

AZƏRBAYCAN BEYNƏLXALQ BANKI

31 dekabr 2008-ci il tarixinə

**Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına
Uyğun Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə
Hesabatları və Müstəqil Auditorun Rəyi**

MÜNDƏRİCAT

MÜSTƏQİL AUDİTORUN RƏYİ

KONSOLIDASIYA EDİLMİŞ MALİYYƏ HESABATLARI

Konsolidasiya Edilmiş Balans Hesabatı	1
Konsolidasiya Edilmiş Mənfəət və Zərər Hesabatı	2
Konsolidasiya Edilmiş Səhmdar Kapitalında Dəyişikliklər Hesabatı	3
Konsolidasiya Edilmiş Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti Hesabatı	4

Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

1	Giriş	5
2	Qrupun Əməliyyat Mühiti	6
3	Əsas Uçot Prinsiplərinin Qısa Xülasəsi	7
4	Uçot Siyasətinin Tətbiqi Zamanı Əhəmiyyətli Uçot Təxminləri və Fərziyyələr	15
5	Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi	17
6	Yeni Uçot Qaydaları	17
7	Pul Vəsaitləri və Onların Ekvivalentləri	20
8	Digər Banklardan Alınacaq Vəsaitlər	22
9	Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar	25
10	Satıla Bilən İnvestisiya Qiymətli Kağızları	32
11	Assosiasiya Olunmuş Müəssisələrə İnvestisiya Qoyuluşu	33
12	Binalar, Avadanlıqlar və Qeyri-Maddi Aktivlər	34
13	Digər Maliyyə və Sığorta Aktivləri	35
14	Digər Aktivlər	36
15	Digər Banklara Ödəniləcək Vəsaitlər	37
16	Müştəri Hesabları	38
17	Buraxılmış Borc Qiymətli Kağızları	39
18	Borc Götürülmüş Digər Vəsaitlər	39
19	Digər Maliyyə və Sığorta Passivləri	44
20	Digər Passivlər	45
21	Subordinasiyalı Borc Öhdəlikləri	45
22	Nizamnamə Kapitalı	46
23	Faiz Gəlirləri və Xərcləri	46
24	Haqq və Komissiya Gəlirləri və Xərcləri	47
25	Bazar Faiz Dərəcələrindən Aşağı/Yuxarı Faiz Dərəcələri ilə Aktiv/Passivlərin Vaxtından Əvvəl Yaranması üzrə Gəlir	47
26	İnzibati və Digər Əməliyyat Xərcləri	48
27	Mənfəət Vergisi	48
28	Səhm üzrə Mənfəət	51
29	Dividendlər	51
30	Səqmentlər üzrə Təhlil	52
31	Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi	53
32	Kapitalın İdarə Edilməsi	69
33	Təəhhüdlər və Şərti Öhdəliklər	71
34	Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri	74
35	Maliyyə Alətləri Növlərinin Qiymətləndirmə Kateqoriyaları ilə Üzləşdirilməsi	75
36	Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar	76
37	Əsas Törəmə və Assosiasiya Olunmuş Müəssisələr	79
38	Hesabat Tarixindən Sonra Baş Vermiş Hadisələr	80

MÜSTƏQİL AUDİTORUN RƏYİ

Azərbaycan Beynəlxalq Bankının İdarə Heyətinə və Səhmdarlarına:

Biz Azərbaycan Beynəlxalq Bankı və onun törəmə müəssisələrinin ("Qrup") 31 dekabr 2008-ci il tarixinə təqdim edilən konsolidasiya edilmiş balans hesabatı və həmin tarixdə tamamlanan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və zərər hesabatı, səhmdar kapitalında dəyişikliklər hesabatı və pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatından, eləcə də əsas uçot prinsiplərinin xülasəsindən və digər izahlı qeydlərdən ibarət olan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının audit yoxlamasını apardıq.

Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanması üzrə Rəhbərliyin Məsuliyyəti

Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq hazırlanmasına və düzgün təqdim edilməsinə görə Rəhbərlik məsuliyyət daşıyır. Bu məsuliyyətə aşağıdakılar daxildir: fırıldaqçılıq və ya səhvlər nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmadığı maliyyə hesabatlarının hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi üçün müvafiq daxili nəzarət sisteminin yaradılması, tətbiq edilməsi və davam etdirilməsi; müvafiq uçot siyasətinin seçilməsi və tətbiq edilməsi; və şəraitdən asılı olaraq məqbul uçot təxminlərinin irəli sürülməsi.

Auditorun Məsuliyyəti

Bizim məsuliyyətimiz apardığımız audit yoxlamasına əsasən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair rəy bildirməkdən ibarətdir. Biz audit yoxlamamızı Beynəlxalq Audit Standartları əsasında apardıq. Həmin Standartların tələbinə görə, biz etik tələblərə əməl etməli və auditi elə şəkildə planlaşdırmalı və aparmalıyıq ki, maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhriflərin mövcud olmamasına kifayət qədər əmin olaq.

Audit yoxlamasına maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər və açıqlamalara dair auditor sübutu əldə etmək üçün prosedurların yerinə yetirilməsi daxildir. Seçilmiş prosedurlar auditorun mülahizəsindən, eləcə də fırıldaqçılıq və ya səhvlər nəticəsində maliyyə hesabatlarının əhəmiyyətli dərəcədə təhrif edilməsi risklərinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Həmin riskləri qiymətləndirərkən auditor müəssisənin daxili nəzarət sisteminin effektivliyinə dair rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə görə müvafiq audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə müəssisə tərəfindən maliyyə hesabatlarının hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi üçün müvafiq daxili nəzarət sistemini nəzərdən keçirir. Bundan əlavə, audit yoxlamasına mövcud uçot siyasətinin uyğunluğunun və rəhbərliyin uçot təxminlərinin əsaslandırılmasının qiymətləndirilməsi, eləcə də maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatının dəyərləndirilməsi daxildir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz auditor sübutu rəyimizi bildirmək üçün kifayət qədər əsas verir.

Rəy

Bizim rəyimizcə, təqdim edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından Qrupun 31 dekabr 2008-ci il tarixinə maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə tamamlanan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

PricewaterhouseCoopers Audit Azerbaijan LLC

Bakı, Azərbaycan Respublikası
1 may 2009-cu il

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı
Konsolidasiya Edilmiş Balans Hesabatı

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	2008	2007
AKTİVLƏR			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	526,729	179,704
Milli/Mərkəzi banklarda yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar		108,146	170,347
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	8	127,402	173,591
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	9	2,881,520	2,035,738
Satıla bilən investisiya qiymətli kağızları	10	-	12,679
Assosiasiya olunmuş müəssisələrə investisiya qoyuluşu	11	1,607	801
Təxirə salınmış vergi aktivi	27	520	1,173
Binalar və avadanlıqlar	12	150,527	113,023
Qeyri-maddi aktivlər	12	7,073	7,685
Digər maliyyə və sığorta aktivləri	13	36,730	8,722
Digər aktivlər	14	16,103	8,949
CƏMİ AKTİVLƏR		3,856,357	2,712,412
PASSİVLƏR			
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər	15	828,196	147,309
Müştəri hesabları	16	2,083,995	1,850,483
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	17	10,948	16,808
Borc götürülmüş digər vəsaitlər	18	289,863	262,621
Cari vergi öhdəliyi		15,188	2,199
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	27	22,735	19,094
Digər maliyyə və sığorta passivləri	19	110,040	56,134
Digər passivlər	20	14,483	13,006
Subordinasiyalı borc öhdəlikləri	21	96,500	102,470
CƏMİ PASSİVLƏR		3,471,948	2,470,124
KAPİTAL			
Nizamnamə kapitalı	22	189,737	100,000
Bölüşdürülməmiş mənfəət		162,083	110,383
Binalar və avadanlıqlar üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı	12	32,533	27,977
Xarici valyutanın çevrilməsi üzrə məcmu ehtiyat		(1,242)	2,377
Bankın səhmdarlarına/iştirakçılarna aid olan xalis aktivlər		383,111	240,737
Azlığın payı		1,298	1,551
CƏMİ KAPİTAL		384,409	242,288
CƏMİ PASSİVLƏR VƏ KAPİTAL		3,856,357	2,712,412

1 may 2009-cu il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və buraxılış üçün təsdiqlənmişdir:

Cənab Cahangir Hacıyev
İdarə Heyətinin Sədri

Cənab Rövşən İsmayılov
Baş Maliyyə Direktoru

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı
Konsolidasiya Edilmiş Mənfəət və Zərər Hesabatı

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	2008	2007
Faiz gəlirləri	23	279,063	185,141
Faiz xərcləri	23	(100,413)	(72,825)
Xalis faiz gəlirləri		178,650	112,316
Digər banklardan alınacaq vəsaitlərin dəyərsizləşməsi üzrə (ehtiyatın yaradılması)/ehtiyatın bərpa edilməsi	8	(306)	426
Müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	9	(91,279)	(28,862)
Ehtiyat ayırmalarından sonra xalis faiz gəlirləri		87,065	83,880
Haqq və komissiya gəlirləri	24	127,346	87,260
Haqq və komissiya xərcləri	24	(17,723)	(7,773)
Derivativlər üzrə ədalətli dəyər gəliri	13	23,690	-
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə gəlir – zərər çıxılmaqla		10,670	24,743
Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə gəlir zərər çıxılmaqla/(zərər – gəlir çıxılmaqla)		3,996	(1,821)
Bazar faiz dərəcələrindən aşağı/yuxarı faiz dərəcələri ilə aktiv/passivlərin vaxtından əvvəl yaranması üzrə zərər	25	-	(8,047)
Satıla bilən investisiya qiymətli kağızlarının satışından yaranan zərər	10	(1,716)	-
Brutto hesablanmış sığorta haqları		13,597	10,677
Ötürülmüş təkrarsığorta haqları		(2,230)	(2,729)
Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatının artması, təkrarsığorta çıxılmaqla	19	(5,330)	(2,815)
Sığorta ödənişləri üzrə məcmu zərər		(2,923)	(1,905)
Digər gəlirlər		365	477
İnzibati və digər əməliyyat xərcləri	26	(104,604)	(82,767)
Assosiasiya olunmuş müəssisələrin mənfəətində/(zərərində) pay	11	805	(8)
Vergidən əvvəlki mənfəət		133,008	99,172
Mənfəət vergisi xərci	27	(34,315)	(24,681)
İl üzrə mənfəət		98,693	74,491
Mənfəət aşağıdakı kimi təsnifləşdirilir:			
Bankın səhmdarlarına düşən hissə		98,843	74,532
Azlığın payı		(150)	(41)
İl üzrə mənfəət		98,693	74,491
İl ərzində Bankın səhmdarlarına düşən mənfəət üçün səhm üzrə mənfəət, əsas və sulandırılmış (bir səhm üzrə AZN ilə)	28	0.17	0.18

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı
Konsolidasiya Edilmiş Səhmdar Kapitalında Dəyişikliklər Hesabatı

	Qeyd	Bankın səhmdarlarına/iştirakçılarna aid olan hissə					Azlığın payı	Cəmi səhmdar kapitalı
		Nizam-namə kapitalı	Binalar üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı	Xarici valyutanın çevrilməsi üzrə məcmu ehtiyat	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi		
Min Azərbaycan Manatı ilə								
1 yanvar 2007-ci il tarixinə qalıq		59,319	17,444	1,435	61,512	139,710	1,528	141,238
Binalar və avadanlıqlar								
- Yenidən qiymətləndirmə	12	-	16,808	-	-	16,808	-	16,808
- Realizasiya olunmuş yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı		-	(2,409)	-	2,409	-	-	-
Kapitalda qeydə alınmış mənfəət vergisi	27	-	(3,866)	-	-	(3,866)	-	(3,866)
Məzənnə fərqləri		-	-	942	-	942	64	1,006
Birbaşa olaraq kapitalda qeydə alınan xalis mənfəət		-	10,533	942	2,409	13,884	64	13,948
İl üzrə mənfəət		-	-	-	74,532	74,532	(41)	74,491
2007-ci il üzrə cəmi mənfəət		-	10,533	942	76,941	88,416	23	88,439
Səhm emissiyası	22	40,681	-	-	-	40,681	-	40,681
Elan edilmiş dividendlər	29	-	-	-	(28,070)	(28,070)	-	(28,070)
31 dekabr 2007-ci il tarixinə qalıq		100,000	27,977	2,377	110,383	240,737	1,551	242,288
Binalar və avadanlıqlar								
- Yenidən qiymətləndirmə nəticəsində artım	12	-	11,490	-	-	11,490	-	11,490
- Yenidən qiymətləndirmə nəticəsində azalma	12	-	(3,226)	-	-	(3,226)	-	(3,226)
- Realizasiya olunmuş yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı		-	(1,794)	-	1,794	-	-	-
Kapitalda qeydə alınmış mənfəət vergisi	27	-	(1,914)	-	-	(1,914)	-	(1,914)
Məzənnə fərqləri		-	-	(3,619)	-	(3,619)	(103)	(3,722)
Birbaşa olaraq kapitalda qeydə alınan xalis mənfəət		-	4,556	(3,619)	1,794	2,731	(103)	2,628
İl üzrə mənfəət		-	-	-	98,843	98,843	(150)	98,693
2008-ci il üzrə cəmi mənfəət		-	4,556	(3,619)	100,637	101,574	(253)	101,321
Səhm emissiyası	22	89,737	-	-	-	89,737	-	89,737
Elan edilmiş dividendlər	29	-	-	-	(48,937)	(48,937)	-	(48,937)
31 dekabr 2008-ci il tarixinə qalıq		189,737	32,533	(1,242)	162,083	383,111	1,298	384,409

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı
Konsolidasiya Edilmiş Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti Hesabatı

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	2008	2007
Əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını			
Alınmış faizlər		263,334	180,601
Ödənilmiş faizlər		(90,787)	(66,260)
Alınmış haqq və komissiyalar		128,351	91,547
Ödənilmiş haqq və komissiyalar		(17,723)	(7,773)
Alınmış sığorta mükafatları		7,876	5,722
Ödənilmiş təkrar sığorta mükafatları		(2,230)	(2,729)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlardan əldə edilmiş gəlir		10,670	24,743
Əldə edilmiş digər əməliyyat gəlirləri		365	477
İşçilərə ödənilmiş xərclər		(36,446)	(30,059)
Ödənilmiş inzibati və digər əməliyyat xərcləri		(51,079)	(34,541)
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(18,946)	(27,423)
Əməliyyat aktiv və passivlərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını		193,385	134,305
Əməliyyat aktiv və passivlərində dəyişikliklər			
Milli/Mərkəzi banklardakı məcburi ehtiyatlarda xalis azalma/(artım)		62,201	(54,893)
Əlaqəli tərəf adından yığılmış nağd pul		532,665	-
Əlaqəli tərəf adından ödənilmiş nağd pul		(532,665)	-
Digər banklardan alınacaq vəsaitlərdə xalis azalma/(artım)		46,642	(39,689)
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslarda xalis artım		(922,090)	(1,034,241)
Digər maliyyə və sığorta aktivlərində xalis (artım)/azalma		(28,008)	599
Digər aktivlərdə xalis artım		(7,784)	(504)
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlərdə xalis artım/(azalma)		680,163	(26,175)
Müştəri hesablarında xalis artım		223,269	541,291
Digər maliyyə və sığorta passivlərində xalis artım		59,359	28,839
Digər passivlərdə xalis artım		472	3,358
Əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan/(əməliyyat fəaliyyətinə yönəlmiş) xalis pul vəsaitləri		307,609	(447,110)
İnvestisiya fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını			
Satıla bilən investisiya qiymətli kağızlarının alınması		-	(12,679)
Satıla bilən investisiya qiymətli kağızlarının qaytarılması		10,963	-
Binalar və avadanlıqların alınması	12	(42,820)	(34,701)
Törmə müəssisələrə investisiya qoyuluşlarının satışından daxilolmalar	37	-	1,996
Binalar və avadanlıqların satışından daxilolmalar	12	-	1,480
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	12	(1,253)	(4,220)
İnvestisiya fəaliyyətinə yönəlmiş xalis pul vəsaitləri		(33,110)	(48,124)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını			
Buraxılmış borc qiymətli kağızlarının qaytarılması		(5,342)	(19,607)
Borc götürülmüş digər vəsaitlərdən daxilolmalar	18	151,106	163,627
Borc götürülmüş digər vəsaitlərin qaytarılması	18	(123,041)	(35,925)
Subordinasiyalı borc öhdəliklərindən daxilolmalar	21	-	102,470
Adi səhmlərin emissiyası	22	89,737	40,681
Ödənilmiş dividendlər	29	(38,154)	(32,875)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən daxil olan xalis pul vəsaitləri		74,306	218,371
Məzənnə dəyişikliklərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri		(1,780)	(815)
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis artım		347,025	(277,678)
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	179,704	457,382
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	526,729	179,704

1 Giriş

Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il üçün Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına ("BMHS") uyğun olaraq Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ("Bank") və onun törəmə müəssisələri ("birlikdə "Qrup" adlandırılır) üçün hazırlanmışdır.

Əsas fəaliyyət növləri. Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 1991-ci ildə tamamilə dövlətə məxsus olan bank kimi təsis olunmuş və Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərir. 28 oktyabr 1992-ci il tarixində Bank səhmdar kommersiya bankına çevrilmiş və Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi Bankın əsas səhmdarı olmuşdur. 31 dekabr 2008-ci il tarixində Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi Bankın ümumi ödənilmiş nizamnamə kapitalının 52.92% hissəsinə (2007: 50.20%) sahib olmuşdur. 22 sayılı Qeydə baxın.

Bank, Azərbaycan Respublikasında kommersiya bank xidmətləri göstərmək məqsədilə qeydiyyatdan keçmiş və Azərbaycan Respublikası Milli Bankı ("ARMB") tərəfindən verilmiş 30 dekabr 1992-ci il tarixli ümumi bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir. Bankın nizamnamə kapitalındakı dövlətə məxsus payın özəlləşdirilməsi haqqında 1 mart 2005-ci il tarixli Prezident Fərmanı qüvvəyə minmişdir. Həmin Fərmana əsasən hökumət Bankın nizamnamə kapitalında dövlətə məxsus payın hissələrə bölünüb özəlləşdirilməsi və ya açıq bazarda, eləcə də beynəlxalq maliyyə bazarlarında əlavə səhm emissiyası yolu ilə Bankın nizamnamə kapitalında dövlətə məxsus olan payını tədricən azaldacaqdır.

Bank 29 dekabr 2006-cı il tarixli "Əmanətlərin sığortalanması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan əmanətlərin sığortalanması üzrə dövlət proqramında iştirak edir. Əmanətlərin Sığortalanması Fondu hər bir əmanət üzrə aşağıdakı qaydada 100% kompensasiya ödənilməsinə zəmanət verir:

- 1 yanvar 2008-ci ildən 1 yanvar 2010-cu ilədək – 6,000 AZN-dən çox olmayaraq;
- 1 yanvar 2010-cu ildən başlayaraq – 8,000 AZN-dən çox olmayaraq.

Müvafiq limitlərdən yuxarı olan məbləğlər sığortalanmır.

Bankın 36 filialı vardır (2007: 36 filial). 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrupun 1,778 işçisi vardır (2007: 1,655 işçi). Bu işçilərdən 1,307 nəfəri Bankda; 107 nəfəri Beynəlxalq Sığorta Şirkətində; 81 nəfəri Azərikard MMC-də, 254 nəfəri 100% Qrupa məxsus olan Rusiya Federasiyasındakı törəmə müəssisədə və 29 nəfəri ABB-Gürcüstanda çalışır (2007: 1,327 nəfər Bankda; 99 nəfər Beynəlxalq Sığorta Şirkətində; 65 nəfər Azərikard MMC-də, 147 nəfər 100% Qrupa məxsus olan Rusiya Federasiyasındakı törəmə müəssisədə və 17 nəfər ABB-Gürcüstanda çalışmışdır).

24 yanvar 2002-ci il tarixində səhmləri 100% Qrupa məxsus olan törəmə müəssisə - Azərbaycan Beynəlxalq Bankı-Moskva ("ABB-Moskva"), Rusiya Federasiyasında, Moskva şəhərində qeydiyyatdan keçmişdir. ABB-Moskvanın nizamnamə kapitalı 10,000,000 Avro təşkil edir. ABB-Moskva, məhdud məsuliyyətli cəmiyyət kimi fəaliyyət göstərən kommersiya bankıdır. ABB-Moskva, 25 yanvar 2002-ci il tarixində Rusiya Federasiyası Mərkəzi Bankı ("RFMB") tərəfindən verilmiş lisenziya əsasında fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Həmin lisenziyaya əsasən ABB-Moskva hüquqi şəxslərlə Rus rublu və xarici valyutalarda bank əməliyyatları aparmaq imkanı əldə etmişdir. Qeydiyyata alındıqdan sonra ilk iki il ərzində Rusiyanın yerli qanunvericilik tələblərinə görə ABB-Moskvanın fiziki şəxslərdən depozitlər cəlb etməsinə məhdudiyyət qoyulmuşdur. 1 dekabr 2004-cü il tarixində ABB-Moskva fiziki şəxslərə tam həcmli bank xidmətləri göstərmək üçün RFMB-dən lisenziya almışdır. ABB-Moskvanın əsas fəaliyyəti kommersiya bank xidmətlərindən ibarətdir. ABB-Moskva 2 dekabr 2004-cü il tarixdən Rusiya Federasiyası Əmanətlərin Sığortalanması Agentliyinin üzvlüyünə qəbul olunmuşdur. ABB-Moskvanın hüquqi ünvanı: Rusiya Federasiyası, Moskva, 105,062, Tverskaya küç, 6, bina 2. ABB-Moskvanın 28 may 2003-cü il tarixində Sankt-Peterburqda və 25 avqust 2005-ci il tarixində Yekaterinburqda filialları açılmışdır. Qrupun Müşahidə Şurasının 30 dekabr 2006-cı il tarixli qərarına əsasən ABB-Moskvanın nizamnamə kapitalı 31 dekabr 2007-ci il tarixində tamamlanan il ərzində 4 milyon Avrodan 14 milyon Avroyədək artırılmışdır.

5 fevral 2002-ci il tarixində səhmləri bütünlüklə Qrupa məxsus olan törəmə müəssisə – Beynəlxalq Sığorta Şirkəti ("Törəmə Sığorta müəssisəsi") Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində dövlət qeydiyyatına alınmışdır. Törəmə Sığorta müəssisəsi Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən verilmiş 1 aprel 2002-ci il tarixli sığorta lisenziyasına və həmin lisenziyaya 16 avqust 2002-ci il tarixli əlavəyə əsasən fəaliyyət göstərir. Törəmə sığorta müəssisəsinin təklif etdiyi xidmətlərə tibbi sığorta, nəqliyyat vasitələrinin sığortası, gəmi sahiblərinin məsuliyyətinin sığortası, gəmilərin sığortası, əmlak, bədbəxt hadisələrin sığortası, həyat, fərdi qəza sığortası, bank risklərinin sığortası və təkrar sığorta daxildir. 2004-cü ildə törəmə sığorta müəssisəsi, yanğından icbari sığorta və öhdəliklərin yerinə yetirilməsinə görə məsuliyyətin sığortası üçün əlavə lisenziyalar almışdır. Törəmə sığorta müəssisəsinin hüquqi ünvanı: Azərbaycan Respublikası, Bakı, AZ1009, C. Cəbbarlı küç, 46.

7 oktyabr 2002-ci il tarixində Qrup törəmə sığorta müəssisəsi olan İnter Protekt Re AG təkrar sığorta şirkətini (İsveçrənin Sürix şəhərində qeydiyyatdan keçmişdir) yaratmışdır. Qrupun törəmə sığorta müəssisəsi, İnter Protekt Re AG təkrar sığorta şirkətinin nizamnamə kapitalına və ehtiyatlarına 1,450 min İsveçrə frankı (İF) məbləğində vəsait qoymuşdur. Köçürülmüş ümumi məbləğdən 1,200 min IF hər birinin nominal dəyəri 1,200 IF olan 1,000 səhmi ödəmək, 200 min IF səhm mükafatını ödəmək və yerdə qalan 50 min IF isə şirkətin kapital ehtiyatlarına vəsait qoyuluşu üçün istifadə edilmişdir.

1 Giriş (davamı)

18 iyul 2007-ci il tarixində Qrup İnter Protekt Re AG şirkətindəki 100% iştirak payını qeyri-rezident fiziki şəxsə satmışdır. Bu sazişin şərtləri əlaqəli olmayan tərəflər arasında həyata keçirilən əməliyyatların şərtlərinə uyğundur.

Səhmləri 100% Banka məxsus olan Azərikard MMC 3 may 1996-cı il tarixində məhdud məsuliyyətli cəmiyyət kimi yaradılmışdır. Azərikard MMC Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində 4 iyul 1996-cı il tarixində dövlət qeydiyyatına alınmış və 1997-ci ildən fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Azərikard MMC, MasterCard və Visa International beynəlxalq ödəmə sistemlərinin lisenziyaları əsasında Azərbaycan Respublikasında plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə kliring və prosessinq mərkəzi kimi fəaliyyət göstərir.

Azərikard MMC hazırda Azərbaycan Respublikasında plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə avtorizasiya və kliring xidmətləri göstərən böyük şirkətlərdən biridir. Azərikard MMC-nin hüquqi ünvanı: Azərbaycan Respublikası, AZ1005, Bakı, Nizami küçəsi, 67.

"Azərilizing" törəmə müəssisəsi 18 iyun 1999-cu il tarixində Qrup tərəfindən təsis edilmişdir. Şirkətin nizamnamə kapitalı 369 min AZN təşkil edir. 29 iyul 2004-cü il tarixində törəmə lizing müəssisəsinin nizamnamə kapitalı Qrup tərəfindən 331 min AZN məbləğində əlavə maliyyə qoyuluşu hesabına artırılmışdır.

2006-cı ilin oktyabr ayında Qrup "Azərilizing" şirkətinin nizamnamə kapitalındakı iştirak payının 52.4% hissəsinin Qrupla əlaqəli tərəf olmayan İngiltərənin lizing şirkətinə satılması barədə müqavilə imzalamışdır. Bu müqavilənin şərtləri əlaqəli olmayan tərəflər arasında həyata keçirilən əməliyyatların şərtlərinə uyğundur. 37 sayılı Qeydə baxın. 14 iyun 2007-ci il tarixində "Azərilizing" şirkətinin yeni nizamnaməsi Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində dövlət qeydiyyatından keçmişdir. Yeni nizamnamədə şirkətin səhmdar strukturuna dəyişiklik edilmiş və şirkətin adı "Joint Leasing" QSC-yə dəyişdirilmişdir.

16 noyabr 2006-cı il tarixində səhmləri 75% Qrupa məxsus olan Azərbaycan Beynəlxalq Bankı - Gürcüstan ("ABB-Gürcüstan") Tiflis şəhərində qeydiyyatdan keçmişdir. ABB-Gürcüstanın nizamnamə kapitalı Azərbaycanın kommersiya bankı və Gürcüstan Respublikasının rezident fiziki şəxsi tərəfindən bərabər şəkildə ödənilmiş 3,000,000 Gürcü Larişi (GL) məbləğində azlığın payı ilə birlikdə 12,000,000 GL səviyyəsində elan edilmişdir. ABB-Gürcüstan Gürcüstan Milli Bankı tərəfindən verilmiş 7 fevral 2007-ci il tarixli lisenziyaya əsasən fəaliyyət göstərir. ABB-Gürcüstan Gürcüstan Respublikası, Tbilisi şəhəri, Xetaqurova küçəsi 36 ünvanında yerləşir. 37 sayılı Qeydə baxın.

Qrupun hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilən törəmə, assosiasiya olunmuş və birgə müəssisələri haqqında ətraflı məlumat 37 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Bankın hüquqi ünvanı və fəaliyyət göstərdiyi ölkə. Bankın hüquqi ünvanı aşağıdakı kimidir:

Azərbaycan Respublikası
Bakı, AZ1005,
Nizami küçəsi 67

Əməliyyat valyutası. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ("AZN") əks olunmuşdur. Azərbaycan Manatı Azərbaycan Respublikasının rəsmi valyutasıdır.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə xarici valyuta qalıqlarının çevrilməsində istifadə olunan əsas valyuta məzənnələri: 1 ABŞ dolları = AZN 0.8010 (2007: 1 ABŞ dolları = AZN 0.8453).

2 Qrupun Əməliyyat Mühiti

Azərbaycan Respublikasında inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatına xas xüsusiyyətlər, o cümlədən digər ölkələrdə sərbəst dövrəli valyuta hesab edilməyən valyutanın mövcudluğu, nisbətən yüksək inflyasiya və güclü iqtisadi artım müşahidə olunmaqdadır. Azərbaycanın bank sektoru ictimai fikirdəki mənfi dəyişikliklərə və iqtisadi şəraitə qarşı həssasdır. Bəzən Azərbaycan iqtisadiyyatında likvidlik riskləri ilə əlaqədar olaraq bank sektoruna inamın azalması halları müşahidə olunur. Rəhbərlik, bank sektorundakı iqtisadi tendensiyaları və aparılacaq islahatları, habelə Azərbaycanın bank sektorunda likvidlik və ya inamın azalması hallarının Qrupun maliyyə vəziyyətinə mümkün təsirini qabaqcadan proqnozlaşdırmaq iqtidarında deyil.

Azərbaycan Respublikasının vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır. Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən bankların üzleşdiyi çətinliklərə müflisləşmə və iflas haqqında qanunverici bazanın təkmilləşdirilməsi zərurəti, rəsmiləşdirilmiş qeydiyyat və girovun hesabına borcların ödənilməsi prosedurlarının çatışmazlığı, eləcə də hüquqi və fiskal sistemlə bağlı digər çatışmazlıqlar daxildir. Azərbaycan Respublikasında iqtisadi inkişafın gələcək perspektivləri Hökumətin həyata keçirdiyi iqtisadi, maliyyə və pul islahatlarının effektivliyindən, eləcə də vergi, hüquq, normativ və siyasi sistemin inkişafından xeyli dərəcədə asılıdır.

2 Qrupun Əməliyyat Mühiti (davamı)

Qlobal maliyyə bazarlarındakı son qeyri-sabitlik. 2007-ci ilin ortalarında yaranmış qlobal likvidlik böhranı kapital bazarlarında maliyyələşdirmə səviyyəsinin aşağı düşməsinə, bəzən normal banklararası kredit dərəcələrindən daha çox olmasına və Azərbaycanın bank sektorunda likvidlik səviyyəsinin azalmasına səbəb olmuşdur. Bu isə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların sayının əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına və beynəlxalq təşkilatlar və digər yerli banklardan borc vəsaitlərinin alınması mümkün olduqda maliyyələşdirmə xərclərinin artmasına gətirib çıxarır. Qlobal maliyyə bazarlarında baş verən qeyri-müəyyənliklər həmçinin Amerika Birləşmiş Ştatları, Qərbi Avropa və Rusiyada bankların müflisləşməsinə gətirib çıxarmışdır. Bu cür hallar Qrupun yeni borc vəsaitləri əldə etməsi və daha erkən dövrlərdə həyata keçirilən əməliyyatlara tətbiq edilən şərtlər ilə mövcud borc vəsaitlərini yenidən maliyyələşdirməsi qabiliyyətinə təsir göstərə bilər. Bundan əlavə, Qrupun debitorları likvidlik səviyyəsinin aşağı olmasından zərər çəkə bilər və bu da öz növbəsində onların öhdəliklərini yerinə yetirmək qabiliyyətinə təsir göstərə bilər. Debitorlar üçün qeyri-əlvəşli əməliyyat şərtləri həmçinin pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə rəhbərliyin proqnozlarına, eləcə də maliyyə və qeyri-maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmənin müəyyən edilməsinə təsir göstərə bilər. Rəhbərlik, mövcud məlumatlara əsasən dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi zamanı istifadə edilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə təxminlərin yenidən nəzərdən keçirilməsini lazımi şəkildə əks etdirmişdir.

Rəhbərlik maliyyə bazarlarında likvidliyin gələcəkdə azalması və valyuta və kapital bazarlarında qeyri-sabitliyin artmasının Qrupun gələcək maliyyə vəziyyətinə təsirini dəqiq qiymətləndirmək iqtidarında deyil. Rəhbərlik, mövcud şəraitdə Qrupun fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını təmin etmək üçün bütün lazımi tədbirlərin görüldüyünü hesab edir.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Qısa Xülasəsi

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsinin əsas prinsipləri. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları, binaların və müəyyən maliyyə alətlərinin yenidən qiymətləndirilməsi istisna olmaqla, Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına ("BMHS") uyğun olaraq ilkin dəyər prinsipinə əsasən hazırlanmışdır. Sözü gedən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot prinsipləri aşağıda göstərilir. Həmin uçot prinsipləri başqa cür göstərilmədiyi hallarda bütün dövrlərə müvafiq şəkildə tətbiq edilmişdir (5 sayılı Qeydə baxın).

Fasiləsiz fəaliyyət prinsipi. Rəhbərlik hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını fasiləsiz fəaliyyət prinsipinə əsasən hazırlamışdır. Belə bir mülahizədən istifadə edərək rəhbərlik Azərbaycanda fəaliyyət göstərən maliyyə təşkilatları üçün mövcud makroiqtisadi şəraiti, pul vəsaitləri üzrə müsbət daxilolmaları, əməliyyatların gəlirliliyini və tələb olunduqda mövcud olan xarici maliyyə resurslarından istifadəni nəzərə almışdır.

Hesabatların təsdiqlənməsindən sonra ona dəyişikliklərin edilməsi. Qrupun səhmdarları və rəhbərliyi hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını təsdiqlədikdən sonra ona dəyişiklik etmək səlahiyyətinə malikdir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları. Törəmə müəssisələr, Qrupun birbaşa və ya dolayısi ilə səsvərmə hüquqlu səhmlərinin 50%-dən artıq hissəsinə sahib olduğu və ya qazanc əldə etmək məqsədilə onun maliyyə və əməliyyat siyasətinə nəzarət etmək gücü olduğu müəssisələr və digər təşkilatlardır (xüsusi təyinatlı müəssisələr daxil olmaqla). Qrupun digər müəssisəyə nəzarət etməsini müəyyənləşdirərkən istifadə edilməsi və ya dəyişdirilməsi mümkün olan potensial səsvərmə hüquqlarının mövcudluğu və təsiri nəzərə alınır. Törəmə müəssisələr, onların əməliyyatları üzrə effektiv nəzarət Qrupa keçdiyi andan (alqı tarixindən) konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilir və nəzarətin itirildiyi tarixdən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından çıxarılır.

Şirkətdaxili əməliyyatlar, qalıqlar və qrup şirkətləri arasındakı əməliyyatlar üzrə realizasiya olunmamış gəlirlər konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından silinir; realizasiya olunmamış zərərər də dəyərin əldə edilməsi halları istisna olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından çıxarılır. Bank törəmə müəssisələri ilə birlikdə Qrup tərəfindən qəbul edilmiş qaydalara uyğun vahid uçot siyasəti tətbiq edir.

Azlığın payı Bankın birbaşa və ya dolayısi ilə sahib olmadığı paya düşən törəmə müəssisənin xalis fəaliyyət nəticələri və xalis aktivlərinin hissəsidir. Azlığın payı Qrupun səhmdar kapitalının ayrıca komponentini təşkil edir.

Assosiasiya olunmuş müəssisələr. Assosiasiya olunmuş müəssisələr Qrupun (birbaşa və ya dolayısi ilə) əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərdiyi, lakin nəzarət etmədiyi müəssisələrdir; Qrupun bu müəssisələrin səsvərmə hüquqlu səhmlərində payı adətən 20%-50% təşkil edir. Assosiasiya olunmuş müəssisələrə investisiya qoyuluşları pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən qeydə alınır və əvvəlcə ilkin dəyerdə əks etdirilir. Assosiasiya olunmuş müəssisələrin balans dəyərinə dəyərsizləşmə üzrə yığılmış zərərər çıxılmaqla (əgər varsa) alqı zamanı yaranan qudvil daxildir.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Alqıdan sonra assosiasiya olunmuş müəssisələrin mənfəətində və zərərində Qrupun payı konsolidasiya edilmiş mənfəət və zərər hesabatında, alqıdan sonra ehtiyatlardakı dəyişikliklərdə payı isə ehtiyatlarda qeydə alınır. Əgər assosiasiya olunmuş müəssisənin zərərində Qrupun payı, onun assosiasiya olunmuş müəssisədəki payına, eləcə də hər hansı təminatlı debitor borclarına bərabər və ya ondan artıq olarsa, Qrup yalnız həmin assosiasiya olunmuş müəssisənin adından üzərinə öhdəlik götürdüyü və ya ödənişlər etdiyi halda, gələcək zərərləri qeydə alır.

Qrup və onun assosiasiya olunmuş müəssisələri arasındakı əməliyyatlar üzrə realizasiya olunmamış gəlirlər Qrupun assosiasiya olunmuş müəssisələrdəki payına proporsional həcmdə silinir; bundan əlavə, realizasiya olunmamış zərərlər həmçinin assosiasiya olunmuş müəssisənin aktivlərinin dəyərsizləşməsi nəticəsində yaranmadığı halda silinir.

Əsas qiymətləndirmə üsulları. Təsnifat formalarından asılı olaraq maliyyə alətləri ədalətli dəyerdə, ilkin dəyerdə və ya amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır. Həmin qiymətləndirmə üsulları aşağıda əks etdirilir.

Ədalətli dəyər müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərən yaxşı məlumatlandırılmış müstəqil tərəflər arasında əməliyyatın ümumi şərtlər əsasında həyata keçirildiyi zaman aktivin mübadilə edilə bildiyi və ya öhdəliyin yerinə yetirildiyi məbləği təşkil edir. Ədalətli dəyər aktiv bazarda alınıb satılan maliyyə aktivləri üzrə cari tələb qiymətini və maliyyə öhdəlikləri üzrə cari təklif qiymətini əks etdirir. Bazar riskləri qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilən aktiv və öhdəliklər ilə əlaqədar Qrup qarşılıqlı surətdə əvəzləşdirilən risklər üzrə ədalətli dəyər göstəricilərinin müəyyən edilməsi üçün orta bazar qiymətlərindən istifadə edə bilər və xalis açıq mövqeyə müvafiq tələb və təklif qiyməti tətbiq edə bilər. Maliyyə aləti aktiv bazarda o zaman sərbəst surətdə alınıb satıla bilən aktivlər kimi qəbul edilir ki, onların qiymətləri haqqında məlumat fond birjasında və ya digər maliyyə təşkilatından sərbəst və müntəzəm şəkildə əldə edilə bilsin və bu zaman həmin qiymətlər könüllü şəkildə bazar şərtləri çərçivəsində həyata keçirilən real və müntəzəm əməliyyatları əks etdirməlidir.

Bazar qiymətləri mövcud olmayan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti modeli, könüllü şəkildə həyata keçirilən ən son əməliyyatlar haqqında məlumata əsaslanan modellər kimi qiymətləndirmə üsulları, eləcə də investisiya qoyulan müəssisələr haqqında maliyyə məlumatlarının təhlili istifadə edilir. Qiymətləndirmə üsulları müşahidə edilə bilən bazar məlumatları ilə dəstəklənməyən fərziyyələrin istifadə olunmasını tələb edə bilər. Bu fərziyyələrin hər hansı birinin mümkün alternativ variantla əvəz edilməsi nəticəsində mənfəət, gəlir, aktiv və passivlərin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsinə səbəb olacaq hallar barədə məlumat hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

İlkin dəyər alqı tarixinə aktiv almaq üçün ödənilmiş pul vəsaitlərini və ya onların ekvivalentlərinin məbləğini və yaxud verilmiş digər resursların ədalətli dəyərini əks etdirir və *əməliyyat xərcləri*ni ehtiva edir. İlkin dəyərle qiymətləndirmə yalnız bazar qiymətləri olmayan və ədalətli dəyəri etibarlı şəkildə ölçülə bilməyən pay alətlərindəki investisiyalara, eləcə də açıq bazarda kotirovkası olmayan və pay alətləri ilə ödənilməli və onlara bağlı olan derivativlərə tətbiq edilir.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alqısı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqədardır. Əlavə xərclər əməliyyatın həyata keçirilmədiyini təqdirə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalılarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun kəşf edilməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri maliyyə xərclərinə daxil edilmir.

Amortizasiya olunmuş maya dəyəri əsas məbləğin ödənilməsi çıxılmaqla, lakin hesablanmış faizləri daxil etməklə, maliyyə aktivləri üçün isə dəyərsizləşmə üzrə zərərlər üzrə hər hansı silinməni çıxılmaqla aktivlərin ilkin dəyərini əks etdirir. Hesablanmış faizlərə ilkin uçot zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ödəniş məbləği üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya olunmuş diskont və ya mükafat (verilmə zamanı təxirə salınmış komissiyalar daxil olmaqla, əgər varsa) ayrıca göstərilir və müvafiq aktiv və passivlərin balans dəyərində daxil edilir.

Effektiv faiz metodu maliyyə alətinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində uçota alınması metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi, təxmin edilən gələcək pul ödənişlərini və ya daxilolmaları (kreditlər üzrə gələcək zərərlər xaric olmaqla) maliyyə alətinin gözlənilən fəaliyyət müddəti ərzində və ya müvafiq hallarda daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırılan dəqiq dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişən faiz dərəcəsi üzrə kredit spredini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən digər dəyişən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətinə diskont etmək üçün istifadə edilir. Bu cür mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir (gəlir və xərclərin uçotu siyasətinə baxın).

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri asanlıqla müəyyən nağd pul məbləğinə çevrilə bilən və dəyəri cüzi dəyişikliklərə məruz qalan maddələrdir. Overnayt depozitlər istisna olmaqla, bütün qısamüddətli banklararası yerləşdirmələr digər banklardan alınacaq vəsaitlərə daxil edilir. Blokləşdirilmiş məbləğlər pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərindən çıxarılır. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır.

ARMB, RFMB və GMB-də yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar. ARMB, RFMB və GMB-də yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar maya dəyərində qeydə alınmaqla, Qrupun gündəlik əməliyyatlarını maliyyələşdirmək üçün nəzərdə tutulmayan məcburi ehtiyat depozitlərini əks etdirir və bu səbəbdən konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatının tərtib edilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir.

Digər banklardan alınacaq vəsaitlər. Digər banklardan alınacaq vəsaitlər təsbit edilmiş və ya müəyyən edilə bilən tarixlərdə qaytarılacaq Qrup tərəfindən müxbir banklara avans şəklində nağd pul verildiyi zaman uçota alınır. Bu zaman, Qrup maliyyə alətləri ilə əlaqəsi olmayan və sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyən debitor borcları üzrə diling əməliyyatı aparmağı planlaşdırmır. Digər banklardan alınacaq vəsaitlər əvvəlcə əməliyyat xərcləri də daxil olmaqla ədalətli dəyerdə uçota alınır, daha sonra isə amortizasiya olunmuş maya dəyərində qiymətləndirilir.

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar təsbit edilmiş və ya müəyyən edilə bilən tarixlərdə qaytarılacaq sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyən qeyri-derivativ maliyyə alətləri ilə əlaqəli olmayan debitor borclarının əldə edilməsi və ya yaradılması məqsədilə müştərilərə Qrup tərəfindən avans şəklində nağd pul verildiyi zaman uçota alınır. Bu halda Qrup həmin debitor borclar üzrə diling əməliyyatı aparmağı planlaşdırmır. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar əvvəlcə əməliyyat xərcləri də daxil olmaqla ədalətli dəyerdə uçota alınır, daha sonra isə amortizasiya olunmuş maya dəyərində qiymətləndirilir.

Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınan maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi. Maliyyə aktivinin ilkin uçotundan sonra baş vermiş bir və ya bir neçə halın ("zərər halları") nəticəsində yaranmış və etibarlı şəkildə təxmin edilə bilən maliyyə aktivləri və ya maliyyə aktivləri qrupu üzrə gələcək pul vəsaitlərinin məbləğinə və ya vaxtına təsir göstərən dəyərsizləşmə üzrə zərərlər mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır. Ayrıca qiymətləndirilən maliyyə aktivləri (əhəmiyyətindən asılı olmayaraq) ilə əlaqədar dəyərsizləşmə üzrə zərərin baş verməsinə dair Qrupda obyektiv dəlil olmadıqda, həmin aktiv analoji kredit riskinə malik olan maliyyə aktivləri qrupuna aid edilir və dəyərsizləşməyə görə birlikdə qiymətləndirilir. Maliyyə aktivinin dəyərsizləşməsi məsələsinə baxarkən Qrupun nəzərə aldığı əsas amillər həmin aktivin vaxtı keçmiş statusu və hər hansı girov təminatının realizasiya oluna bilməsidir. Dəyərsizləşmə üzrə zərərin baş verməsinə dair obyektiv əlamətlərin mövcud olmasını müəyyən edən əsas meyarlar aşağıda göstərilir:

- hər hansı ödənişin gecikdirilməsi və bu zaman gecikdirilmiş ödənişin hesablama sistemlərindəki gecikmə ilə izah edilə bilməməsi;
- borcalanın əhəmiyyətli maliyyə çətinlikləri ilə üzləşməsi və bunun bankın borcalan haqqında maliyyə məlumatları ilə təsdiqlənməsi;
- borcalanın müflisləşməsi və ya onun maliyyə strukturunun yenidən təşkil edilməsi riskinə məruz qalması;
- borcalana təsir göstərən milli və ya yerli iqtisadi şəraitin dəyişməsi nəticəsində onun ödəniş statusunda mənfə dəyişikliklərin baş verməsi; və ya
- girovun dəyərinin bazar şərtlərinin pisləşməsi nəticəsində əhəmiyyətli dərəcədə aşağı düşməsi.

Aktivlər üçün dəyərsizləşmə üzrə zərərlərin kollektiv şəkildə qiymətləndirilməsi məqsədilə maliyyə aktivləri analoji kredit risk xüsusiyyətlərinə əsasən qruplaşdırılır. Həmin xüsusiyyətlər qiymətləndirilən aktivlərin müqavilə üzrə şərtlərinə uyğun olaraq borcalanlar tərəfindən bütün məbləğlərin ödənilməsi qabiliyyətinin göstəricisi olmaqla, bu cür aktivlər qrupu üzrə gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin təxmin edilməsi üçün uyğundur.

Dəyərsizləşməyə qarşı məcmu şəkildə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri qrupundakı pul vəsaitlərinin gələcək hərəkəti, həmin aktivlərlə bağlı müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətinə, keçmişdə baş vermiş zərər halları nəticəsində yaranacaq vaxtı keçmiş borcların həcmində dair rəhbərlikdə mövcud olan statistikaya və vaxtı keçmiş borcların geri qaytarılması nailiyyətinə əsasən müəyyən edilir. Keçmiş dövrlərə təsir göstərməyən cari şəraitin təsirini əks etdirmək və cari dövrdə mövcud olmayan keçmiş hadisələrin təsirini aradan qaldırmaq məqsədilə, keçmiş illərin statistikasını müşahidə edilə bilən cari məlumatlara əsasən tənzimlənir.

Amortizasiya olunmuş maya dəyərində uçota alınan maliyyə aktivləri ilə bağlı şərtlərə yenidən baxılırsa və ya bu şərtlər borcalanın və yaxud borcverənin maliyyə vəziyyətindəki çətinliklərə görə dəyişərsə, dəyərsizləşmənin uçotu şərtlərin dəyişməsinə əvvəlki effektiv faiz dərəcəsinə əsaslanır.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Aktivin balans dəyərini effektiv faiz dərəcəsi ilə diskont edilmiş gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyərinə (kreditlər üzrə baş verməmiş gələcək zərərlər istisna olmaqla) silmək üçün aktivlər üçün dəyərsizləşmə üzrə zərərlər ehtiyat hesabında qeydə alınır. Girov qoyulmuş maliyyə aktivləri üzrə təxmin edilən gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyərinin hesablanması girovun əldə edilməsi və satılması xərcləri çıxılmaqla, girov nəticəsində yarana bilən (girovun olub-olmaması ehtimal edildikdə) pul vəsaitlərinin hərəkətinə əks etdirir.

Dəyərsizləşmə üzrə zərərin məbləği, sonrakı dövrdə baş vermiş hadisəyə görə azalarsa və həmin azalma obyektiv olaraq zərərin qeydə alınmasından sonra baş vermiş hadisəyə (məsələn, borcalanın kredit reytinginin artması kimi) aid edilərsə, əvvəl qeydə alınmış dəyərsizləşmə üzrə zərər mənfəət və zərər hesabatında yaradılmış ehtiyata düzəliş etməklə bərpa edilir.

Aktivlər qaytarıla bilmədikdə onlar, aktivin və ya onun hissəsinin bərpa olunması üçün bütün zəruri prosedurların tamamlanmasından və zərərin məbləğinin müəyyən edilməsindən sonra müvafiq zərər ehtiyatından silinir.

Kreditlərlə bağlı digər öhdəliklər. Qrup akkreditivlər və maliyyə zamanətləri daxil olmaqla, kreditlərlə bağlı öhdəlikləri öz üzərinə götürür. Maliyyə zamanətləri müştərinin üçüncü şəxslər qarşısında öz öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi və kreditlər kimi eyni kredit riskinə məruz qaldığı halda, ödənişlərin aparılması üzrə dəyişilməz öhdəlikləri əks etdirir. Kreditlərin verilməsi üzrə maliyyə zamanətləri və öhdəlikləri əvvəlcə qaydaya görə əldə edilmiş komissiya gəlirləri ilə təsdiqlənən ədalətli dəyərlə qeydə alınır. Həmin məbləğ öhdəliyin qüvvədə olduğu müddət ərzində bərabər çıxılmalar metodu ilə amortizasiya edilir. Bu metod Qrupun xüsusi kredit müqaviləsi imzalayacağı və onu qısa müddətdə satmayacağı ehtimal edildikdə tətbiq edilmir; bu cür kreditlərin verilməsi öhdəlikləri üzrə komissiya gəlirləri təxirə salınmaqla, kreditin ilkin uçotu zamanı onun balans dəyərinə daxil edilir. Hər bir balans tarixində öhdəliklər (i) ilkin uçot zamanı amortizasiya olunmamış məbləğin qalığı və (ii) balans tarixində öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan xərclər üzrə ən yaxşı təxminlərdən daha yüksək olanı ilə ölçülür.

Satıla bilən investisiya qiymətli kağızları. Bu kateqoriyaya, Qrup tərəfindən qeyri-müəyyən müddət ərzində saxlanması nəzərdə tutulan və kifayət qədər likvidlik səviyyəsinin qorunması və ya faiz dərəcələri, valyuta məzənnələri və ya səhmlərin qiymətinin dəyişməsi nəticəsində hər an satıla bilən investisiya qiymətli kağızları daxildir. Qrup investisiyaları onların alındığı tarixdə satıla bilən investisiya qiymətli kağızları kimi təsnifləşdirir.

Satıla bilən investisiya qiymətli kağızları ədalətli dəyerdə qeydə alınır. Satıla bilən borc qiymətli kağızları üzrə faiz gəlirləri effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablanır və mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır. Ədalətli dəyerdəki dəyişikliklər bütün digər elementləri investisiya uçotdan silinəndə və ya dəyərsizləşənəndə kapital hesabında təxirə salınır. Bu zaman yaranan məcmu gəlir və ya zərər kapital hesabından mənfəət və zərər hesabatına silinir.

Satıla bilən investisiya qiymətli kağızlarının ilkin uçotundan sonra baş vermiş bir və ya bir neçə halın ("zərər halları") nəticəsində yaranmış dəyərsizləşmə üzrə zərərlər mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır. Satıla bilən investisiya qiymətli kağızları üzrə zərər, həmin qiymətli kağızlar üzrə ədalətli dəyər onların balans dəyərindən artıq olduğu halda yaranır. Alqı dəyəri ilə cari ədalətli dəyər arasında fərq kimi qiymətləndirilən məcmu zərər, əvvəlki dövrlərdə mənfəət və zərər hesabatında həmin aktiv üzrə qeydə alınmış hər hansı zərəri çıxmaqla, kapital hesabından silinərək mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır. Pay alətlərinin dəyərsizləşməsi üzrə zərərlər mənfəət və zərər hesabatında bərpa edilmir. Satıla bilən borc qiymətli kağızları üzrə ədalətli dəyər sonrakı dövrdə baş vermiş hadisəyə görə artarsa və həmin artım obyektiv olaraq zərərin mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınmasından sonra baş vermiş hadisəyə aid edilərsə, cari dövrün mənfəət və zərər hesabatında dəyərsizləşmə üzrə zərər üçün əks mühasibat düzəlişi aparılır.

Alınmış güzəştli borc vərəqələri. Alınmış güzəştli borc vərəqələri iqtisadi mahiyyətindən asılı olaraq "satış üçün nəzərdə tutulan qiymətli kağızlar", "digər banklardan alınacaq vəsaitlər" və ya "müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar" kateqoriyasına daxil edilir və bu kateqoriyadan olan aktivlərin uçot siyasətinə uyğun olaraq əks etdirilir, ölçülür və uçota alınır.

Maliyyə aktivlərinin uçotdan silinməsi. Qrup aşağıdakı hallarda maliyyə aktivlərini uçotdan silir: (a) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (b) Qrup maliyyə aktivlərindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını üzrə mülkiyyət hüququnu ötürdükdə və ya ötürülmə haqqında müqavilə bağladıqda və bu zaman (i) həmin aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfə ötürüldükdə və ya (ii) bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda. Nəzarət qarşı tərəfin öz mülkiyyətində olan aktivləri satış üzrə əlavə məhdudiyyətlər qoymadan əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq üçün praktiki imkana malik olmadığı hallarda saxlanılır.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Qudvil. Qudvil alqının dəyərinin alqı tarixində alınmış törəmə/assosiasiya olunmuş müəssisənin identifikasiya edilə bilən aktivləri, passivləri və şərti öhdəliklərində alıcının payının ədalətli dəyərindən artıq olan hissəsini əks etdirir. Törəmə müəssisələrin alqısı nəticəsində yaranan qudvil konsolidasiya edilmiş balans hesabatında ayrıca, assosiasiya olunmuş müəssisələrin alqısı nəticəsində yaranan qudvil isə "assosiasiya olunmuş müəssisələrə investisiya qoyuluşları" kimi göstərilir. Qudvil dəyərsizləşmə üzrə yığılmış zərərləri çıxmaqla (əgər varsa) alqı dəyərində qeydə alınır.

Qrup qudvilin dəyərsizləşməsini ən azı hər il və ya onun mümkün dəyərsizləşməsi üzrə əlamətlərin mövcud olduğu hallarda qiymətləndirir. Qudvil birləşmə nəticəsində birləşmiş müəssisələrin fəaliyyətinin effektivliyinin artması ilə əlaqədar olaraq fayda yaradacaq nağd pul əmələ gətirən biznes vahidləri və ya nağd pul əmələ gətirən biznes vahidləri qrupuna aid edilir. Bu cür vahidlər və ya vahidlər qrupu Qrupun qudvil üzrə uçot apardığı əsas səviyyəni əks etdirir və hesabat seqmentindən artıq olmur. Aktiv qudvilin aid edildiyi generasiya vahidlərinin tərkibindən silinərək silinmə üzrə müvafiq gəlir və ya zərərlər silinmiş aktivlər ilə bağlı qudvilin balans dəyərini əks etdirir. Qudvilin balans dəyəri nağd pul əmələ gətirən biznes vahidlərinin tərkibində silinmiş aktivlərə proporsional şəkildə müəyyən edilir.

Binalar və avadanlıqlar. Binalar yenidən qiymətləndirilmiş dəyerdə qeydə alınır. Avadanlıqlar lazım olduqda yığılmış amortizasiyanı və dəyərsizləşmə üzrə zərəri çıxmaqla, ilkin dəyerdə qeydə alınır.

Qrupun binaları müntəzəm olaraq yenidən qiymətləndirilir. Yenidən qiymətləndirmənin müddəti yenidən qiymətləndirilən binalar üzrə ədalətli dəyər dəyişməsinə əsaslanır. Kapital hesabında əks etdirilən binalar üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı, yenidən qiymətləndirmə ilə əlaqədar yaranan gəlir realizasiya olunduqda (aktivin silinməsi və ya satılması və yaxud Qrup tərəfindən aktivin istifadə edilməsi zamanı) birbaşa olaraq bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür. İkinci halda yenidən qiymətləndirmə ilə əlaqədar yaranan realizasiya olunmuş gəlirin məbləği aktivin yenidən qiymətləndirilmiş balans dəyəri üzrə amortizasiya ilə onun ilkin dəyəri üzrə amortizasiya arasındakı fərqi əks etdirir.

Başa çatdırılmamış tikinti işləri lazım olduqda dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatı çıxmaqla, ilkin dəyerdə qeydə alınır. İlkin dəyərə müvafiq aktivlərin tikintisinin maliyyələşdirilməsi üçün xüsusi və ümumi borc vəsaitlərinin alınması ilə əlaqədar borc vəsaitləri üzrə xərclər daxildir. Tikinti işləri tamamlandıqdan sonra həmin aktivlər müvafiq binalar və avadanlıqlar kateqoriyasına köçürülür və balans dəyərində uçota alınır. Başa çatdırılmamış tikintilər üçün tikinti işləri başa çatdırılmayana qədər amortizasiya hesablanmır.

Binalar və avadanlıqların bütün digər növləri lazım olduqda yığılmış amortizasiyanı və dəyərsizləşmə üzrə zərəri çıxmaqla (əgər varsa), ilkin dəyerdə qeydə alınır.

Kiçik həcmli təmir və istismar xərcləri çəkildiyi zaman xərcə silinir. Binalar və avadanlıqların əsas komponentlərinin əvəz edilməsi xərcləri kapitallaşdırılır və əvəz edilmiş hissələr balansdan silinir.

Binalar və avadanlıqlar dəyərsizləşdikdə, onlar binalar və avadanlıqların istifadəsi nəticəsində əldə edilən dəyər ilə satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyerdən daha yüksək olan dəyərə silinir. Aktivin balans dəyərindəki azalma dəyərsizləşmə məbləğinin kapital hesabında göstərilən əvvəlki ilin yenidən qiymətləndirmə ehtiyatından artıq olan həcmdə mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır. Aktivin istifadəsi nəticəsində əldə edilən dəyər və ya satış xərcləri çıxılmaqla, onun ədalətli dəyərini müəyyən edilməsi üçün istifadə edilən təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə əvvəlki dövrlərdə hər-hansı aktiv üçün qeydə alınmış dəyərsizləşmə üzrə zərərlər bərpa edilir.

Binalar və avadanlıqların satışından yaranan gəlir və zərər, gəlir məbləği və balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır.

Amortizasiya. Torpaq üçün amortizasiya hesablanmır. Digər əsas vəsaitlər üzrə amortizasiya bərabər çıxılmalar metoduna, yeni əsas vəsaitlərin aşağıda göstərilən təxmini faydalı xidmət müddəti ərzində aşağıdakı illik amortizasiya dərəcələrini tətbiq etməklə aktivlərin ilkin dəyərini onların qalıq dəyərində azaltmaqla hesablanır:

	2008	2007
Binalar	2.5%-5%	2.5%-5%
İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	10%	10%
Kompüterlər və digər rabitə avadanlıqları	25%	25%
Plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə avadanlıqlar	33%	33%
Mebel, qurğular, bankomatlar və sair avadanlıqlar	20%-25%	20%-25%
Nəqliyyat vasitələri	25%	25%

Aktivin artıq köhnəldiyi və istismar müddəti başa çatdığı halda, satış üzrə təxmin edilən xərclər çıxılmaqla, Qrupun həmin aktivin satışı nəticəsində əldə edəcəyi təxmin edilən məbləğ aktivin qalıq dəyəridir. Qrup aktivini onun fiziki istismar müddətinin sonuna qədər istifadə edəcəyini gözlədikdə, aktivin qalıq dəyəri sıfıra bərabər olur. Aktivlərin qalıq dəyərləri və faydalı xidmət müddətləri lazım olduqda hər bir balans tarixində nəzərdən keçirilir və dəqiqləşdirilir.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Qeyri-maddi aktivlər. Qrupun bütün qeyri-maddi aktivləri müəyyən faydalı xidmət müddətinə malik olmaqla əsasən kapitallaşdırılmış proqram təminatından ibarətdir.

Əldə edilmiş proqram təminatı lisenziyaları həmin proqram təminatının alınması və tətbiq edilməsi üçün çəkilmiş xərclərin əsasında kapitallaşdırılır. Qrup tərəfindən nəzarət olunan identifikasiya edilə bilən unikal proqram təminatı ilə birbaşa əlaqəli olan tərtibat xərcləri, çəkilmiş xərclərdən artıq olan əlavə iqtisadi səmərə gətirəcəyi halda qeyri-maddi aktivlər kimi tanınır. Kapitallaşdırılmış xərclərə proqram təminatını tərtib edən işçilərə sərf olunan xərclər və ümumi təsərrüfat xərclərinin müvafiq hissəsi daxildir. Proqram təminatı ilə əlaqədar bütün digər xərclər (məs, texniki dəstək xərcləri) çəkildiyi zaman xərəcə silinir. Kapitallaşdırılmış proqram təminatı təxmin edilən faydalı xidmət müddəti (1-4 il) ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən amortizasiya olunur.

Əməliyyat lizinqi. Qrup lizinqalan qismində çıxış etdikdə və lizinq obyektlərinin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar risk və gəlirlər lizinqverən tərəfindən Qrupa ötürülmədikdə, əməliyyat lizinqi müqavilələri üzrə cəmi ödənişlər lizinqin müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən mənfəət və zərər hesabında qeydə alınır.

Digər müqavilələrdə nəzərdə tutulan lizinq a) müqavilənin yerinə yetirilməsi konkret aktiv və ya aktivlərin istifadəsi ilə əlaqəli olub-olmadıqda və b) müqavilədə aktivdən istifadə hüququnun ötürülməsi nəzərdə tutulub-tutulmadıqda ayrılır.

Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər. Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər, müxbir banklar tərəfindən Qrupa nağd pul və ya digər aktivlər verildiyi andan qeydə alınır. Qeyri-derivativ maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır. Qrup verdiyi borcları geri aldıqda, həmin borc öhdəlikləri konsolidasiya edilmiş balansdan silinir və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş məbləğ arasındakı fərq borcun vaxtından əvvəl ödənilməsi üzrə yaranan gəlir və ya xərclərə daxil edilir.

Müştəri hesabları. Müştəri hesabları fiziki şəxslər, dövlət müəssisələri və ya hüquqi şəxslər qarşısında olan qeyri-derivativ maliyyə öhdəliklərini əks etdirir və amortizasiya olunmuş dəyerdə qeydə alınır.

Buraxılmış borc qiymətli kağızları. Buraxılmış borc qiymətli kağızlarına Qrup tərəfindən buraxılan borc vəərəqələri, istiqrazlar və depozit sertifikatları daxildir. Buraxılmış borc qiymətli kağızları amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır. Qrup buraxdığı borc qiymətli kağızlarını geri aldıqda, həmin borc öhdəlikləri konsolidasiya edilmiş balansdan silinir və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş məbləğ arasındakı fərq borcun ödənilməsi üzrə yaranan gəlirlərə daxil edilir.

Subordinasiyalı borc öhdəlikləri. Subordinasiyalı borc öhdəlikləri beynəlxalq maliyyə təşkilatları qarşısında uzunmüddətli qeyri-derivativ öhdəlikləri əks etdirir və amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır. Subordinasiyalı borc öhdəlikləri likvidasiya zamanı bütün digər kreditör borclarından sonra ödənilir və Qrupun "II dərəcəli kapitalına" daxil edilir.

Mənfəət vergisi. Mənfəət vergisi hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında qüvvədə olan və ya hesabat tarixinə qüvvəyə minmiş müvafiq qanunverici normalara uyğun olaraq hesablanmışdır. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarət olub, konsolidasiya edilmiş mənfəət və zərər hesabında qeydə alınır. Lakin, həmin və ya başqa dövrdə bilavasitə kapital hesablarında qeydə alınan əməliyyatlara aid olan vergilər bilavasitə kapital hesablarında qeydə alınır.

Cari mənfəət vergisi, cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə əlaqədar vergi orqanlarına ödəniləcək və ya onlardan geri alınacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda təxmini göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər inzibati və digər əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və passivlərin vergi bazası və maliyyə hesabatları məqsədləri üçün onların balans dəyəri arasında yaranan keçmiş illərin vergi zərəri və bütün müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır. İlk uçot zamanı istisna hal olaraq, əgər əməliyyat maliyyə mənfəəti və vergiyə cəlb edilən mənfəətə təsir göstərmirsə, aktiv və passivin ilkin qeydə alınması nəticəsində yaranan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi hesablanmır (biznes birləşməsi halları istisna olmaqla). Təxirə salınmış vergi qalıqları, qüvvədə olan və ya hesabat tarixinə qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə əsasən müvəqqəti fərqlərin qaytarılacağı və ya keçmiş illərdən yığılmış vergi zərərlərinin istifadə ediləcəyi dövrdə tətbiq edilməli vergi dərəcələrindən istifadə etməklə hesablanır. Təxirə salınmış vergi aktiv və passivləri yalnız Qrupun ayrı-ayrı şirkətləri arasında qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilir. Gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri və keçmiş illərin vergi zərərləri o zaman hesablanır ki, bu çıxılmaların realizasiya oluna bilməsi üçün gələcəkdə kifayət qədər vergiyə cəlb ediləcək mənfəətin mövcudluğu ehtimal edilsin.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Təxirə salınmış mənfəət vergisi Qrup tərəfindən dividendlərlə əlaqədar törəmə müəssisələrin siyasətinə nəzarət edilməsi halları və müvəqqəti fərqlərin yaxın gələcəkdə dividendlər vasitəsilə və ya başqa şəkildə qeydə alınmayacağı ehtimalının mövcud olduğu hallar istisna olmaqla, törəmə müəssisələrin alqısından sonra yaranan bölüşdürülməmiş mənfəət üzrə hesablanır.

Qeyri-müəyyən vergi mövqeləri. Qrupun qeyri-müəyyən vergi mövqeləri rəhbərlik tərəfindən hər balans tarixində qiymətləndirilir. Rəhbərlik qrupun vergi mövqeyinə vergi orqanları tərəfindən etiraz edildiyi halda, əlavə vergi öhdəliklərinin yaranmasını ehtimal etdikdə, vergi öhdəlikləri nəzərə alınmır. Bu cür qiymətləndirmə qüvvədə olan və ya balans tarixinə qüvvəyə minmiş vergi qanunvericiliyinin təfsirinə və bu məsələlərə dair hər hansı məhkəmə və ya digər qurumların məlum qərarlarına əsasən aparılır. Mənfəət vergisi istisna olmaqla, cərimələr, penyalar və vergilər üzrə öhdəliklər balans tarixinə öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan xərclərə dair rəhbərliyin ən yaxşı təxminləri əsasında uçota alınır.

Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar. Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlara qeyri-müəyyən müddət və ya məbləğə malik olan qeyri-maliyyə xarakterli öhdəliklər daxildir. Qrup keçmiş hadisələr nəticəsində yaranan öhdəliklərə malik olduqda (hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn) ehtiyatlar maliyyə hesabatlarında əks etdirilir. Bu zaman, həmin öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün Qrupdan iqtisadi resursların sərf olunması tələb edilə bilər və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ölçülə bilər.

Kreditor borcları. Kreditor borcları qarşı tərəfin müqavilə üzrə öz öhdəliklərini yerinə yetirməsi zamanı qeydə alınır və amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır.

Səhm mükafatı. Səhmlərin emissiyası zamanı nizamnamə kapitalına qoyuluşların (əməliyyat xərclərini çıxmaqla) buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq olan hissəsi səhmdar kapitalında dəyişikliklər hesabatında səhm mükafatı kimi uçota alınır.

Dividendlər. Dividendlər elan edildikləri dövrdə kapital hesablarında əks etdirilir. Balans tarixindən sonra, lakin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının imzalanmasından əvvəl elan edilmiş dividendlər haqqında məlumat "hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr" Qeydində açıqlanır. Mənfəətdən dividendlər və digər ödənişlər Bankın yerli qanunvericiliyə uyğun hazırlanmış mühasibat hesabatlarına əsasən həyata keçirilir. Azərbaycan qanunvericiliyində cari ilin xalis mənfəəti bölüşdürmənin əsası kimi müəyyən edilir.

Gəlir və xərclərin uçotu. Faiz gəlir və xərcləri konsolidasiya edilmiş mənfəət və zərər hesabatında bütün borc alətləri üçün effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablama metoduna əsasən qeydə alınır. Bu metod, faiz gəlir və xərclərinin bir hissəsi kimi müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqları, əməliyyat xərclərini və digər mükafat və ya diskont edilmiş vasitələri təxirə salır.

Effektiv faiz dərəcəsinə əks olunan haqlara maliyyə aktivinin yaradılması və ya alınması, yaxud maliyyə passivinin buraxılması ilə əlaqədar müəssisə tərəfindən əldə edilmiş və ya ödənilmiş buraxılma haqları daxildir (məsələn, ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, zamanatların və ya girovun dəyərləndirilməsi və qeydə alınması, maliyyə alətinin şərtlərinin razılaşdırılması və əməliyyat sənədlərinin işlənməsi haqları). Bazar faiz dərəcələri ilə kreditlərin verilməsi məqsədilə Qrup tərəfindən əldə edilmiş haqlar, Qrupun xüsusi kredit müqaviləsi imzalayacağı ehtimal edildikdə və həmin müqavilə əsasında əldə etdiyi krediti dərhal üçüncü tərəfə borc verəcəyi gözlənilmədikdə, effektiv faiz dərəcəsinə əks olunur. Kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklər Qrup tərəfindən mənfəət və zərər hesabatında ədalətli dəyərle qeydə alınan maliyyə passivləri kimi göstərilir.

Kreditlərin və digər borc alətlərinin qaytarılması şübhəli olduqda, onların dəyəri gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyərinə qədər azaldılır və bu kreditlər üzrə faiz gəlirləri sonradan mümkün zərərlərin qiymətləndirilməsi üçün istifadə edilmiş effektiv faiz dərəcəsi nəzərə alınmaqla cari dəyər diskontunun geri qaytarılması üçün qeydə alınır.

Bütün digər haqq, komissiya, o cümlədən plastik kartlar üzrə haqq və komissiyalar, gəlir və xərclər əsasən göstərilməli olan bütün xidmətlərin nisbəti kimi göstərilmiş faktiki xidmətlərin əsasında müəyyən edilən konkret əməliyyatın başa çatdırılması nəzərə alınmaqla hesablama metodu ilə qeydə alınır. Kreditin sindikatlaşdırılması üzrə haqlar sindikasiya başa çatdırıldıqda və Qrup kredit paketinin heç bir hissəsini özündə və eyni effektiv faiz dərəcəsilə digər iştirakçılar üçün saxlamadıqda gəlir kimi qeydə alınır.

Danışıqlar və ya üçüncü tərəf üçün əməliyyatların aparılmasına (məsələn, kreditlərin, səhmlərin və ya digər qiymətli kağızların alınması və yaxud müəssisənin alqısı və ya satışı) dair danışıqlarda iştirak nəticəsində ödənilən haqq və komissiyalar göstərilən əməliyyatın başa çatdığı tarixdə qeydə alınır. İnvestisiya portfelinin idarə olunması üzrə komissiya gəlirləri və digər idarəetmə və məsləhət xidmətləri, adətən zaman nisbəti prinsipinə əsasən xidmətlərin göstərilməsinə dair müqavilələrin şərtlərinə uyğun olaraq əks etdirilir. İnvestisiya fondlarındakı aktivlərin idarə olunması üzrə komissiya gəlirləri bu cür xidmətlərin göstərildiyi dövr ərzində proporsional şəkildə qeydə alınır. Eyni prinsip, uzun müddət ərzində ardıcıl olaraq göstərilən maddi rifahın idarə olunması, maliyyə planlaşdırması və depozitari xidmətləri üçün tətbiq edilir.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Xarici valyutanın yenidən qiymətləndirilməsi. Qrupun konsolidasiya edilmiş müəssisələrinin funksional valyutası həmin müəssisələrin fəaliyyət göstərdiyi əsas iqtisadi mühitin valyutası hesab edilir. Bankın funksional və Qrupun hesabat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan Manatıdır ("AZN").

Monetar aktiv və passivlər, ARMB-nin müvafiq hesabat tarixinə qüvvədə olan rəsmi valyuta məzənnəsinə əsasən hər bir müəssisənin funksional valyutasına çevrilir. Bu cür əməliyyatlar üzrə hesablaşmaların həyata keçirilməsi və ARMB-nin ilin sonuna olan rəsmi valyuta məzənnəsi ilə monetar aktiv və passivlərin hər bir müəssisəsinin funksional valyutasına çevrilməsi nəticəsində yaranan müsbət və mənfi məzənnə fərqləri mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır. İlin sonuna qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə yerli valyutaya çevrilmə qeyri-monetar maddələrə, o cümlədən pay vasitələrinə tətbiq edilmir. Məzənnə dəyişikliklərinin pay qiymətli kağızların ədalətli dəyərində təsiri ədalətli dəyər üzrə yenidən qiymətləndirmə nəticəsində gəlir və ya xərclərin bir hissəsi kimi qeydə alınır.

Hər bir Qrup müəssisəsinin əməliyyat nəticələri və maliyyə vəziyyəti (bu müəssisələrdən heç birinin funksional valyutası hiperinflasiya iqtisadiyyatlı ölkələrin valyutası deyil) aşağıdakı şəkildə hesabat valyutasına çevrilir:

- (i) təqdim edilmiş hər bir balans üzrə aktiv və passivlər, balans tarixinin sonuna qüvvədə olan məzənnə ilə çevrilir;
- (ii) hər bir mənfəət və zərər hesabatı üzrə gəlir və xərclər orta məzənnə ilə yenidən qiymətləndirilir (əgər həmin orta məzənnə əməliyyat tarixinə məzənnələrin məcmu təsirinə əsaslı şəkildə yaxın olmadıqda, gəlir və xərclər əməliyyat tarixinə qüvvədə olan məzənnə ilə çevrilir); və
- (iii) bütün məzənnə fərqləri kapital hesabında ayrıca komponent kimi əks etdirilir.

Törəmə müəssisə satışı, ləğv etmə, nizamnamə kapitalının ödənilməsi, həmçinin tam və ya qismən silinmə yolu ilə realizasiya edildikdə, kapitala daxil edilmiş məzənnə fərqləri mənfəət və zərəmə aid edilməlidir.

Əvəzləşdirmə. Maliyyə aktiv və passivlərinin əvəzləşdirilməsi və xalis məbləğin konsolidasiya edilmiş balansda daxil edilməsi, qeydə alınmış məbləğlərin əvəzləşdirilməsi üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hüquq, eləcə də əvəzləşdirməni aparmaq və ya eyni zamanda aktivini realizasiya edərək passivi ödəmək niyyəti mövcud olduğu hallarda həyata keçirilə bilər.

İşçilərə sərf olunan xərclər və müvafiq ayırmalar. Əmək haqları, məvaciblər, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və bülletenlər üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar Qrupun işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlər göstərildikdə hesablanır.

Seqmentlər üzrə hesabat. Seqment, məhsulların təqdim edilməsi və ya xidmətlərin göstərilməsi (biznes seqmenti) ilə bağlı olan, riskləri və səmərəsi digər seqmentlərdən fərqlənən Qrupun identifikasiya edilə bilən komponentidir. Gəlirlərinin böyük hissəsi kənar müştərilərə satışlar hesabına yaranan və gəlirləri, maliyyə nəticəsi və ya aktivləri bütün seqmentlərin ümumi aktivlərinin on faizini və ya artıq hissəsini təşkil edən seqmentlər ayrıca şəkildə açıqlanır. Qrupun coğrafi seqmentləri onun əməliyyatlarının böyük hissəsinin Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilməsi və digər seqmentlərin Qrupun ümumi gəlirlərinin on faizindən artıq olmamasını nəzərə alaraq, hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında ayrıca göstərilməmişdir.

Sığorta əməliyyatları

- **Sığorta müqavilələri – təsnifatı.** Qrup sığorta risklərini ötürən sığorta müqavilələri buraxır. Sığorta müqavilələri ilə əhəmiyyətli sığorta riskləri ötürülür. Ümumi prinsipə görə əhəmiyyətli sığorta riskləri o risklər hesab olunur ki, sığorta hadisəsinin baş verməsi nəticəsində ehtimal olunan ödəniləcək məbləğ, həmin hadisənin baş verməyəcəyi halda ödəniləcək məbləğdən ən az 10% çox olsun.
- **Sığorta haqları.** Sığorta polisinin müddəti ərzində əldə ediləcək bütün sığorta haqları sığorta müqaviləsinin qüvvəyə minmə anından hesablanır və sığorta polisinin müddəti ərzində proporsional olaraq gəlirə yazılır. Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatı, balans tarixinə qüvvədə olan pro-rata əsasında hesablanmış sığorta polisləri üzrə haqların həmin polislərin qüvvədən düşməsinə qədər müddətə aid olan hissəsini əks etdirir.
- **Zərərlər.** Zərərlər, o cümlədən zərər tənzimləmə xərcləri baş verdikdə mənfəət və zərər hesabatına daxil edilir. Zərər üçün ehtiyat baş vermiş zərərlər üzrə təxminləri əks etdirir və iki cür ehtiyata ayrılır: bildirilmiş, lakin tənzimlənməmiş zərərlər ehtiyatı ("RBNS") və baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlər ehtiyatı ("IBNR"). RBNS, ödənilməmiş hər bir iddia üçün hesablanır. RBNS üzrə təxminlər balans tarixindən sonra yerinə yetiriləcək sığorta hadisələrinin araşdırılması zamanı Qrup tərəfindən alınmış məlumatlara əsasən irəli sürülür. Əgər zərərin məbləği müəyyən edilməmişdirsə, sığorta polisinə göstərilən sığorta limitindən çox olmayan zərərlərin maksimal mümkün məbləği RBNS kimi qəbul edilir. IBNR əvvəlki dövrün məlumatlarına, gözənilən zərər əmsallarına və bildirilmiş iddiaların inkişaf amillərinə əsaslanan zərərin inkişafı sxemini müəyyənləşdirmək üçün istifadə edilən aktuari metoduna əsasən müəyyən edilir. IBNR, Qrup tərəfindən hər bir sığorta növü üçün hesablanır; hesablama keçmiş illərin zərərlərinin tənzimlənməsi üzrə gəlir və xərclərin tənzimlənməsi statistikasına əsaslanır. Gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin məbləğini və müddətini təxmin edərkən istifadə edilən metodologiya və fərziyyələr, təxmini və həqiqi zərərlər arasındakı hər hansı fərqi azaltmaq məqsədilə müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilir.

3 Əsas Uçot Prinsiplərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Ehtiyatların həcmnin qiymətləndirilməsi və müəyyən edilməsi üsulları müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilir və yenildən baxılır. Nəticədə yaranan düzəlişlər yarandığı zaman mənfəət və zərər hesabatında əks etdirilir. Zərər üçün ehtiyat iddiaların kifayət qədər tez bir zamanda bildirilməsi və ödənilməsi ilə əlaqədar olaraq diskontsuz qaydada təxmin edilir.

- **Təkrarsığorta.** Adi fəaliyyət gedində Qrup sığorta risklərini təkrarsığortaya qəbul edir və ya həmin riskləri təkrarsığorta şirkətlərinə ötürür. Təkrarsığorta şirkətlərinə ötürülmüş sığorta müqavilələri Qrupu sığortalılar qarşısında öhdəliklərdən azad etmir. Təkrarsığorta üzrə debitor borclarına sığorta ödənişləri ilə əlaqədar təkrarsığorta şirkətlərindən alınacaq məbləğlər, o cümlədən iddiaların tənzimlənməsi üzrə xərclər və Qrupa ötürülmüş təkrarsığorta haqları daxildir. Təkrarsığortaçılarından əldə edilə biləcək məbləğlər, təkrarsığortalama polisi ilə bağlı olan iddia öhdəliyinə uyğun qaydada müəyyən edilir. Təkrarsığorta üzrə kreditör borclarına təkrarsığorta haqlarının təkrarsığortaçılara ötürülməsi üzrə Qrupun öhdəlikləri daxildir.

4 Uçot Siyasətinin Tətbiqi Zamanı Əhəmiyyətli Uçot Təxminləri və Fərziyyələr

Qrup növbəti maliyyə dövrü ərzində hesabatlarda əks etdirilən aktiv və passivlərin məbləğlərinə təsir göstərən təxminlər və fərziyyələr irəli sürür. Həmin təxminlər və fərziyyələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik həmçinin peşəkar mülahizələr və təxminlər irəli sürür. Maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və növbəti maliyyə ili ərzində aktiv və passivlərin balans dəyərində əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

Kreditlər və avansların dəyərsizləşməsi üzrə zərərler. Qrup müntəzəm olaraq kredit portfeli üzrə dəyərsizləşmənin mövcudluğunu müəyyən etmək üçün onu təhlil edir. Dəyərsizləşmə üzrə zərərin konsolidasiya edilmiş mənfəət və zərər hesabatında əks etdirilməsini müəyyən edərkən, Qrup kredit portfelində konkret bir kreditin dəyərində azalmanın müşahidə edilməsindən əvvəl kredit portfeli üzrə pul vəsaitlərinin təxmin edilən hərəkətində ölçülə bilən azalmanı əks etdirən nəzərə çarpan əlamətlərin mövcudluğunu müəyyən etmək üçün peşəkar mülahizələr irəli sürür. Bu göstəricilərə, qrupdakı borcalanların ödəniş statusunda və ya qrupdakı aktivlər üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi ilə əlaqədar ölkə səviyyəsində və ya yerli iqtisadi şərtlərdə mənfəət dəyişikliyi olduğunu əks etdirən müşahidə edilə bilən məlumatlar daxildir. Rəhbərlik gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin proqnozlaşdırılması üçün istifadə edilən kredit portfelindəki aktivlər ilə analoji kredit riskinə və dəyərsizləşmə üzrə obyektiv əlamətlərə malik aktivlər ilə əlaqədar əvvəlki ilin zərərləri haqqında məlumata əsaslanan təxminlər tətbiq edir. Gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin məbləğini və müddətini təxmin edərkən istifadə edilən metodologiya və mülahizələr, təxmini və həqiqi zərərər arasındakı hər hansı fərqi azaltmaq məqsədilə müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilir. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların 5%-i ödəmə müddətindən bir ay gec və ya tez ödənilərsə, həmin kreditlər üzrə ehtiyat təxminən 11,483 min AZN (2007: 6,919 min AZN) çox və ya az olardı.

Binaların yenidən qiymətləndirilməsi. Hər bir balans tarixində Bankın binalarının ədalətli dəyərinin balans hesabatında əks etdirilməsi məqsədilə, rəhbərlik Bankın binalarının ədalətli dəyərinin yenidən qiymətləndirilməsi vaxtını və metodunu müəyyən etmək üçün peşəkar mülahizələrdən istifadə edir. Binaların ədalətli dəyəri peşəkar qiymətləndiricilər tərəfindən həyata keçirilmiş qiymətləndirməyə əsasən bazar məlumatları əsasında müəyyən edilir. Qiymətləndiricilərin istifadə etdiyi göstəricilər Bankın mülkiyyəti ilə oxşar xüsusiyyətlərə malik olan mülkiyyət obyektlərinin 1m² sahəsi üzrə bazar qiymətlərinə dair təxminləri ehtiva edir. Bu təxminlər qiymətləndiriciyə məlum olan oxşar satışlara dair məlumatlara əsaslanır və bazardakı mövcud şəraitin və tendensiyaaların göstəricisini əks etdirir. Qiymətləndirici həmçinin Bankın hər bir binasının qiymətini təsdiq etməzdən əvvəl mümkün gələcək icarə gəlirlərini və digər amilləri nəzərə almaqla, həmin binaların dəyərini gəlirlərin kapitalaşdırılması üsulu ilə hesablayır. Qiymətləndirmə zamanı istifadə edilən ən əhəmiyyətli təxmin oxşar binaların 1m² sahəsi üzrə qiymət hesab edilir. Müstəqil qiymətləndirmə zamanı istifadə edilən 1m² sahənin satış qiymətinin təxmin edilmiş məbləğində 5% dəyişiklik olduğu halda, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə binaların yenidən qiymətləndirilmiş dəyəri +/- 590 min AZN məbləğində dəyişmiş olardı (2007: binaların yenidən qiymətləndirilmiş dəyəri +/- 840 min AZN məbləğində dəyişmişdir).

Borc götürülmüş digər vəsaitlər. Rəhbərlik, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə dövlət və beynəlxalq maliyyə təşkilatlarından alınmış 289,863 min AZN (2007: 262,621 min AZN) məbləğində kreditlərin və müvafiq borc vəsaitlərinin ilkin uçotu zamanı yarana biləcək ədalətli dəyər üzrə gəlir və ya zərəri nəzərə almışdır. Bank beynəlxalq maliyyə təşkilatlarından bənzər təşkilatların inkişaf etməkdə olan bazarlarda təqdim etdiyi vəsaitlərin faiz dərəcələri ilə eyni olan və Bankın digər borcverənlərdən ala biləcəyi borc vəsaitləri üzrə faiz dərəcələrindən aşağı ola bilən faiz dərəcələri ilə uzunmüddətli borc vəsaiti alır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu cür vəsaitlərin məbləği 230,495 min AZN (2007: 128,325 min AZN) təşkil etmişdir. Bank bu cür vəsait hesabına ayrı-ayrı müştərilərə güzəştli dərəcələr ilə kreditlər vermək imkanındadır. Həmin əməliyyatlar əlaqəli tərəflərlə aparılmadığına görə, rəhbərlik həmin vəsaitlərin və müvafiq kreditlərin bazar faiz dərəcələrinə uyğun olduğunu və ilkin uçot zamanı gəlir və ya zərərin yaranmadığını hesab edir. Belə bir mülahizə irəli sürərkən, Bank həmçinin həmin maliyyə alətlərinin ayrıca bazar seqmenti yaratdığını nəzərə almışdır.

4 Uçot Siyasətinin Tətbiqi Zamanı Əhəmiyyətli Uçot Təxminləri və Fərziyyələr (davamı)

Bazar faiz dərəcələrindən aşağı dərəcələrlə verilmiş kreditlər. Rəhbərlik müqavilə üzrə faiz dərəcələri səkkiz faizə bərabər və ya ondan aşağı olan müəyyən kreditlər və avanslar üzrə müvafiq bazar faiz dərəcələrini nəzərdən keçirilmişdir. 9 və 36 sayılı Qeydlərdə açıqlandığı kimi, rəhbərlik həmin kreditlər üzrə faiz dərəcələrinin bu kreditlər üzrə vəsaitlərin alternativ ən yüksək və səmərəli istifadəsinə bərabər olduğunu müəyyən etmişdir. Bu kreditlərin böyük hissəsi hökumət təşkilatlarına və dövlət müəssisələrinə verilmişdir. Rəhbərlik həmin kreditlər üzrə faiz dərəcələrinin ayrılmış vəsaitlərin ən yüksək və səmərəli istifadəsindən fərqli olduğu qənaətinə gəlsəydi, o zaman konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı bu kreditlərin balans dəyəri və kreditlərin verilməsi zamanı yaranmış faiz gəlirləri və zərərlərində qeydə alınan məbləğlər fərqli olardı.

Maliyyə lizinqi və maliyyə aktivlərinin uçotdan silinməsi. Rəhbərlik maliyyə və lizinq aktivlərinin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün əhəmiyyətli risk və faydaların qarşı tərəflərə ötürüldüyünü və xüsusilə hansı risk və faydaların daha əhəmiyyətli olduğunu və əhəmiyyətli risk və faydalara aid olduğunu müəyyən etmək üçün peşəkar mülahizələr irəli sürür.

Vergi qanunvericiliyi. Azərbaycan, Rusiya və Gürcüstanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərlə məruz qalır. 33 sayılı Qeydə baxın.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ilkin uçotu. Qrup öz fəaliyyəti gedişində əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. 39 sayılı BMS-ə uyğun olaraq maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyerdə uçota alınmalıdır. Lakin, həmin əməliyyatların bazar və ya qeyri-bazar faiz dərəcələrində həyata keçirilməsini müəyyən etmək məqsədilə bu cür əməliyyatlar üçün aktiv bazar mövcud olmadıqda peşəkar mülahizələrdən istifadə etmək lazım gəlir. Mülahizələrin irəli sürülməsinin əsasını əlaqəli olmayan tərəflərlə analoji əməliyyatların qiymətinin müəyyən edilməsi və effektiv faiz dərəcəsinin təhlili təşkil edir.

Kapitalın adekvatlıq əmsali. Kapitalın adekvatlıq əmsali Kapitalın Qiymətləndirilməsi və Kapital Standartları haqqında Beynəlxalq Konvergensiyanın (iyul 1988, noyabr 2005-ci ildə yenidən işlənmişdir) (və ya Kapital haqqında Bazel Sazişinin) tələbləri əsasında hesablanır. Bu cür tələblər şərhə əsaslanır və müvafiq olaraq Kapitalın Adekvatlıq Əmsalinin hesablanmasında istifadə edilən məbləğlərin daxil edilməsi, silinməsi və/və ya təsnifləşdirilməsi rəhbərliyin mülahizələrini (məsələn, cəmi risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin hesablanması üçün bloklaşdırılmış müştəri hesabları vasitəsilə təmin olunan balansdankənar öhdəliklərin daşdığı riskin 0% olub-olmaması) tələb edir. Rəhbərlik hesab edir ki, hazırda kapitalın adekvatlığı əmsalinin hesablanması üçün bu cür balansdankənar öhdəliklər 0% risk daşıyır.

Təxirə salınmış vergilər. 14 noyabr 2008-ci il tarixində "Bankların, sığorta və təkrarsığorta şirkətlərinin kapitallaşma səviyyəsinin artırılmasının stimullaşdırılması haqqında" yeni qanun ("Qanun") tətbiq olunmuşdur. Bu qanuna əsasən 2009-cu il yanvarın 1-dən üç vergi ili müddətinə banklar, sığorta və təkrarsığorta şirkətləri üçün mənfəət vergisi dərəcəsi 0%-ə endirilmişdir. Banklar, sığorta və təkrarsığorta şirkətləri mənfəəti bölüşdürmədikləri və mənfəəti səhmdar kapitalının artımına yönəlddikləri təqdirdə bu qanunun müddəalarından yararlanı biləcəklər. Rəhbərlik bu Qanunun qəbul olunmasının Qrupun təxirə salınmış vergisinin hesablanmasına təsirini nəzərdən keçirmişdir. Rəhbərlik cari ilin mənfəətinin Qanunda nəzərdə tutulan növbəti 3 il ərzində səhmdar kapitalının artımına yönəldiləcəyini proqnozlaşdırmadığına görə Bank, bu Qanun müddəalarından yararlanı bilməyəcəkdir. Bununla əlaqədar olaraq Bank, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə vergi bazasını artıran və azaldan bütün müvəqqəti fərqlərlə bağlı təxirə salınmış vergini uçota almışdır.

Likvidlik çatışmazlığı. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə 31 sayılı Qeyddə açıqlandığı kimi, 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə Qrupun bir il müddətinə qədər məcmu mənfəi likvidlik çatışmazlığı vardır. Rəhbərlik bir il müddətinə qədər cəlb edilmiş passivlərin əvəz edilməsi üçün Qrupun tələb olunan vəsaiti əldə edə biləcəyinə əmindir. Xüsusilə rəhbərlik hesab edir ki, 31 sayılı Qeyddə açıqlanan bütün passivlərin ödənilməsi tələb olunacağı halda, Qrup səhmdarların davamlı dəstəyi və beynəlxalq maliyyə təşkilatlarının ayrıca vəsait hesabına müvafiq resurslar əldə edə biləcəkdir. Rəhbərliyin mövcud borcverənlərlə apardığı danışıqlar, 18 və 33 sayılı Qeydlərdə açıqlanan xüsusi şərtlərin tətbiq edildiyi borc vəsaitlərinin həmin müqavilələrdə nəzərdə tutulan tarixlərdən əvvəl ödənilməsinin tələb olunmaması haqqında rəhbərliyin mövqeyini bir daha təsdiqləmişdir.

5 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi

1 yanvar 2008-ci il tarixindən Qrup üçün bəzi yeni BMHS-lər qüvvəyə minmişdir:

- **IFRIC 11, BMHS 2 – Qrup və səhmdarlardan geri alınmış səhmlər üzrə əməliyyatlar** (1 mart 2007 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir);
- **IFRIC 12, Konsessiya xidmətlərinin razılaşdırılması** (1 yanvar 2008 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir); və
- **IFRIC 14, BMS 19 – Konkret aktivlər üzrə limit, minimum maliyyələşdirmə tələbləri və onların qarşılıqlı əlaqəsi** (1 yanvar 2008 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).

Yuxarıda göstərilən şərhlər Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

Maliyyə alətlərinin yenidən təsnifləşdirilməsi – BMS 39, Maliyyə alətləri: tanınması və qiymətləndirilməsi və BMHS 7, Maliyyə alətləri: məlumatların açıqlanması Standartlarına Əlavələr. Bu əlavələr, müəssisələrə (a) məhdud hallarda aktiv yaxın müddətdə satış və ya təkrar alışı məqsədilə nəzərdə tutulmadıqda, həmin aktivini ödəniş tarixinədək saxlanılan kateqoriyasından satış üçün nəzərdə tutulan kateqoriyasından çıxarmaq; və (b) müəssisənin maliyyə aktivini yaxın gələcək üçün və ya ödəmə müddəti başa çatanaqədər (aktivin kredit və debitor borcu anlayışına cavab verib-verməməsindən asılı olaraq) saxlamaq niyyəti və imkanı olduqda, satıla bilən və ya satış üçün nəzərdə tutulan aktivləri kreditlər və debitor borcları kateqoriyasına yenidən təsnifləşdirmək imkanı verir. Bu əlavələr 1 noyabr 2008-ci il tarixinə qədər başlayan dövrlərdə edilmiş hər hansı yenidən təsnifləşdirmələr üçün 1 iyul 2008-ci il tarixindən etibarən retrospektiv qaydada tətbiq edilə bilər; hazırkı əlavələrdə nəzərdə tutulan yenidən təsnifləşdirmələr 1 iyul 2008-ci il tarixindən əvvəl tətbiq edilə bilməz. 1 noyabr 2008 və ya bu tarixdən sonra başlayan dövrlərdə maliyyə aktivini üzrə aparılmış yenidən təsnifləşdirmə yalnız yenidən təsnifləşdirmə tarixindən qüvvəyə minir. Qrup bu dövr ərzində könüllü şəkildə yenidən təsnifləşdirmə həyata keçirməmişdir.

6 Yeni Uçot Qaydaları

Qrupun 1 yanvar 2009-cu il tarixdən və ya bu tarixdən sonra başlayan hesabat dövrləri üçün məcburi xarakter daşıyan və ya Qrup tərəfindən əvvəllər qəbul edilməyən bəzi yeni standartlar və onlara dair şərhlər dərc olunmuşdur:

BMHS 8, Əməliyyat seqmentləri (1 yanvar 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu Standart borc və ya pay alətləri açıq bazarda alınıb-satılan təşkilatlara, eləcə də açıq bazarda hər-hansı növ alətlərin yerləşdirilməsi ilə əlaqədar maliyyə hesabatlarını tənzimləyici orqanlara təqdim edən və ya təqdim etməyi planlaşdıran müəssisələrə tətbiq edilir. BMHS 8 müəssisələrin öz əməliyyat seqmentləri haqqında maliyyə və təsviri məlumatları açıqlamasını tələb edir və müəssisələrin bu cür məlumatı öz maliyyə hesabatlarında açıqlama qaydasını əks etdirir. Hazırda Qrup bu Standartın onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında seqment haqqında məlumatların açıqlanmasına göstərəcəyi təsiri qiymətləndirir.

Vaxtından əvvəl ödənilmək hüququna malik olan maliyyə alətləri və ləğvəmə zamanı yaranan öhdəliklər – BMS 32 və BMS 1 Əlavə (1 yanvar 2009-cu il tarixdən qüvvəyə minir). Bu Əlavə, maliyyə öhdəliyi anlayışına cavab verən bəzi maliyyə alətlərinin kapital kimi təsnifləşdirilməsini tələb edir. Hazırda Qrup bu Əlavənin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMS 23, Borc vəsaitləri üzrə xərclər (mart, 2007-ci ildə yenidən işlənmişdir; 1 yanvar 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Yenidən işlənmiş BMS 23, 2007-ci ilin mart ayında dərc edilmişdir. Bu Standarta edilmiş əsas dəyişiklik istifadəsi və ya satışı kifayət qədər uzun müddət tələb edən aktivlərə aid olan borc vəsaitləri üzrə xərclərin dərhal xərcə silinməsi üsulunun ləğv edilməsidir. Buna görə, müəssisə borc vəsaitləri üzrə xərcləri aktivin maya dəyəri kimi kapitallaşdırmalıdır. Yenidən işlənmiş Standart kapitallaşdırmaya başlanma tarixi 1 yanvar 2009 və ya bu tarixdən sonra olan kvalifikasiyalı aktivlərə aid borc vəsaitləri üzrə xərclərə prospektiv qaydada tətbiq edilir. Hazırda Qrup yenidən işlənmiş Standartın onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMS 1, Maliyyə hesabatlarının təqdimatı (sentyabr, 2007-ci ildə yenidən işlənmişdir; 1 yanvar 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 1 üzrə əsas dəyişiklik mənfəət və zərər hesabatının ətraflı mənfəət və zərər hesabatı ilə əvəz edilməsidir. Bu hesabatla həmçinin səhmdar kapitalında qeyri-sahibkarların iştirak paylarındakı bütün dəyişikliklər (məs, satıla bilən maliyyə aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi) daxildir. Alternativ olaraq, müəssisələr iki hesabat təqdim edə biləcəklər: konsolidasiya edilməmiş mənfəət/zərər hesabatı və ətraflı mənfəət/zərər hesabatı. Yenidən işlənmiş BMS 1 maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın (balans hesabatı) müqayisəli məlumatların hazırlandığı ən son dövrün başlanğıcında tərtib edilməsinə dair tələbi açıqlayır və yenidən təsnifləşdirmə, uçot siyasətində dəyişikliklər və ya səhvlərin düzəldilməsi ilə bağlı hər dəfə müqayisəli məlumatı yeniləşdirərək, müəssisə bu müddət üzrə müqayisəli məlumatı təqdim edir. Qrup hesab edir ki, yenidən işlənmiş BMS 1 onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının təqdimatına təsir göstərəcək, lakin konkret əməliyyatların və ya qalıqların tanınması və ya ölçülməsinə heç bir təsir göstərməyəcəkdir.

6 Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

BMS 27, Konsolidasiya edilmiş və konsolidasiya edilməmiş maliyyə hesabatları (yanvar, 2008-ci ildə yenidən işlənmişdir; 1 iyul 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Yenidən işlənmiş BMS 27 şirkətdən ümumi gəlirlərin baş müəssisə sahiblərinə və nəzarət olunmayan pay sahiblərinə (bundan əvvəl "azlığın payı") aid edilməsini tələb edir (hətta nəzarət olunmayan pay üzrə nəticələrin kəsir olduğu təqdirdə). Qüvvədə olan standart əksər hallarda artıq zərərlərin baş müəssisənin sahiblərinə aid edilməsini tələb edir. Bundan əlavə, yenidən işlənmiş standartda göstərilir ki, baş müəssisənin törəmə müəssisədəki iştirak payında nəzarətin itirilməsi ilə nəticələnməyəcək dəyişikliklər səhm alətləri üzrə əməliyyatlar kimi uçota alınsın. Standart həmçinin törəmə müəssisə üzrə nəzarətin itirilməsi nəticəsində yaranan hər hansı mənfəət və zərərin müəssisə tərəfindən qiymətləndirilməsini müəyyənləşdirir. Nəzarətin itirildiyi tarixdə keçmiş törəmə müəssisədə saxlanılmış investisiyalar ədalətli dəyərle ölçülməlidir. Hazırda Qrup yenidən işlənmiş Standartın onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

Hüquqların verilməsi və ləğv edilməsi şərtləri—BMHS 2-ə Əlavə, Pay əsasında ödənişlər (2008-ci ilin yanvar ayında buraxılmışdır; 1 yanvar 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu əlavədə yalnız xidmət şərtlərinin və icra şərtlərinin hüquqların verilməsi və ləğv edilməsi şərtləri olması müəyyən edilir. Pay əsasında ödənişlərin digər xüsusiyyətləri hüquqların verilməsi və ləğv edilməsi şərtlərinə aid deyil. Bu Əlavə, müəssisənin və ya digər tərəflərin ləğv edilməsinin eyni uçot qaydası ilə aparılmasını müəyyənləşdirir. Hazırda Qrup yenidən işlənmiş Standartın onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMHS 3, Müəssisələrin birləşməsi (yanvar, 2008-ci ildə yenidən işlənmişdir; alış tarixi 1 iyul 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan birinci illik hesabat dövrünün başlanğıcı və ya sonra olan müəssisələrin birləşməsi üçün qüvvəyə minir). Yenidən işlənmiş BMHS 3, müəssisələrə nəzarət olunmayan iştirak paylarının mövcud BMHS 3 üsulundan istifadə etməklə (alıcının əldə edilmiş müəssisənin identifikasiya edilə bilən xalis aktivlərində proporsional payı) və ya ədalətli dəyərle qiymətləndirilməsi imkanı verir. Yenidən işlənmiş BMHS 3 müəssisələrin birləşməsində alış metodunun tətbiqi üzrə daha ətraflı təlimat verir. Qudvilə aid olan hissənin hesablanması məqsədilə, hər bir mərhələli alış prosesində bütün aktiv və öhdəliklərin ədalətli dəyərle qiymətləndirilməsi tələbi hesabatdan çıxarılmışdır. Bunun əvəzində alıcı, müəssisələrin mərhələli birləşməsi zamanı satın alınan müəssisədə hər əvvəlki mərhələdə sahib olduğu payını alış tarixindəki ədalətli dəyərle yenidən qiymətləndirməli və yaranan hər hansı gəlir və ya zərəri mənfəət və zərər hesabatında uçota almalıdır. Alış ilə bağlı xərclər müəssisələrin birləşməsi əməliyyatından ayrıca tanınacaq və qudvil kimi yox, xərc kimi uçota alınacaqdır. Alıcı şirkət, alış tarixində alış ilə bağlı hər hansı şərti məbləğ üzrə öhdəliyi alış tarixində uçota almalıdır. Alış tarixindən sonra bu öhdəliyin dəyərindəki dəyişikliklər qudvilin təshih edilməsi yolu ilə deyil, tətbiq edilən digər BMHS-lərə uyğun olaraq uçota alınacaqdır. Yenidən işlənmiş BMHS 3 yalnız bir neçə müəssisənin iştirakı ilə müəssisələrin birləşməsinə və təkə müqavilə əsasında həyata keçirilmiş müəssisələrin birləşməsinə əhatə edir. Hazırda Qrup yenidən işlənmiş Standartın onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir. Qrup, müəssisələrin birləşməsi hadisəsinin baş verməsini gözləmədiyinə görə BMHS 3 onun fəaliyyətinə tətbiq edilmir.

IFRIC 13, Müştəri loyallıq proqramları (1 iyul 2008 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). IFRIC 13-də mal və xidmətlərin müştəri loyallıq proqramları əsasında satılması müəyyənləşdirilir (məsələn: loyallıq xalları və ya təmənnəsiz məhsullar), bu çox elementli bir razılaşmadır və müştəridən alınacaq məbləğlər ədalətli dəyərən istifadə etməklə razılaşmanın komponentləri arasında bölüşdürülür. Hazırda Qrup bu Şərhin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir. Qrup hər hansı loyallıq proqramlarından istifadə etmir.

IFRIC 15, Daşınmaz əmlakın tikintisi üzrə müqavilələr (1 yanvar 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu şərh birbaşa və ya subpodratçılar vasitəsilə daşınmaz əmlakın tikintisi ilə məşğul olan müəssisələrin gəlirləri və əlaqəli xərclərinin uçota alınmasına tətbiq edilir və daşınmaz əmlakın tikintisi üzrə müqavilələrin BMS 11 və ya BMS 18-ə uyğun olub-olmadığının müəyyən edilməsinə dair təlimat verir. IFRIC 15 həmçinin, müəssisələr tərəfindən bu cür əməliyyatlar üzrə gəlirlərin nə vaxt uçota alınmasını müəyyən edən meyarları əks etdirir. Hazırda Qrup bu Şərhin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir. Qrup daşınmaz əmlakın tikintisi üzrə hər hansı müqaviləyə malik olmadığına görə, IFRIC 15 hazırda onun fəaliyyətinə tətbiq edilmir.

IFRIC 16, Xarici müəssisələrdəki xalis investisiyaların hecinqi (1 oktyabr 2008 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu şərhə hansı valyuta riskləri üzrə hecinq uçotunun aparılması uyğun olduğu izah edilir və qeyd olunur ki, funksional valyutadan təqdimat valyutasına köçürmə hecinq uçotunun tətbiq edilə biləcəyi riski yaratmır. IFRIC 16, hecinq alətinin qrupun müəssisəsi və ya müəssisələri tərəfindən saxlanılmasına icazə verir (hecinq olunan xarici müəssisənin özü istisna olmaqla). Bu şərhə həmçinin hecləşdirilən xarici müəssisənin silinməsi zamanı valyutanın çevrilməsi üzrə ehtiyat hesabından mənfəət və zərər hesabına köçürülən gəlir və ya zərərin hesablanması qaydası açıqlanır. Hesabat hazırlayan müəssisələr tətbiq etdikləri hecinqin IFRIC 16-da qeyd olunmuş hecinq uçotu meyarlarına cavab vermədiyi təqdirdə, bu hecləri prospektiv qaydada BMS 39-a uyğun olaraq hecinq uçotunu dayandırmaq prinsipini tətbiq edirlər. Qrup hecinqin uçotunu aparmadığına görə IFRIC 16 hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir.

6 Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

Törəmə, birgə və ya assosiasiya olunmuş müəssisələrdəki investisiyaların maya dəyəri – BMHS 1 və BMS 27 Əlavə (may, 2008-ci ildə yenidən işlənmişdir; 1 yanvar 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu əlavə, BMHS-i ilk dəfə qəbul edən müəssisələrə törəmə, birgə və ya assosiasiya olunmuş müəssisələrdəki investisiyaları ayrıca maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə yaxud əvvəlki uçot qaydalarına uyğun olaraq balans dəyəri ilə qiymətləndirmək imkanı verir. Bu əlavə, həmçinin investisiya obyektlərindəki xalis aktivlərin alışdan əvvəlki gəlirlərini investisiyanın bərpa edilməsi kimi deyil, mənfəət və zərər hesabatında uçota alınmasını tələb edir. Həmin əlavələrin Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsiri gözlənilir.

Müvafiq həcləşdirilən maddələr – BMS 39, Maliyyə alətləri: tanınması və qiymətləndirilməsi Standartına Əlavə (daha əvvəl tətbiq edilməsi imkanı ilə 1 iyul 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlərə retrospektiv olaraq tətbiq edilməklə qüvvəyə minir). Əlavədə konkret vəziyyətdə tətbiq ediləcək həcləşdirilmiş riskin və ya pul vəsaitləri üzrə hərəkətin əks etdirilməsi üçün münasib olub-olmamasını müəyyən edən prinsiplər aydın şəkildə göstərilir. Qrup hecinin uçotunu aparmadığına görə, bu əlavənin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsiri gözlənilir.

Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının təkmilləşdirilməsi (may, 2008-ci ildə dərc edilmişdir). 2007-ci ildə Beynəlxalq Mühəsibat Standartları Şurası (BMSŞ) BMHS-ə lazımı, lakin təcili olmayan düzəlişlərin aparılması məqsədilə illik təkmilləşdirmə layihəsinin həyata keçirilməsinə dair qərar qəbul etmişdir. 2008-ci ilin may ayında aparılmış düzəlişlər müxtəlif standartlara edilmiş əsaslı dəyişikliklər, açıqlamalar və terminoloji düzəlişlərdən ibarətdir. Həmin əsaslı dəyişikliklər aşağıdakı sahələrdə aparılmışdır: törəmə müəssisə üzərində nəzarətin itirildiyi halda BMHS 5-ə əsasən onun satış üçün nəzərdə tutulan kimi təsnifləşdirilməsi; BMS 1-ə əsasən alqı-satqı üçün nəzərdə tutulan maliyyə alətlərinin uzunmüddətli aktivlər kimi təqdim edilməsi; BMS 16-a uyğun olaraq əvvəllər icarə üçün nəzərdə tutulan aktivlərin satışının uçotu və BMS 7-ə əsasən müvafiq pul vəsaitləri hərəkətinin əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını kimi təsnifləşdirilməsi; BMS 19-a əsasən sekvestr anlayışının aydınlaşdırılması; BMS 20-ə uyğun olaraq bazar faiz dərəcələrindən aşağı faiz dərəcələri ilə verilmiş dövlət subsidiyalarının uçotu; BMS 23-ə əsasən borc vəsaitləri üzrə xərclər anlayışının effektiv faiz metoduna uyğun olaraq verilməsi; BMS 27 və BMHS 5-ə əsasən satış üçün nəzərdə tutulan törəmə müəssisələr üzrə uçotun aydınlaşdırılması; BMS 28 və BMS 31-ə uyğun olaraq assosiasiya olunmuş və birgə müəssisələrlə bağlı məlumatların açıqlanması tələblərində azalma; BMS 36-a uyğun olaraq açıqlamaların genişləndirilməsi; BMS 38-ə uyğun olaraq reklam xərcləri üzrə uçotun aydınlaşdırılması; "mənfəət və zərər hesabında ədalətli dəyerdə" kateqoriyası anlayışının BMS 39-a əsasən hecinin uçotu ilə uyğunluğu təmin etmək üçün dəyişdirilməsi; BMS 40-a uyğun olaraq tikintisi başa çatdırılmamış investisiya mülkiyyəti üzrə uçotun aparılması; və BMS 41-ə uyğun olaraq bioloji aktivlərin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi qaydalarındakı məhdudiyyətlərin azaldılması. BMS 8, 10, 18, 20, 29, 34, 40, 41 və BMHS 7-ə edilmiş digər düzəlişlər yalnız terminoloji xarakter daşıyır və redaktə ilə bağlı dəyişiklikləri əks etdirir və BMSŞ-nin fikrincə bu dəyişikliklərin mühəsibat uçotuna heç bir təsiri yoxdur və ya minimal təsir göstərir. Qrup, bu əlavələrin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı əhəmiyyətli təsirini gözləmir.

IFRIC 17, Nağd olmayan aktivlərin səhmdarlar arasında bölüşdürülməsi (daha əvvəl tətbiq edilməsi imkanı ilə 1 iyul 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu əlavə, nağd olmayan aktivlərin səhmdarlara dividend şəklində ödənilməsi zamanı uçot qaydasını əks etdirir. Müəssisə, nağd olmayan aktivlərin dividend şəklində səhmdarlara ödənilməsi öhdəliyini bölüşdürüləcək aktivlərin ədalətli dəyərində qiymətləndirməlidir. Bölüşdürülmüş nağd olmayan aktivlərin silinməsindən yaranan gəlir və ya zərər müəssisə tərəfindən dividendlər ödənildikdən sonra, mənfəət və zərər hesabatında uçota alınır. Qrup nağd olmayan aktivləri səhmdarlar arasında bölüşdürmədiyinə görə IFRIC 17 onun fəaliyyətinə tətbiq edilmir.

BMHS 1, Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının ilk dəfə qəbul edilməsi (1 iyul 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan dövr üçün BMHS-ə uyğun hazırlanmış ilk maliyyə hesabatları üçün qüvvəyə minir). Yenidən işlənmiş BMHS 1, istifadəçilərin Standarta edilmiş dəyişiklikləri başa düşməsi və mənimsəməsinə asanlaşdırmaq üçün əvvəlki versiyaya edilmiş struktur dəyişikliklər ilə birlikdə öz məzmununu saxlamışdır. Qrup belə bir qənaətdə gəlmişdir ki, yenidən işlənmiş standartın onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına heç bir təsiri yoxdur.

IFRIC 18, Müştərilər tərəfindən təqdim edilmiş aktivlərin köçürülməsi (1 iyul 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir; Avropa İttifaqı tərəfindən hələ qəbul edilməmişdir). Bu şərh müştərilər tərəfindən təqdim edilmiş aktivlərin köçürülməsini, xüsusilə aktiv anlayışının meyarlarına riayət olunması hallarını; aktivin uçotu və ilkin uçot zamanı onun dəyərinin qiymətləndirilməsini; ayrıca identifikasiya edilə bilən xidmətlərin (köçürülmüş aktivin əvəzində bir və ya daha çox xidmətlər) müəyyən edilməsi; gəlirin uçotu və müştərilər tərəfindən təqdim edilmiş aktivlərin köçürülməsinin uçotu qaydasını əks etdirir. Qrup, müştərilər tərəfindən təqdim edilmiş aktivləri köçürmədiyinə görə IFRIC 18 onun fəaliyyətinə tətbiq edilmir.

6 Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

Əlavə elementli derivativlər - IFRIC 9 və BMS 39-a Əlavələr (30 iyun 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu əlavələrdə maliyyə aktivinin "mənfəət və zərər hesabında ədalətli dəyər"ə göstərilən maliyyə aktivləri" kateqoriyasından çıxarılması zamanı bütün əlavə elementli derivativlərin qiymətləndirilməsi və lazım olduqda ayrıca uçota alınması aydın şəkildə göstərilir.

Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının təkmilləşdirilməsi (aprel, 2009-cu ildə dərc edilmişdir; BMHS 2, BMS 38, IFRIC 9 və IFRIC 16-ya əlavələr 1 iyul 2009 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir; BMHS 5, BMHS 8, BMS 1, BMS 7, BMS 17, BMS 36 və BMS 39-a əlavələr 1 yanvar 2010 və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Təkmilləşdirmələr aşağıdakı standartlara və onlara dair şərtlərə edilmiş əsaslı dəyişikliklər və düzəlişlərdən ibarətdir: müəssisələr tərəfindən ümumi nəzarət olunan əməliyyatlara qoyuluşlar və birgə müəssisələrin yaradılmasının BMHS 2-yə uyğun olmadığına aydınlaşdırılması; BMHS 5 və digər standartlarda satış üçün nəzərdə tutulan uzunmüddətli aktivlər (və ya silinmə qruplarının) və ya dayandırılmış əməliyyatlar üzrə məlumatların açıqlanması tələblərinin aydınlaşdırılması; BMHS 8-ə əsasən hesabat verilən bütün seqmentlər üzrə cəmi aktiv və passivlərin qiymətləndirilməsi ilə bağlı hesabatın hazırlanması tələbi (yalnız bu cür məbləğlər müntəzəm olaraq rəhbər işçiyə təqdim edildikdə); müəssisənin öz pay alətləri hesabına yerinə yetirilmiş bəzi öhdəliklərin uzunmüddətli öhdəliklər kimi təsnifləşdirilməsi üçün BMS 1-ə dəyişikliyin edilməsi; yalnız aktivlərin uçota alınmasına təsir göstərən xərclərin investisiya fəaliyyəti kimi təsnifləşdirilməsi üçün BMS 1-ə dəyişikliyin edilməsi; hətta lizin müddətinin sonunda torpaq üzrə mülkiyyət hüququnu ötürmədən, bəzi uzunmüddətli torpaq lizinlərinin BMS 17-yə uyğun olaraq maliyyə lizinə kimi təsnifləşdirilməsi; müəssisənin prinsipal və ya agent qismində fəaliyyət göstərməsini müəyyən etmək üçün BMS 18-də əlavə təlimatın verilməsi; gəlir yaradan vahidin aktivlərin birləşməsindən əvvəl əməliyyat seqmentindən artıq olmayacağına aydınlaşdırılması; müəssisələrin birləşməsi nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin ədalətli dəyərinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı BMS 38-ə dəyişikliyin edilməsi; (i) müəssisələrin birləşməsi ilə nəticələnə bilən opsiyon müqavilələrinin BMS 39-a daxil edilməsi, (ii) pul vəsaitləri axınının həcləşdirilməsi alətləri üzrə gəlir və ya zərərin səhmdar kapitalında dəyişikliklər hesabından mənfəət və zərər hesabına yenidən təsnifləşdirilməsi müddətinin aydınlaşdırılması və (iii) hətta opsiyon icra edilərkən borcverənə dəymiş zərər borcalan tərəfindən ödənildikdə, qabaqcadan ödəniş opsiyonunun əsas müqavilə ilə sıx əlaqəli olduğunu göstərmək üçün BMS 39-a dəyişikliyin edilməsi; ümumi nəzarət olunan əməliyyatlar zamanı əldə edilmiş müqavilələrdəki əlavə elementli derivativlər və birgə müəssisələrin yaradılmasının IFRIC 9-a uyğun olmadığına aydınlaşdırılması; və hecinq alətlərinin özü həcləşdirilən xarici müəssisə tərəfindən saxlanıla bilməməsi haqqında məhdudiyyətin IFRIC 16-dan çıxarılması. Qrup, bu əlavələrin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı əhəmiyyətli təsirini gözləmir.

7 Pul Vəsaitləri və Onların Ekvivalentləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Nağd pul	158,957	73,437
Milli/Mərkəzi banklardakı qalıqlar (məcburi ehtiyat depozitlərindən başqa)	118,478	89,668
Digər banklardakı müxbir hesablar və overnayt depozitlər		
- Azərbaycan Respublikasında	40,964	761
- Digər ölkələrdə	208,330	15,838
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	526,729	179,704

Milli/Mərkəzi banklardakı qalıqlara (məcburi ehtiyat depozitlərindən başqa) Bankın və onun törəmə müəssisələri olan ABB-Moskva və ABB-Gürcüstanın 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Azərbaycan Respublikası Milli Bankı (ARMB), Rusiya Federasiyası Mərkəzi Bankı (RFMB) və Gürcüstan Respublikası Mərkəzi Bankında (GMB) müvafiq olaraq yerləşdirdiyi 111,691 min AZN, 6,593 min AZN və 194 min AZN (2007: müvafiq olaraq 78,618 min AZN, 8,564 min AZN və 2,486 min AZN) məbləğində müxbir hesablarının qalıqları daxildir.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər banklardakı overnayt depozitlərə bir xarici bankda illik 0.75% və 1.65% (2007: illik 5.0%) dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş və ödəmə müddəti 2009-cu ilin yanvar ayında başa çatmış (2007: 2008-ci il yanvar) 118,731 min AZN (2007: 1,519 min AZN) məbləğində vəsaitlər daxildir.

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı**31 dekabr 2008-ci il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər****7 Pul Vəsaitləri və Onların Ekvivalentləri (davamı)**

31 dekabr 2008-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Nağd pul	Milli/Mərkəzi banklardakı qalıqlar	Digər banklardakı müxbir hesablar və overnəy depozitlər	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>				
<i>Cari və dəyərsizləşməmiş</i>				
- Nağd pul	158,957	-	-	158,957
- ARMB-də	-	111,691	-	111,691
- RFMB-də	-	6,593	-	6,593
- GMB-də	-	194	-	194
- 15 ən böyük Azərbaycan banklarında	-	-	125	125
- Digər Azərbaycan banklarında	-	-	1,962	1,962
- İƏİT-yə üzv ölkələrin banklarında	-	-	243,066	243,066
- İƏİT-yə üzv olmayan ölkələrin banklarında	-	-	4,141	4,141
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	158,957	118,478	249,294	526,729

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Moody's Beynəlxalq Reyting Agentliyi Azərbaycan Respublikasına Ba1/Stable (7 yanvar 2009), Rusiya Federasiyasına BA3/Stable (21 aprel 2009), Fitch Ratings isə Gürcüstan Respublikasına BB-/Stable (7 aprel 2009) reytingləri vermişdir.

31 dekabr 2007-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Nağd pul	Milli/Mərkəzi banklardakı qalıqlar	Digər banklardakı müxbir hesablar və overnəy depozitlər	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>				
<i>Cari və dəyərsizləşməmiş</i>				
- Nağd pul	73,437	-	-	73,437
- ARMB	-	78,618	-	78,618
- RFMB-də	-	8,564	-	8,564
- GMB-də	-	2,486	-	2,486
- 15 ən böyük Azərbaycan banklarında	-	-	661	661
- Digər Azərbaycan banklarında	-	-	100	100
- İƏİT-yə üzv ölkələrin banklarında	-	-	13,844	13,844
- İƏİT-yə üzv olmayan ölkələrin banklarında	-	-	1,994	1,994
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	73,437	89,668	16,599	179,704

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin coğrafi, valyuta, eləcə də faiz dərəcələri üzrə təhlili 31 sayılı Qeyddə göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 36 sayılı Qeyddə açıqlanır.

8 Digər Banklardan Alınacaq Vəsaitlər

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Digər banklardakı müddətli yerləşdirmələr	128,560	105,606
ARMB-nin notları	-	53,411
Rusiya banklarının vekselləri	5,246	20,631
Rezident bankların istiqrazları	254	295
Dəyersizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(6,658)	(6,352)
Cəmi digər banklardan alınacaq vəsaitlər	127,402	173,591

31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər banklardakı müddətli yerləşdirmələrə qeyri-rezident banklarda müvafiq olaraq illik 4.5% və 8.0% dərəcələri ilə yerləşdirilmiş 96,705 min AZN dəyərində xarici valyutada olan iki qısamüddətli depozit daxildir. 12,015 min AZN dəyərində müddətli depozitlərin ödəmə müddəti 2009-cu ilin yanvar ayında başa çatmış və Qrupa geri ödənilmişdir, qalan hissəsi isə 2009-cu ilin may ayında başa çatmış və geri ödənilmişdir (2007: qeyri-rezident banklarda illik 3.13%-5.25% dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş və ödəmə müddəti 2008-ci ilin yanvar və aprel aylarında başa çatan xarici valyutada olan 39,447 min AZN dəyərində qısamüddətli depozitlər daxildir).

Rusiya banklarının vekselləri ABB-Moskva tərəfindən alınmış Rusiyanın kommersiya banklarının qısamüddətli veksellərini əks etdirir. Rus rublu ilə ifadə olunan bu veksellər üzrə orta çəkili illik faiz dərəcəsi 13.0% təşkil edir və ödəmə müddəti 2009-cu ilin yanvar-may aylarında başa çatır.

31 dekabr 2008-ci il tarixindən sonrakı dövr ərzində bu veksellərin 2,878 min AZN-lik hissəsi geri qaytarılmışdır.

31 dekabr 2007-ci il tarixinə ARMB-nin notları Milli Bank tərəfindən Bakı Fond Birjası vasitəsilə emissiya edilmiş və Bank tərəfindən diskontla satın alınmış dövlət qısamüddətli istiqraz vərəqələrini əks etdirir. Bu notlar üzrə orta çəkili effektiv gəlirlilik dərəcəsi 11.1% təşkil etmiş və ödəmə müddəti 2008-ci ilin yanvar ayında başa çatmış və geri qaytarılmışdır.

8 Digər Banklardan Alınacaq Vəsaitlər (davamı)

Digər banklardan alınacaq vəsaitlər təminatlıdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər banklardan alınacaq vəsaitlərin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Digər banklardakı müddətli yerləşdirmələr	Rusiya banklarının vekselləri	Rezident bankların istiqrazları	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>				
<i>Cari və dəyersizləşməmiş</i>				
- 20 ən böyük Azərbaycan banklarında	8,724	-	254	8,978
- İƏİT-yə üzv ölkələrin banklarında	28,475	-	-	28,475
- İƏİT-yə üzv olmayan ölkələrin banklarında	84,693	-	-	84,693
Rusiya banklarına verilmiş kredit reytingləri:				
- Baa3/Stable (Moody's)	-	551	-	551
- Baa2/Stable (Moody's)	-	1,186	-	1,186
- Ba3/Stable (Moody's)	-	1,981	-	1,981
- Ba1/Stable (Moody's)	-	871	-	871
- B2 /(Moody's)	-	657	-	657
Cəmi cari və dəyersizləşməmiş	121,892	5,246	254	127,392
<i>Fərdi şəkildə dəyersizləşmiş (ümumi məbləğ)</i>				
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	6,668	-	-	6,668
Cəmi fərdi şəkildə dəyersizləşmiş (ümumi məbləğ)	6,668	-	-	6,668
Dəyersizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(6,658)	-	-	(6,658)
Cəmi digər banklardan alınacaq vəsaitlər	121,902	5,246	254	127,402

8 Digər Banklardan Alınacaq Vəsaitlər (davamı)

31 dekabr 2007-ci il tarixinə digər banklardan alınacaq vəsaitlərin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Digər banklardakı müddətli yerləşdirmələr	ARMB-nin notları	Rusiya banklarının vekselləri	Rezident bankların istiqrazları	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>					
<i>Cari və dəyersizləşməmiş</i>					
- 20 ən böyük Azərbaycan banklarında	59,788	-	-	295	60,083
- ARMB-də	-	53,411	-	-	53,411
- İƏİT-yə üzv ölkələrin banklarında	39,447	-	-	-	39,447
Rusiya banklarına verilmiş kredit reytingləri:					
- Baa3/Stable (Moody's)	-	-	2,167	-	2,167
- Baa2/Stable (Moody's)	-	-	4,663	-	4,663
- Ba3/Stable (Moody's)	-	-	7,791	-	7,791
- Ba1/Stable (Moody's)	-	-	3,425	-	3,425
- B2 /(Moody's)	-	-	1,292	-	1,292
- B1/Stable (Moody's)	-	-	1,293	-	1,293
Cəmi cari və dəyersizləşməmiş	99,235	53,411	20,631	295	173,572
<i>Fərdi şəkildə dəyersizləşmiş (ümumi məbləğ)</i>					
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	6,371	-	-	-	6,371
Cəmi fərdi şəkildə dəyersizləşmiş (ümumi məbləğ)	6,371	-	-	-	6,371
Dəyersizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(6,352)	-	-	-	(6,352)
Cəmi digər banklardan alınacaq vəsaitlər	99,254	53,411	20,631	295	173,591

Depozitin dəyersizləşməsinə müəyyən edərkən Qrupun nəzərə aldığı əsas amil onun vaxtı keçmiş statusudur. Bunun əsasında yuxarıdakı cədvəldə fərdi şəkildə dəyersizləşmiş depozitlərin ödəmə müddətləri üzrə təhlili göstərilir.

2008-ci ildə digər banklardan alınacaq vəsaitlərin dəyersizləşməsi üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıdakı kimidir:

	1 yanvar 2008-ci il tarixinə dəyersizləşmə üzrə ehtiyat	İl ərzində ehtiyatın yaradılması	Qaytarılması ehtimal olunmayan məbləğlərin il ərzində silinməsi	31 dekabr 2008-ci il tarixinə dəyersizləşmə üzrə ehtiyat
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>				
Digər banklardakı müddətli yerləşdirmələr	6,352	306	-	6,658
Cəmi	6,352	306	-	6,658

8 Digər Banklardan Alınacaq Vəsaitlər (davamı)

2007-ci ildə digər banklardan alınacaq vəsaitlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıdakı kimidir:

	1 yanvar 2007-ci il tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	İl ərzində ehtiyatın bərpa edilməsi	Qaytarılması ehtimal olunmayan məbləğlərin il ərzində silinməsi	31 dekabr 2007- ci il tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>				
Digər banklardakı müddətli yerləşdirmələr	6,778	(426)	-	6,352
Cəmi	6,778	(426)	-	6,352

Digər banklardan alınacaq vəsaitlərin hər bir kateqoriyasının balans dəyəri 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə təxminən onların ədalətli dəyərində bərabərdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər banklardan alınacaq vəsaitlərin təxmin edilən ədalətli dəyəri 127,402 min AZN (2007: 173,591 min AZN) təşkil etmişdir. 34 sayılı Qeydə baxın.

Digər banklardan alınacaq vəsaitlərin faiz dərəcələri üzrə təhlili 31 sayılı Qeyddə göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 36 sayılı Qeyddə açıqlanır.

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Korporativ kreditlər	2,725,947	1,844,536
Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	12,540	73,180
İstehlak kreditləri	131,186	130,918
İşçilərə verilmiş kreditlər	45,811	17,639
Avtomobil kreditləri	31,421	30,121
İpoteka kreditləri	18,861	14,630
Digər	145,422	63,103
Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(229,668)	(138,389)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	2,881,520	2,035,738

2008-ci il ərzində kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıdakı kimidir:

	1 yanvar 2008-ci il tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	İl ərzində dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatın artması/(bərpa edilməsi)	31 dekabr 2008- ci il tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>			
Korporativ kreditlər	126,208	76,781	202,989
Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	4,108	(43)	4,065
İstehlak kreditləri	3,430	4,446	7,876
İşçilərə verilmiş kreditlər	391	557	948
Avtomobil kreditləri	1,235	1,337	2,572
İpoteka kreditləri	444	70	514
Digər	2,573	8,131	10,704
Cəmi	138,389	91,279	229,668

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı
31 dekabr 2008-ci il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

2007-ci il ərzində kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıdakı kimidir:

	1 yanvar 2007-ci il tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	İl ərzində dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatın artması/(bərpa edilməsi)	31 dekabr 2007- ci il tarixinə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>			
Korporativ kreditlər	101,721	24,487	126,208
Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	2,989	1,119	4,108
İstehlak kreditləri	2,139	1,291	3,430
İşçilərə verilmiş kreditlər	594	(203)	391
Avtomobil kreditləri	1,237	(2)	1,235
İpoteka kreditləri	388	56	444
Digər	459	2,114	2,573
Cəmi	109,527	28,862	138,389

Kredit portfelinin iqtisadi sektorlar üzrə strukturu aşağıdakı kimidir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008		2007	
	Məbləğ	%	Məbləğ	%
Ticarət və xidmətlər	873,814	28.1	383,473	17.6
İstehsalat	563,277	18.1	331,643	15.3
İnşaat	502,245	16.1	407,394	18.7
Dəmiryol və digər nəqliyyat növləri	444,607	14.3	322,451	14.8
Fiziki şəxslər	372,701	12	256,411	11.8
Enerji istehsalı və paylanması	239,589	7.7	116,200	5.3
Hava nəqliyyatı	39,829	1.3	38,257	1.8
Lizinq	31,557	1	68,683	3.2
Rabitə	21,392	0.6	23,770	1.1
Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar *	12,540	0.4	73,180	3.4
Neft və qaz	1,752	0.1	124,628	5.7
Digər	7,885	0.3	28,037	1.3
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (ehtiyat ayırmalarından əvvəl)	3,111,188	100.0	2,174,127	100.0

(*) *Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlara müxtəlif kateqoriyalara daxil edilmiş kommersiya dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar istisna olmaqla, Azərbaycan Respublikasının Nazirlikləri, Mərkəzi Xəzinədarlıq və digər dövlət orqanları daxildir.*

31 dekabr 2008-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların ehtiyat ayırmalarından əvvəlki məbləğinə iyirmi şirkətə verilmiş 1,143,353 min AZN (2007: iyirmi şirkətə verilmiş 1,025,082 min AZN) məbləğində kreditlər daxildir ki, bu da Qrupun ümumi kredit portfelini üzrə 36.7% (2007: 47.1%) həcmində konsentrasiya yaradır.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların ehtiyat ayırmalarından əvvəlki məbləğinə Azərbaycan Respublikasının hökumət idarələrinə və dövlət müəssisələrinə verilmiş 678,026 min AZN (2007: 661,626 min AZN) məbləğində kreditlər daxildir ki, bu da Qrupun ümumi kredit portfelinin 21.8%-ni (2007: 30.4%) təşkil edir.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlara verilmiş kreditlərin cəmi 170 min AZN (2007: 30,195 min AZN) olmuşdur. Bu kreditlər Azərbaycan Respublikasının Dövlət Büdcəsinin Qrupdakı cari hesabları üzrə faizsiz tələbli overdraftları əks etdirir.

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların ehtiyat ayırmalarından əvvəlki məbləğinə on beş borcalana səkkiz faizə bərabər və ya ondan aşağı faiz dərəcəsi ilə verilmiş 316,676 min AZN (2007: on borcalana verilmiş 501,302 min AZN) məbləğində kreditlər daxildir ki, bu da Qrupun ümumi kredit portfelinin 10%-ni (2007: 24%) əks etdirir. Bu kreditlərin böyük hissəsi əlaqəli tərəflər ilə aparılan əməliyyatlara aiddir. 36 sayılı Qeydə baxın. Bank tərəfindən həmin müqavilələrə əsasən ayrılmış vəsaitlərin alternativ istifadəsini nəzərə alaraq, tətbiq edilən faiz dərəcələri ayrılmış vəsaitlərin ən yüksək və səmərəli istifadəsini əks etdirdiyinə görə ilkin uçot zamanı ədalətli dəyərlə qeydə alınan müvafiq məbləğlər ilə bağlı müqavilə üzrə faiz dərəcələrində heç bir düzəliş aparılmamışdır.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə fiziki şəxslərə verilmiş kreditlərin ümumi məbləğinə 43,618 min AZN (2007: 11,338 min AZN) məbləğində kredit kartları üzrə qalıqlar daxildir.

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı
31 dekabr 2008-ci il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixinə girov təminatı haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	İstehlak kreditləri	İşçilərə verilmiş kreditlər	Avtomobil kreditləri	İpoteka kreditləri	Digər	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>								
Təminatlı kreditlər	1,700,421	12,427	26,416	44,045	3,726	7,421	101,076	1,895,532
Aşağıdakılarla təmin edilmiş kreditlər:								
- daşınmaz əmlak	443,543	113	44,861	1,512	-	11,440	37,573	539,042
- dövlət zəmanəti	237,854	-	-	-	-	-	-	237,854
- korporativ zəmanət	183,916	-	3,451	-	-	-	-	187,367
- pul depozitləri	58,602	-	953	53	-	-	2,854	62,462
- daşınan əmlak və avadanlıq	76,314	-	2,483	-	-	-	578	79,375
- nəqliyyat vasitələri	883	-	883	57	27,695	-	2,987	32,505
- digər	24,414	-	52,139	144	-	-	354	77,051
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	2,725,947	12,540	131,186	45,811	31,421	18,861	145,422	3,111,188

31 dekabr 2007-ci il tarixinə girov təminatı haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	İstehlak kreditləri	İşçilərə verilmiş kreditlər	Avtomobil kreditləri	İpoteka kreditləri	Digər	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>								
Təminatlı kreditlər	964,320	8,515	38,808	-	588	6,647	19,321	1,038,199
Aşağıdakılarla təmin edilmiş kreditlər:								
- daşınmaz əmlak	283,840	52	65,398	224	-	7,905	26,831	384,250
- dövlət zəmanəti	241,606	30,195	-	-	-	-	-	271,801
- korporativ zəmanət	195,857	386	-	-	-	-	-	196,243
- pul depozitləri	86,100	34,007	18,491	91	-	78	1,591	140,358
- daşınan əmlak və avadanlıq	56,514	25	1,469	101	-	-	894	59,003
- nəqliyyat vasitələri	270	-	436	-	29,533	-	125	30,364
- digər	16,029	-	6,316	17,223	-	-	14,341	53,909
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	1,844,536	73,180	130,918	17,639	30,121	14,630	63,103	2,174,127

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı
31 dekabr 2008-ci il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixinə kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	İstehlak kreditləri	İşçilərə verilmiş kreditlər	Avtomobil kreditləri	İpoteka kreditləri	Digər	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>								
<i>Cari və dəyərsizləşməmiş</i>								
Aşağıdakılarla təmin edilmiş kreditlər:								
- daşınmaz əmlak	217,620	-	27,532	1,416	-	9,259	31,492	287,319
- dövlət zəmanəti	-	-	-	-	-	-	-	-
- korporativ zəmanət	62,341	-	3,451	-	-	-	-	65,792
- pul depozitləri	58,602	-	953	53	-	-	2,854	62,462
- daşınan əmlak və avadanlıq	68,431	-	2,153	-	-	-	450	71,034
- nəqliyyat vasitələri	833	-	844	57	24,833	-	2,756	29,323
- digər	23,280	-	6,799	62	-	-	336	30,477
Təminatlı kreditlər	1,363,805	4,217	25,752	43,940	3,505	3,676	87,570	1,532,465
2008-ci ildə yenidən baxılmış kreditlər	5,479	-	9	127	40	3,407	190	9,252
Cəmi cari və dəyərsizləşməmiş	1,800,391	4,217	67,493	45,655	28,378	16,342	125,648	2,088,124
<i>Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş</i>								
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	5,550	-	175	11	13	148	3,126	9,023
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	525,290	4,932	60,481	36	8	1,509	11,696	603,952
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	262,573	-	1,047	-	12	573	2,061	266,266
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	3	-	-	18	1	117	178	317
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	1,358	-	-	-	6	-	118	1,482
Cəmi vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	794,774	4,932	61,703	65	40	2,347	17,179	881,040
<i>Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər (ümumi məbləğ)</i>								
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	73,004	-	-	7	15	27	172	73,225
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	33,395	3,294	1,234	84	983	123	1,183	40,296
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	24,383	97	756	-	2,005	22	1,240	28,503
Cəmi fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər (ümumi məbləğ)	130,782	3,391	1,990	91	3,003	172	2,595	142,024
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(202,989)	(4,065)	(7,876)	(948)	(2,572)	(514)	(10,704)	(229,668)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	2,522,958	8,475	123,310	44,863	28,849	18,347	134,718	2,881,520

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

31 dekabr 2007-ci il tarixinə kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	İstehlak kreditləri	İşçilərə verilmiş kreditlər	Avtomobil kreditləri	İpoteka kreditləri	Digər	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>								
<i>Cari və dəyərsizləşməmiş</i>								
Aşağıdakılarla təmin edilmiş kreditlər:								
- daşınmaz əmlak	215,470	2	59,511	224	-	7,033	11,957	294,197
- dövlət zəmanəti	239,493	30,195	-	-	-	-	-	269,688
- korporativ zəmanət	163,199	385	-	-	-	-	-	163,584
- pul depozitləri	86,100	34,009	18,307	91	-	78	1,591	140,176
- daşınan əmlak və avadanlıq	43,283	25	1,158	98	-	-	479	45,043
- nəqliyyat vasitələri	183	-	419	-	27,423	-	125	28,150
- digər	33,068	-	5,813	16,929	-	-	14,306	70,116
Təminatlı kreditlər	426,478	219	34,327	-	115	6,451	18,109	485,699
2007-ci ildə yenidən baxılmış kreditlər	48,614	117	3,584	5	3	241	26	52,590
Cəmi cari və dəyərsizləşməmiş	1,255,888	64,952	123,119	17,347	27,541	13,803	46,593	1,549,243
<i>Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş</i>								
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	3,551	-	1,268	42	273	43	45	5,222
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	337,168	4,803	4,744	142	173	437	15,545	363,012
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	167,989	-	836	-	261	166	269	169,521
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	2	-	72	70	21	34	-	199
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	827	-	48	-	139	-	-	1,014
Cəmi vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	509,537	4,803	6,968	254	867	680	15,859	538,968
<i>Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər (ümumi məbləğ)</i>								
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	43,187	-	55	3	7	23	-	43,275
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	20,763	3,327	379	35	473	105	404	25,486
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	15,161	98	397	-	1,233	19	247	17,155
Cəmi fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər (ümumi məbləğ)	79,111	3,425	831	38	1,713	147	651	85,916
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(126,208)	(4,108)	(3,430)	(391)	(1,235)	(444)	(2,573)	(138,389)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	1,718,328	69,072	127,488	17,248	28,886	14,186	60,530	2,035,738

9 Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (davamı)

Qrup BMS 39, *Maliyyə Alətləri: Tanınması və Qiymətləndirilməsi*, Standartında nəzərdə tutulan portfel üzrə ehtiyatın yaradılması metodologiyasını tətbiq etmiş və baş vermiş, lakin balans tarixinə heç bir fərdi kredit üzrə konkret olaraq müəyyən edilməmiş dəyərşərtləşmə zərərləri üçün portfel üzrə ehtiyat yaratmışdır. Qrupun siyasəti kreditin dəyərşərtləşməsinə dair konkret olaraq obyektiv dəlil müəyyən edilməyə qədər hər bir krediti "cari və dəyərşərtləşməmiş" kateqoriyasına təsnifləşdirməkdir. Bu siyasət və portfelin dəyərşərtləşməsi metodologiyasının tətbiqi ilə əlaqədar olaraq dəyərşərtləşmə üzrə ehtiyat fərdi şəkildə dəyərşərtləşmiş kreditlərin ümumi məbləğindən artıq olmuşdur.

Kreditin dəyərşərtləşməsinə müəyyən edərək Qrupun nəzərə aldığı əsas amillər onun vaxtı keçmiş statusu və müvafiq girov təminatının (əgər varsa) dəyərini realizasiya etmək imkanidir. Bunun əsasında yuxarıdakı cədvəldə fərdi şəkildə dəyərşərtləşmiş kreditlərin ödəmə müddətləri üzrə təhlili göstərilir.

Cari və dəyərşərtləşməmiş, lakin yenidən baxılmış kreditlər artıq şərtlərinə baxılmış və əks təqdirdə vaxtı keçmiş və dəyərşərtləşmiş ola bilən kreditlərin balans dəyərini əks etdirir. Vaxtı keçmiş, lakin dəyərşərtləşməmiş kreditlər təminatlı kreditləri əks etdirir. Təminatın ədalətli dəyəri gecikdirilmiş faiz ödənişləri və əsas məbləğin ödənilməsinə kifayət edir. Vaxtı keçmiş, lakin dəyərşərtləşməmiş kimi göstərilən məbləğlər kreditin yalnız ayrı-ayrı ödənişlərinin vaxtı keçmiş məbləğini deyil, bu cür kreditlərin bütün qalığını əks etdirir.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə cari və dəyərşərtləşməmiş və fərdi şəkildə dəyərşərtləşmiş korporativ kreditlər üzrə girovların təxmin edilən ədalətli dəyəri 595,469 min AZN (2007: 488,951 min AZN) və dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlara verilmiş vaxtı keçmiş və dəyərşərtləşməmiş və fərdi şəkildə dəyərşərtləşmiş kreditlər üzrə girovların təxmin edilən ədalətli dəyəri 8,858 min AZN (2007: 14,951 min AZN) olmuşdur. Buraya (a) müstəqil kənar qiymətləndiricilər tərəfindən 31 dekabr 2008-ci il tarixinə qiymətləndirilmiş və (b) müstəqil qiymətləndiricilər və ya Qrupun daxili qiymətləndirmə prosedurlarına uyğun olaraq kreditin verilmə anında qiymətləndirilmiş və 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu qiymətlərin yenilənməsi qeyri-praktiki olan girovlar üzrə məbləğlər daxildir. Bunlar aşağıdakı kimidir:

(a) 31 dekabr 2008 və 2007-ci il tarixlərinə müstəqil kənar qiymətləndiricilər tərəfindən qiymətləndirilmiş girovlar:

	2008		2007	
	Korporativ kreditlər	Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	Korporativ kreditlər	Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>				
<i>Cəmi cari və dəyərşərtləşməmiş kreditlər üzrə girovların ədalətli dəyəri</i>				
- daşınmaz əmlak	251,503	3,053	175,876	2,135
- daşınan əmlak	177,366	2,478	124,032	1,733
- qiymətli kağızlar	1,343	-	939	-
- digər aktivlər	63,084	-	44,115	-
<i>Fərdi şəkildə dəyərşərtləşmiş kreditlər üzrə girovların ədalətli dəyəri</i>				
- daşınmaz əmlak	26,418	2,587	18,474	1,809
- daşınan əmlak	1,529	-	1,069	-
- qiymətli kağızlar	1,171	-	819	-
- digər aktivlər	250	-	175	-
Cəmi	522,664	8,118	365,499	5,677

(b) Müstəqil qiymətləndiricilər və ya Qrupun daxili qiymətləndirmə prosedurlarına uyğun olaraq kreditin verilmə anında qiymətləndirilmiş girovlar üzrə məbləğlər aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

- Korporativ kreditlər - vaxtı keçmiş və dəyərşərtləşməmiş kreditlər üzrə girovların dəyəri 64,795 min AZN (2007: 109,869 min AZN) və fərdi şəkildə dəyərşərtləşmiş kreditlər üzrə girovların dəyəri 8,010 min AZN (2007: 13,583 min AZN); və
- Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar - vaxtı keçmiş və dəyərşərtləşməmiş kreditlər üzrə girovların dəyəri 522 min AZN (2007: 6,028 min AZN) və fərdi şəkildə dəyərşərtləşmiş kreditlər üzrə girovların dəyəri 218 min AZN (2007: 3,246 min AZN).

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların hər bir kateqoriyasının balans dəyəri 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların təxmin edilən ədalətli dəyəri 2,881,520 min AZN (2007: 2,035,738 min AZN) təşkil etmişdir. 34 sayılı Qeydə baxın. Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların faiz dərəcələri üzrə təhlili 31 sayılı Qeyddə göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 36 sayılı Qeyddə açıqlanır.

10 Satıla Bilən İnvestisiya Qiymətli Kağızları

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Vekseller	-	12,679
Cəmi satıla bilən investisiya qiymətli kağızları	-	12,679

13 iyun 2007-ci il tarixində Bank ilə SGA Societe Generale Acceptance N.V, (Antil adalarında qeydiyyatdan keçmişdir) arasında ilkin olaraq 19 iyun 2012-ci il tarixində ödənilmək şərtlə nominal dəyəri 4,226 min AZN (5,000,000 ABŞ dolları) olan "Emerald Dual Income" adlı əlli ədəd maliyyə məhsulunun alınmasına dair müqavilə imzalanmışdır. Ödəmə müddəti başa çatdıqda investora ilkin qoyulmuş vəsaitin 100%-ni geri almaq zəmanəti verilmişdir. Bundan əlavə Qrup "Emerald Basket Performance" sistemində bağlı olan illik kupon faizləri almaq hüququ əldə etmişdir. 25 noyabr 2008-ci il tarixində Qrup həmin məhsulları 4,355,000 ABŞ dolları müqabilində geri qaytarmışdır və nəticədə yaranmış 645 min ABŞ dolları (521 min AZN) məbləğində zərər Qrupun 31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il üzrə mənfəət və zərər hesabında qeydə alınmışdır.

5 mart 2007-ci il tarixində Qrup JP Morgan Chase Bankının zəmanəti ilə Forsyth Multi-Strategy Fondundan 5 il müddətinə "Structured Product Investment" ("SPI") Notlarının alınmasına dair müqavilə imzalamışdır. N.A. Forsyth Multi-Strategy Fondu Dubində listinqə çıxarılmış geri ödəmə tarixi bəlli olmayan vəsaitlər fondu olub, yüksək diversifikasiyalı həcləşdirmə strategiyalarından ibarət aktiv idarə olunan portfel təqdim edir. 8,453 min AZN (bir notun nominal dəyəri 100,000 ABŞ dolları olmaqla cəmi 10,000,000 ABŞ dolları) məbləğində olan SPI notlarının ilkin ödəmə müddəti 5 ildir. Ödəmə müddəti başa çatdıqda Qrupa ilkin qoyulmuş vəsaitin 100%-ni geri almaq zəmanəti verilmişdir. Bundan əlavə Qrup Forsyth Multi-Strategy Fondunun fəaliyyəti ilə bağlı olan illik faiz almaq hüququ əldə etmişdir. 1 dekabr 2008-ci il tarixində Qrup SPI notlarını 8,523,000 ABŞ dolları müqabilində geri qaytarmışdır və nəticədə yaranmış 1,477 min ABŞ dolları (1,195 min AZN) məbləğində zərər Qrupun 31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il üzrə mənfəət və zərər hesabında qeydə alınmışdır.

31 dekabr 2007-ci il tarixinə satıla bilən investisiya qiymətli kağızları kateqoriyasına daxil edilmiş borc qiymətli kağızlarının kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Cəmi
<i>Cari və dəyərsizləşməmiş</i>	
- AA- reytingli, uzunmüddətli (Fitch Ratings), (SGA Societe Generale Acceptance N.V)	4,226
- Reytingsiz* (Forsyth Multi-Strategy Fondu)	8,453
Cəmi satıla bilən investisiya qiymətli kağızları	12,679

* Forsyth Multi-Strategy Fondundan alınmış notlar üçün zəmin qismində çıxış edən JP Morgan Chase Bank N.A. Fitch Ratings agentliyindən AA- səviyyəsində uzunmüddətli defolt emitent reytingi almışdır.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə satıla bilən investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyəri sıfır bərabər olmuşdur (2007: 12,679 min) təşkil etmişdir. 34 sayılı Qeydə baxın.

Satıla bilən investisiya qiymətli kağızlarının faiz dərəcələri üzrə təhlili 31 sayılı Qeyddə göstərilir.

11 Assosiasiya Olunmuş Müəssisələrə İnvestisiya Qoyuluşu

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Bakı Banklararası Valyuta Birjasındakı (BBVB) investisiya qoyuluşu	755	801
Joint Leasing Şirkəti (keçmiş Azərilizinq)	852	-
Cəmi assosiasiya olunmuş müəssisələrə investisiya qoyuluşu	1,607	801

Qrupun assosiasiya olunmuş müəssisələrdəki investisiya qoyuluşunun balans dəyərinin hərəkəti aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
1 yanvar tarixinə balans dəyəri	801	809
Assosiasiya olunmuş müəssisələrin zərərində pay	(47)	(8)
Joint Leasing Şirkətinin mənfəətində pay	852	-
31 dekabr tarixinə balans dəyəri	1,607	801

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrupun əsas assosiasiya olunmuş müəssisəsində iştirak payı və həmin müəssisənin maliyyə göstəriciləri haqqında ümumi məlumat, o cümlədən ümumi aktivlər, passivlər, gəlir, mənfəət və ya zərər haqqında məlumat aşağıda əks etdirilir:

Adı	Cəmi aktivlər	Cəmi passivlər	Gəlir	(Zərər)/Mənfəət	İştirak payı %	Qeydiyyat ölkəsi
BBVB	3,785	10	325	(230)	20.0	Azərbaycan Respublikası
Joint Leasing Şirkəti (keçmiş Azərilizinq)	24,695	22,905	9,571	3,675	47.6	Azərbaycan Respublikası
Cəmi	28,480	22,915	9,896	3,445		

31 dekabr 2007-ci il tarixinə Qrupun əsas assosiasiya olunmuş müəssisəsində iştirak payı və həmin müəssisənin maliyyə göstəriciləri haqqında ümumi məlumat, o cümlədən ümumi aktivlər, passivlər, gəlir, mənfəət və ya zərər haqqında məlumat aşağıda əks etdirilir:

Adı	Cəmi aktivlər	Cəmi passivlər	Gəlir	Zərər	İştirak payı %	Qeydiyyat ölkəsi
BBVB	4,201	198	413	(41)	20.0	Azərbaycan Respublikası
Joint Leasing Şirkəti (keçmiş Azərilizinq)	50,892	52,777	3,467	(1,028)	47.6	Azərbaycan Respublikası
Cəmi	55,093	52,975	3,880	(1,069)		

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Azərilizinq şirkətinin xalis aktivləri 1,790 min AZN (2007: xalis öhdəlikləri 1,885 min AZN) təşkil etmişdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrupun Azərilizinq şirkətindəki iştirak payının balans dəyəri 852 min AZN (2007: sıfır) olmuşdur.

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

12 Binalar, Avadanlıqlar və Qeyri-Maddi Aktivlər

	Qeyd	Binalar	İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	Ofis və kompüter avadanlığı	Bank avadanlığı, mebel, qurğular, nəqliyyat vasitələri və sair	Başa çatdırılmamış tikintilər	Cəmi binalar və avadanlıqlar	Qeyri-maddi aktivlər	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>									
1 yanvar 2007-ci il tarixinə dəyər və ya qiymətləndirmə		54,977	1,147	27,267	34,325	13,173	130,889	5,187	136,076
Yığılmış amortizasiya		(16,580)	(255)	(16,681)	(18,477)	-	(51,993)	(2,485)	(54,478)
1 yanvar 2007-ci il tarixinə balans dəyəri		38,397	892	10,586	15,848	13,173	78,896	2,702	81,598
Əlavələr		4,040	215	4,309	2,580	22,479	33,623	5,811	39,434
Köçürmələr		26	-	840	(610)	(256)	-	-	-
Silinmələr		(1,763)	(41)	-	(42)	-	(1,846)	-	(1,846)
Amortizasiya ayırmaları	26	(2,673)	(104)	(4,804)	(6,877)	-	(14,458)	(828)	(15,286)
Yenidən qiymətləndirmə		16,808	-	-	-	-	16,808	-	16,808
31 dekabr 2007-ci il tarixinə balans dəyəri		54,835	962	10,931	10,899	35,396	113,023	7,685	120,708
31 dekabr 2007-ci il tarixinə dəyər və ya qiymətləndirmə		80,446	1,322	31,974	35,792	35,396	184,930	11,255	196,185
Yığılmış amortizasiya		(25,611)	(360)	(21,043)	(24,893)	-	(71,907)	(3,570)	(75,477)
31 dekabr 2007-ci il tarixinə balans dəyəri		54,835	962	10,931	10,899	35,396	113,023	7,685	120,708
Əlavələr		3,203	1,748	2,670	2,781	32,418	42,820	1,253	44,073
Amortizasiya ayırmaları	26	(3,184)	(138)	(4,520)	(5,738)	-	(13,580)	(1,865)	(15,445)
Yenidən qiymətləndirmə		8,264	-	-	-	-	8,264	-	8,264
31 dekabr 2008-ci il tarixinə balans dəyəri		63,118	2,572	9,081	7,942	67,814	150,527	7,073	157,600
31 dekabr 2008-ci il tarixinə dəyər və ya qiymətləndirmə		100,123	3,070	34,644	38,573	67,814	244,224	12,508	256,732
Yığılmış amortizasiya		(37,005)	(498)	(25,563)	(30,631)	-	(93,697)	(5,435)	(99,132)
31 dekabr 2008-ci il tarixinə balans dəyəri		63,118	2,572	9,081	7,942	67,814	150,527	7,073	157,600

12 Binalar, Avadanlıqlar və Qeyri-Maddi Aktivlər (davamı)

Qrupun binaları 30 iyun 2008-ci il tarixində müstəqil şəkildə qiymətləndirilmişdir. Qiymətləndirmə DTZ Debenham Tie Leung müstəqil qiymətləndirici şirkət tərəfindən bazar dəyəri prinsipinə əsasən həyata keçirilmişdir. Ədalətli dəyər Qrupun binalarına oxşar xüsusiyyətlərə malik olan və analoji ərazidə yerləşən binalar üzrə aktiv bazarda müşahidə oluna bilən qiymətlərə əsasən təxmin edilmişdir. Bu zaman həmin qiymətlərin ədalətli dəyərdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənmədiyini fərz edilmişdir. Qiymətləndirmə nəticəsində binaların xalis balans dəyərində 8,264 min AZN məbləğində artım olmuşdur. Bunun 11,490 min AZN məbləğində hissəsi yenidən qiymətləndirmə nəticəsində artımdan, 3,226 min AZN məbləğində hissəsi isə azalmadan yaranmışdır. 11,490 min AZN məbləğində yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı, 2,538 min AZN məbləğində təxirə salınmış vergi öhdəliyi çıxılmaqla, 31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il üzrə konsolidasiya edilmiş səhmdar kapitalında dəyişikliklər hesabatında binalar üzrə "yenidən qiymətləndirmə ehtiyatında" artım kimi qeydə alınmışdır. Yenidən qiymətləndirmə nəticəsində yaranmış 3,226 min AZN məbləğində azalma, 31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il üzrə konsolidasiya edilmiş səhmdar kapitalında dəyişikliklər hesabatında binalar üzrə "yenidən qiymətləndirmə ehtiyatında" azalma kimi qeydə alınmışdır və bu əvvəlki dövrdə uçota alınmış təxirə salınmış vergi öhdəliyinin 774 min AZN azalmasına gətirib çıxarmışdır. Təxirə salınmış vergi öhdəliyindəki müvafiq azalma 31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il üzrə konsolidasiya edilmiş səhmdar kapitalında dəyişikliklər hesabatında qeydə alınmışdır. 27 sayılı Qeydə baxın.

Aktivlər, amortizasiya çıxılmaqla ilkin dəyərdə qeydə alınmış olsaydı, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə binaların balans dəyəri 21,926 min AZN (2007: 18,524 min AZN) təşkil etmiş olardı.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə əsas vəsaitlərin yekun qalığına Bank tərəfindən 31 dekabr 2008-ci il tarixinə istismar olunan, lakin tamamilə köhnəlmiş vəziyyətdə olan 32,162 min AZN (2007: 21,953 min AZN) dəyərində ofis, kompüter avadanlıqları, mebel, nəqliyyat vasitələri və digər aktivlər daxildir.

Başa çatdırılmamış tikintilərə filialların tikintisi və təmiri xərcləri daxildir. Tikinti işləri başa çatdırıldıqdan sonra, həmin aktivlər "binalar və avadanlıqlar" kateqoriyasına köçürülür.

Başa çatdırılmamış tikintilər üzrə əlavələrə Qrup tərəfindən alınmış Bakı şəhərinin mərkəzindəki torpaq sahəsində yeni ofis binasının tikilməsi məqsədilə podratçılara ödənilmiş 23,487 min AZN (2007: 17,338 min AZN) məbləğində ödənişlər daxildir.

13 Digər Maliyyə və Sığorta Aktivləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Valyuta svop müqavilələri üzrə debitor borcları	23,690	-
Sığortalananlar üzrə debitor borcları	7,599	4,801
Ödənilməkdə olan məbləğlər	3,830	1,619
Plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə debitor borcları	1,611	2,302
Cəmi digər maliyyə və sığorta aktivləri	36,730	8,722

Plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə debitor borcları Bankın törəmə müəssisəsi olan Azərikard prosessinq mərkəzi tərəfindən digər yerli banklar üçün kartların istehsal olunması, təqdim edilməsi və xidmət göstərilməsi üzrə həmin banklardan alınacaq məbləğlər, eləcə də digər bankların müştəriləri tərəfindən Bankın bankomatlarından çıxarılan nağd pul vəsaitləri üzrə alınacaq xalis xidmət haqlarını əks etdirir.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər maliyyə və sığorta üzrə debitor borclarının kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Valyuta svop müqavilələri üzrə debitor borcları	Ödənilməkdə olan məbləğlər	Plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə debitor borcları	Cəmi
<i>Cari və dəyərsizləşməmiş</i>				
- Orta həcmli müəssisələr	-	-	1,611	1,611
- Rezident banklar	-	3,830	-	3,830
- İƏİT-yə üzv olan yüksək reytingli banklar	23,690	-	-	23,690
Cəmi digər maliyyə və sığorta üzrə debitor borcları	23,690	3,830	1,611	29,131

13 Digər Maliyyə və Sığorta Aktivləri (davamı)

31 dekabr 2007-ci il tarixinə digər maliyyə və sığorta üzrə debitor borclarının kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Valyuta svop müqavilələri üzrə debitor borcları	Ödənilməkdə olan məbləğlər	Plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə debitor borcları	Cəmi
<i>Cari və dəyersizləşməmiş</i>				
- Orta həcmli müəssisələr	-	-	2,302	2,302
- Rezident banklar	-	1,619	-	1,619
Cəmi digər maliyyə və sığorta üzrə debitor borcları	-	1,619	2,302	3,921

31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il ərzində Qrup ilə qeyri-rezident banklar arasında valyuta svop müqavilələri imzalanmışdır. Həmin müqavilələrə əsasən Qrup, əməliyyat tarixinə qabaqcadan müəyyən edilmiş valyuta məzənnəsi ilə Avro satmış və ABŞ dolları almış, eləcə də əvvəlcə satılmış Avro məbləğini qabaqcadan müəyyən edilmiş gələcək tarixdə qabaqcadan müəyyən edilmiş məzənnə ilə ABŞ dollarında geri almağı razılaşdırmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrupun derivativ maliyyə alətlərini əks etdirən 11 valyuta svop müqaviləsi (2007: sıfır) mövcud olmuşdur. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə həmin derivativ maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri 23,690 min AZN (2007: sıfır) təşkil etmişdir. 31 sayılı Qeydə baxın.

Digər maliyyə aktivlərinin hər bir kateqoriyasının balans dəyəri 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər maliyyə aktivlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri 29,131 min AZN (2007: 3,921 min AZN) təşkil etmişdir. 34 sayılı Qeydə baxın.

14 Digər Aktivlər

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Qabaqcadan ödənilmiş xərclər	5,101	3,293
Qeyri-maddi aktivlər və avadanlıqların alınması üçün qabaqcadan ödənişlər	3,428	-
Hesablanmış sığorta haqları üzrə təxirə salınmış komissiya xərcləri	2,814	1,530
Plastik kartlar üzrə təxirə salınmış xərclər	1,504	1,692
Qabaqcadan ödənilmiş sığorta xərcləri	275	203
Digər	2,981	2,231
Cəmi digər aktivlər	16,103	8,949
Cari	12,550	7,451
Uzunmüddətli	3,553	1,498

31 dekabr 2008-ci il tarixinə qabaqcadan ödənilmiş xərclər üzrə qalıqlara Bankın Dubay, London və Nyu-York şəhərlərindəki nümayəndəliklərinin açılması ilə bağlı 852 min AZN məbləğində qabaqcadan ödənilmiş icarə haqları və digər inzibati xərclər, eləcə də Bank tərəfindən yerli və xarici təchizatçılardan plastik kartların alınması üçün ödənilmiş 3,148 min AZN məbləğində avans daxildir (2007: qabaqcadan ödənilmiş xərclər üzrə qalıqlara plastik kartların alınması üçün ödənilmiş 2,221 min AZN məbləğində avans daxildir).

15 Digər Banklara Ödəniləcək Vəsaitlər

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Digər bankların qısamüddətli yerləşdirmələri	685,773	110,012
Digər bankların müxbir hesabları və overnayt depozitləri	142,423	37,100
Plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə rezident bankların bloklaşdırılmış hesabları	-	197
Cəmi digər banklara ödəniləcək vəsaitlər	828,196	147,309

31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər bankların qısamüddətli yerləşdirmələrinə qeyri-rezident bank tərəfindən Bankda illik 4.3% və 6.5% dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş və ödəmə müddətləri 2009-cu ilin mart-noyabr aylarında başa çatan 500,000 min Avro və ya 564,600 min AZN (2007: sıfır) məbləğində altı qısamüddətli depozit daxildir.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər bankların qısamüddətli yerləşdirmələrinə qeyri-rezident bank tərəfindən Bankda illik 11.5% dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş və ödəmə müddəti 2009-cu ildə başa çatan 25,000 min ABŞ dolları və ya 20,025 min AZN (2007: sıfır) məbləğində bir qısamüddətli depozit daxildir.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər bankların qısamüddətli yerləşdirmələrinə qeyri-rezident bank tərəfindən Bankda illik 6.5% dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş və ödəmə müddəti 2009-cu ildə başa çatan 30,000 min ABŞ dolları və ya 24,030 min AZN məbləğində qısamüddətli depozit daxildir (2007: qeyri-rezident bank tərəfindən Bankda illik 6.4%-6.5% dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş və ödəmə müddəti 2008-ci ilin may ayında başa çatan hər biri 40,000 min ABŞ dolları və ya 33,812 min AZN məbləğində iki qısamüddətli depozit daxildir).

31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər bankların qısamüddətli yerləşdirmələrinə müvafiq olaraq qeyri-rezident və rezident banklar tərəfindən Bankda illik 3.8% və 14% dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş və ödəmə müddəti 2009-cu ilin birinci rübündə başa çatan 33,000 min ABŞ dolları və ya 26,433 min AZN (2007: sıfır) məbləğində iki və bir qısamüddətli depozit daxildir.

Bundan əlavə, digər bankların qısamüddətli yerləşdirmələrinə xarici bank tərəfindən ABB-Moskvada illik 4.35% dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş və ödəmə müddəti 2009-cu ilin avqust ayında başa çatan 55,000 min ABŞ dolları və ya 44,055 min AZN məbləğində bir depozit daxildir (2007: müvafiq olaraq illik 6.60%-6.16% dərəcəsi ilə yerləşdirilmiş və ödəmə müddətləri 2008-ci ilin avqust ayında başa çatan 50,000 min ABŞ dolları və ya 42,265 min AZN və 15,000 ABŞ dolları və ya 12,174 min AZN məbləğində depozitlər).

Digər banklara ödəniləcək vəsaitlərin hər bir kateqoriyasının balans dəyəri 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə təxminən onların ədalətli dəyərində bərabərdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə digər banklara ödəniləcək vəsaitlərin təxmin edilən ədalətli dəyəri 828,196 min AZN (2007: 147,309 min AZN) təşkil etmişdir. 34 sayılı Qeyddə baxın.

Digər banklara ödəniləcək vəsaitlərin faiz dərəcələri üzrə təhlili 31 sayılı Qeyddə göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 36 sayılı Qeyddə açıqlanır.

16 Müştəri Hesabları

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar		
- Cari/hesablaşma hesabları	551,690	411,654
- Müddətli depozitlər	661,187	607,582
- Blokləşdirilmiş müştəri depozitləri	-	86
Digər hüquqi şəxslər		
- Cari/hesablaşma hesabları	180,450	234,363
- Müddətli depozitlər	41,790	42,114
- Blokləşdirilmiş müştəri depozitləri	122,292	164,933
Fiziki şəxslər		
- Cari/tələbli hesablar	164,128	114,428
- Müddətli depozitlər	362,458	275,323
Cəmi müştəri hesabları	2,083,995	1,850,483

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrupun müştəri hesablarında neft sektorunda fəaliyyət göstərən bir dövlət müəssisəsinin 426,611 min AZN və dövlət idarəsinin 304,698 min AZN məbləğində vəsaitləri üstünlük təşkil etmişdir ki, bu da ümumilikdə cəmi müştəri hesablarının 35.1%-ni əks etdirir (2007: müvafiq olaraq 547,467 min AZN və 233,130 min AZN və ya cəmi 42.2%).

Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatların müddətli depozitlərinə Azərbaycan Respublikasında neft sənayesi sektorunda fəaliyyət göstərən bir dövlət müəssisəsindən illik 1.8% dərəcəsi ilə cəlb edilmiş 532,665 min AZN məbləğində bir depozit daxildir (2007: Azərbaycan Respublikasında neft sənayesi sektorunda fəaliyyət göstərən bir dövlət müəssisəsindən illik 1.8% dərəcəsi ilə cəlb edilmiş 455,573 min AZN məbləğində depozitlər).

31 dekabr 2008-ci il tarixinə dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatların cari və hesablaşma hesablarına dövlət müəssisələri və hökumət idarələrinin 17,815 min AZN (2007: 72,899 min AZN) məbləğində faizli cari hesabları daxildir. Bu hesablar üzrə illik faiz dərəcəsi 0.5%-3.0% təşkil edir (2007: illik 0.5%-3.5%).

Bundan əlavə, dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatların müddətli depozitlərinə Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin 150,000 min ABŞ dolları və ya 120,150 min AZN, 100,000 min ABŞ dolları və ya 80,100 min AZN, 100,000 min ABŞ dolları və ya 80,100 min AZN və 62,600 min Avro və ya 70,688 min AZN məbləğində dörd qısamüddətli depoziti daxildir (2007: 150,000 min ABŞ dolları və ya 126,795 min AZN məbləğində bir depozit). Bu depozitlər üzrə illik faiz dərəcəsi 1.5%-5.0% (2007: illik 5.25%) təşkil edir və müddəti müntəzəm olaraq hər ay artırılır.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə 122,292 min AZN (2007: 164,933 min AZN) məbləğində blokləşdirilmiş müştəri depozitləri öz müştəriləri adından Qrupun verdiyi geri çağırılmayan idxal akkreditivləri və zəmanətlər üzrə Qrup tərəfindən təminat kimi saxlanılan müştəri hesabları üzrə qalıqları əks etdirir. 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə akkreditivlər və zəmanətlərin qalıq dəyəri haqqında məlumat 33 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Müştəri hesablarının iqtisadi sektorlar üzrə bölgüsü aşağıdakı kimidir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008		2007	
	Məbləğ	%	Məbləğ	%
Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar*	783,418	37.6	316,694	17.1
Enerji	542,794	26.0	725,318	39.2
Fiziki şəxslər	526,586	25.3	389,751	21.1
Ticarət və xidmətlər	93,713	4.5	105,620	5.7
İnşaat	23,916	1.1	52,568	2.8
Nəqliyyat və rabitə	21,865	1.0	48,711	2.7
İstehsalat	14,031	0.7	98,257	5.3
Digər	77,672	3.8	113,564	6.2
Cəmi müştəri hesabları	2,083,995	100.0	1,850,483	100.0

(*) Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlara müxtəlif kateqoriyalara daxil edilmiş kommersiya dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar istisna olmaqla, Azərbaycan Respublikasının Nazirlikləri, Mərkəzi Xəzinədarlıq və digər dövlət orqanları daxildir.

16 Müştəri Hesabları (davamı)

Müştəri hesablarının hər bir kateqoriyasının balans dəyəri 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə təxminən onların ədalətli dəyərində bərabərdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə müştəri hesablarının təxmin edilən ədalətli dəyəri 2,083,995 min AZN (2007: 1,850,483 min AZN) təşkil etmişdir.

Müştəri hesablarının faiz dərəcələri üzrə təhlili 31 sayılı Qeyddə göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 36 sayılı Qeyddə açıqlanır.

17 Buraxılmış Borc Qiymətli Kağızları

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Depozit sertifikatları	10,948	12,581
İstiqrazlar	-	4,227
Cəmi buraxılmış borc qiymətli kağızları	10,948	16,808

31 dekabr 2008-ci il tarixinə ABŞ dollarında buraxılmış 10,753 min AZN dəyərində depozit sertifikatları üzrə illik faiz dərəcəsi 9.0%-10.0%, tədavül müddəti isə iki, üç, dörd və on ildir. AZN ilə buraxılmış 195 min AZN dəyərində depozit sertifikatları üzrə illik faiz dərəcəsi 25.0%, tədavül müddəti isə on ildir (2007: ABŞ dollarında buraxılmış 12,496 min AZN dəyərində depozit sertifikatı üzrə illik faiz dərəcəsi 9.0%-10.0%, tədavül müddəti isə iki, üç, dörd və on il və Manatla buraxılmış 85 min AZN dəyərində depozit sertifikatları üzrə illik faiz dərəcəsi 25.0%, tədavül müddəti isə on il olmuşdur). Bu depozit sertifikatları üzrə illik faizlər yalnız həmin sertifikatlar təqvim ilinin tam dövrü üçün saxlanıldığı təqdirdə ödənilir.

Buraxılmış borc qiymətli kağızlarının faiz dərəcələri üzrə təhlili 31 sayılı Qeyddə göstərilir.

18 Borc Götürülmüş Digər Vəsaitlər

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Dövlət təşkilatlarından alınmış müddətli borc öhdəlikləri:		
- Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu (Azərbaycan Respublikası)	14,700	7,951
Syndicated borrowings:		
- 10 noyabr 2006-cı il tarixli sindikatlaşdırılmış kredit müqaviləsi	-	77,768
- 13 iyun 2007-ci il tarixli sindikatlaşdırılmış kredit müqaviləsi	-	118,342
- 5 iyun 2008-ci il tarixli sindikatlaşdırılmış kredit müqaviləsi	138,974	-
Commerzbank	52,960	-
Societe Generale	25,638	23,239
Koreyanın İxrac-İdxal Bankı	12,028	8,330
Rabobank	6,826	9,459
Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankı (QTİB)	5,916	9,099
AKA Ausfuhrkredit Gesellschaft mbH	4,409	-
Bayerische Landesbank	3,610	-
DZ Bank	3,554	995
BNP Paribas	3,171	-
Credit Suisse	3,032	-
Landesbank Berlin AG	2,150	-
Dresdner Bank AG	1,935	-
Digər	8,788	5,369
Hesablanmış ödəniləcək faizlər	2,172	2,069
Cəmi borc götürülmüş digər vəsaitlər	289,863	262,621

18 Borc Götürülmüş Digər Vəsaitlər (davamı)**Sindikatləşdirilmiş kreditlər**

5 iyun 2008-ci il tarixində Bank ilə Almaniyanın aparıcı banklarından birinin rəhbərliyi altında xarici banklar arasında 173,500 min ABŞ dolları və ya 138,974 min AZN məbləğində sindikatləşdirilmiş kredit sazişi imzalanmışdır (A və B kredit xətti: müvafiq olaraq 107,500,000 və 66,000,000 ABŞ dolları məbləğində öhdəlik). Bu kredit vəsaiti üzrə faiz dərəcəsi bazar faiz dərəcəsinə uyğundur və hər birinin iki tam hissədə 12 iyun 2009 və 12 dekabr 2009-cu il tarixlərində geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Bankın yuxarıda qeyd olunan kredit sazişində nəzərdə tutulan müəyyən xüsusi şərtlərə riayət etməsi tələb olunur. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə rəhbərlik Bank tərəfindən həmin şərtlərə riayət olunduğunu hesab edir.

Commerzbank

27 may 2008-ci il tarixində Bank ilə Commerzbank arasında beş il müddətinə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə 25,000 min Avro məbləğində kredit vəsaitinin ayrılmasına dair Çərçivə Kredit Sazişi imzalanmışdır. Bank bu saziş çərçivəsində cəlb etdiyi vəsaitləri ixracın maliyyələşdirilməsi məqsədilə istifadə edəcəkdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 352 min Avro və ya 398 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Bankın yuxarıda qeyd olunan kredit sazişində nəzərdə tutulan müəyyən xüsusi şərtlərə riayət etməsi tələb olunur.

23 aprel 2008-ci il tarixində Bank ilə yuxarıda qeyd olunan eyni bank arasında 50,000 min ABŞ dolları və ya 40,050 min AZN məbləğində kredit vəsaitinin ayrılmasına dair saziş imzalanmışdır. Bu kredit vəsaiti üzrə faiz dərəcəsi bazar faiz dərəcəsinə uyğundur və ödəmə müddəti 23 aprel 2011-ci il tarixində başa çatır. Bank yuxarıda qeyd edilən saziş əsasında cəlb etdiyi vəsaitləri ümumi korporativ məqsədlər üçün istifadə edəcəkdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Bank yuxarıda qeyd olunan saziş əsasında ayrılmış vəsaitləri tam olaraq istifadə etmişdir. Bankın yuxarıda qeyd olunan kredit sazişində nəzərdə tutulan müəyyən xüsusi şərtlərə riayət etməsi tələb olunur.

Bundan başqa, 30 oktyabr 2008-ci il tarixində Bank ilə yuxarıda qeyd olunan eyni bank arasında 16,569 min ABŞ dolları məbləğində kredit vəsaitinin ayrılmasına dair Çərçivə Kredit Sazişinə əlavə imzalanmışdır. Bu kredit vəsaiti üzrə faiz dərəcəsi bazar faiz dərəcəsinə uyğundur və 5 il müddətinə beş hissədə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Bank bu saziş çərçivəsində cəlb etdiyi vəsaitləri ixracın maliyyələşdirilməsi məqsədilə istifadə edəcəkdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə 15,621 min ABŞ dolları və ya 12,512 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Bankın yuxarıda qeyd olunan kredit sazişində nəzərdə tutulan müəyyən xüsusi şərtlərə riayət etməsi tələb olunur.

Bayerische Landesbank

2 iyul 2008-ci il tarixində Bank ilə Bayerische Landesbank arasında iki il müddətinə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə 25,000 min ABŞ dolları məbləğində kredit vəsaitinin ayrılmasına dair Çərçivə Kredit Sazişinə əlavə imzalanmışdır. Bu kredit vəsaiti üzrə faiz dərəcəsi bazar faiz dərəcəsinə uyğundur və ödəmə müddəti 2 yanvar 2014-cü il tarixində başa çatır. Bank bu saziş çərçivəsində cəlb etdiyi vəsaitləri ixracın maliyyələşdirilməsi məqsədilə istifadə edəcəkdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə 4,507 min ABŞ dolları və ya 3,610 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Bankın yuxarıda qeyd olunan kredit sazişində nəzərdə tutulan müəyyən xüsusi şərtlərə riayət etməsi tələb olunur.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Bankın rəhbərliyi Bank ilə digər üçüncü tərəflər arasında imzalanmış kredit müqavilələrində nəzərdə tutulan xüsusi şərtlərin pozulması ilə bağlı qarşılıqlı defolt maddəsi istisna olmaqla, Bank tərəfindən həmin tələblərə riayət olunduğunu hesab edir. Bank rəsmi olaraq bu kredit müqaviləsinin şərtlərini pozduğuna görə yuxarıda qeyd olunan kreditlər üzrə 195,544 min AZN məbləğində cəmi qalıq hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə 31 sayılı Qeyddə göstərilən likvidlik cədvəlində "tələb edilənədek ödənilən" kateqoriyasına daxil edilmişdir. Baş vermiş pozuntu halları 33 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Societe Generale

22 iyun 2005-ci il tarixində Bank ilə Fransada qeydiyyatdan keçmiş Societe Generale arasında yerli şirkətlər tərəfindən həyata keçirilən layihələrin maliyyələşdirilməsi məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə 45,000 min Avrodan artıq olmayan məbləğdə kredit müqaviləsi imzalanmışdır. Həmin müqavilə avtomatik olaraq daha iki il uzadılmaq imkanı ilə iki il müddətinə qüvvədə olmuşdur. 2007-ci ildə Bank həmin müqavilənin müddətinin daha iki il müddətinə uzadılması imkanından istifadə etmişdir. 2008-ci ildə müqavilənin müddəti daha bir il müddətinə uzadılmışdır. Müqavilə əsasında istifadə edilmiş hər bir hissə müvafiq hissənin istifadə edildiyi tarixdən başlayaraq səkkiz bərabər yarımillik hissələrlə geri qaytarılmalıdır. Bu kredit xətti Fransa və Almaniya istehsal olunan malları və göstərilən xidmətləri alan Azərbaycan şirkətlərinin maliyyələşdirilməsi üçün nəzərdə tutulur. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, qalıq 10,268 min Avro və ya 11,594 min AZN (2007: 11,735 min Avro və ya 14,607 min AZN) təşkil etmişdir.

18 Borc Götürülmüş Digər Vəsaitlər (davamı)

19 iyul 2007-ci il tarixində Bank ilə Societe Generale arasında yerli şirkətlər tərəfindən həyata keçirilən layihələrin maliyyələşdirilməsi məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə 50,000 min ABŞ dollarından artıq olmayan məbləğdə kredit müqaviləsi imzalanmışdır. Həmin müqavilə avtomatik olaraq daha iki il uzadılmaq imkanı ilə iki il müddətinə qüvvədə olmuşdur. Müqavilə əsasında istifadə edilmiş hər bir hissə müvafiq hissənin istifadə edildiyi tarixdən başlayaraq on iki bərabər yarımillik hissələrlə geri qaytarılmalıdır. Bu kredit xətti Koreyada istehsal olunan malları və göstərilən xidmətləri alan Azərbaycan şirkətlərinin maliyyələşdirilməsi üçün nəzərdə tutulur. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 17,533 min ABŞ dolları və ya 14,044 min AZN (2007: 10,208 min ABŞ dolları və ya 8,629 min AZN) istifadə edilmişdir. Societe Generale-dan alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

Koreyanın İxrac-İdxal Bankı

23 aprel 2007-ci il tarixində Bank ilə Koreyanın İxrac-İdxal Bankı arasında Koreya mənşəli malların idxalını maliyyələşdirmək məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə iki il müddətinə 10,000 min ABŞ dolları məbləğində revolver kredit xəttinin açılmasına dair Banklararası İxracat Kredit Müqaviləsi imzalanmışdır. Bu kreditin yarımillik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Həmin kredit sazişi avtomatik olaraq daha iki il uzadılmaq imkanı ilə iki il müddətinə imzalanmışdır.

4 fevral 2008-ci il tarixində Bank ilə Koreyanın İxrac-İdxal Bankı arasında Koreya mənşəli malların idxalını maliyyələşdirmək məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə avtomatik olaraq daha iki il uzadılmaq imkanı ilə iki il müddətinə 20,000 min ABŞ dolları məbləğində Kredit Müqaviləsinə Əlavə imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 8,677 min ABŞ dolları və ya 6,950 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir.

Bundan əlavə, 22 aprel 2008-ci il tarixində Bank ilə Koreyanın İxrac-İdxal Bankı arasında Koreya mənşəli malların idxalını maliyyələşdirmək məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə iki il müddətinə 10,000 min ABŞ dolları məbləğində Kredit Müqaviləsinə ikinci Əlavə imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 6,339 min ABŞ dolları və ya 5,078 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Qeyd olunan müqavilələr əsasında istifadə edilmiş vəsaitlərin hər istifadə olunma tarixindən etibarən yeddi bərabər yarı illik hissələrlə geri ödənilməsi nəzərdə tutulur. Koreyanın İxrac-İdxal Bankından alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

Rabobank

11 avqust 2006-cı il tarixində Bank ilə Hollandiyada qeydiyyatdan keçmiş Cooperative Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A. ("Rabobank") arasında Azərbaycan Respublikasında süd zavodunun tikintisinin maliyyələşdirilməsi məqsədilə beş il müddətinə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə 5,330 min Avro məbləğində ilkin kredit xəttinin açılmasına dair müqavilə imzalanmışdır. Kredit xəttinin limiti müqavilənin imzalandığı tarixdən tədricən artmış və 10,000 min Avro təşkil etmişdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 6,045 min Avro və ya 6,826 min AZN (2007: 7,597 min Avro və ya 9,459 min AZN) istifadə edilmişdir. Bu kredit xəttinin on bərabər yarımillik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Rabobank-dan alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankı (QTİB)

21 yanvar 2002-ci il tarixində Bank ilə Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankı (Saloniki, Yunanıstan) arasında Azərbaycan Respublikasında istehsalat və nəqliyyat sektorları üzrə müxtəlif layihələrin maliyyələşdirilməsi məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə 6,500 min ABŞ dolları məbləğində revolver kredit xəttinin açılmasına dair Kredit Sazişi imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu revolver kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 3,861 min ABŞ dolları və ya 3,093 min AZN (2007: 4,627 min ABŞ dolları və ya 3,911 min AZN) istifadə edilmişdir. Revolver kredit xəttinin yeddi il müddətinə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Qeyd olunan müqavilələr əsasında istifadə edilmiş vəsaitlərin hər istifadə olunma tarixindən etibarən bərabər yarı illik hissələrlə geri ödənilməsi nəzərdə tutulur.

21 iyun 2005-ci il tarixində Bank ilə Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankı arasında Azərbaycanda şüşə qablar istehsal edən zavodun tikintisini maliyyələşdirmək məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə 5,000 min Avro məbləğində ikinci Kredit Sazişi imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit müqaviləsi üzrə 2,500 min Avro və ya 2,823 min AZN (2007: 4,167 min Avro və ya 5,188 min AZN) istifadə edilmişdir. Qeyd olunan kreditin iki illik güzəşt dövrü daxil olmaqla yeddi il ərzində on bərabər yarı illik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur.

Bankın Qara Dəniz Ticarət və İnkişaf Bankı ilə imzaladığı kredit müqaviləsində nəzərdə tutulan müəyyən xüsusi şərtlərə riayət etməsi tələb olunur. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə rəhbərlik hesabat tarixinə mövcud olan bütün potensial pozuntu hallarına görə ona qarşı sanksiyaların tətbiq edilməyəcəyi barədə rəsmi razılıq əldə etmişdir.

18 Borc Götürülmüş Digər Vəsaitlər (davamı)**AKA Ausfuhrkredit Gesellschaft mbH**

3 iyul 1996-cı il tarixində Bank ilə Almaniya qeydiyyatdan keçmiş AKA Ausfuhrkredit Gesellschaft mbH arasında Alman mənşəli mal və xidmətlərin ixracını maliyyələşdirmək məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə 10,000 min Avro məbləğində Kredit Sazişi imzalanmışdır. Bu kreditin beş il müddətinə on bərabər yarım illik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə 3,905 min Avro və ya 4,409 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. AKA Ausfuhrkredit Gesellschaft mbH-dan alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

DZ Bank

17 sentyabr 2007-ci il tarixində Bank ilə Almaniyanın Frankfurt am Mayn şəhərində qeydiyyatdan keçmiş DZ Bank AG arasında qısamüddətli ticarət maliyyələşdirməsi məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə iki il müddətinə 10,000 min Avro məbləğində Baş Kredit Müqaviləsi imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə 3,148 min Avro və ya 3,554 min AZN (2007: 799 min Avro və 955 min AZN) istifadə edilmişdir. DZ Bank AG-dən alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

BNP Paribas

6 iyun 2006-cı il tarixində Bank ilə Fransada qeydiyyatdan keçmiş BNP Paribas arasında ümumi ticarət maliyyələşdirməsi məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə beş il müddətinə 3,121 min Avro məbləğində kredit xəttinin açılmasına dair Çərçivə Sazişi imzalanmışdır. Kredit xəttinin limiti müqavilənin imzalandığı tarixdən tədricən artmış və 50,000 min ABŞ dolları təşkil etmişdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 2,808 min Avro və ya 3,171 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Həmin kredit vəsaitinin 21 yanvar 2013-cü il tarixində on bərabər yarım illik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. BNP Paribas-dan alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

Credit Suisse

5 sentyabr 2005-ci il tarixində Bank ilə İsveçrədə qeydiyyatdan keçmiş Credit Suisse arasında mal və xidmətlərin ixracını maliyyələşdirmək məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə beş il müddətinə 20,000 min Avro məbləğində Kredit Sazişi imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 2,685 min Avro və ya 3,032 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Credit Suisse-dən alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

Landesbank Berlin AG

5 iyul 2005-ci il tarixində Bank ilə Landesbank Berlin AG (Almaniya qeydiyyatdan keçmişdir) arasında camaşırxana avadanlıqlarının təchizatı və xidmətlərin göstərilməsini maliyyələşdirmək məqsədilə, bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə beş il müddətinə 2,116 min Avro məbləğində kredit xəttinin açılmasına dair Kredit Müqaviləsi imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə 1,904 min Avro və ya 2,150 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Həmin kredit xəttinin 22 mart 2013-cü il tarixində on bərabər yarım illik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Landesbank Berlin AG-dən alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

Dresdner Bank AG

26 sentyabr 2006-cı il tarixində Bank ilə Almaniya qeydiyyatdan keçmiş Dresdner Bank AG arasında Alman mənşəli mal və xidmətlərin maliyyələşdirilməsi məqsədilə, bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə kredit xəttinin açılmasına dair Çərçivə Kredit Sazişi imzalanmışdır. Həmin saziş çərçivəsində ağac emalı avadanlıqlarının, eləcə də laminat xətti avadanlıqlarının təchizatı məqsədilə Banka 2,255 min Avro məbləğində kredit verilmişdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə 1,714 min Avro və ya 1,935 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Həmin kredit xəttinin beş il müddətinə on bərabər yarım illik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Dresdner Bank AG-dən alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

Digər kreditlər

Digər kreditlər kateqoriyasına İslam İnkişaf Korporasiyası (baş ofisi Səudiyyə Ərəbistanının Ciddə şəhərində qeydiyyatdan keçmiş beynəlxalq maliyyə qurumu olan İslam İnkişaf Bankı Qrupunun üzvü), Sloveniyada qeydiyyatdan keçmiş Nova Ljubljanska Banka, İranda qeydiyyatdan keçmiş İran İxracatın İnkişafı Bankı, Kanadada qeydiyyatdan keçmiş Kanada İxracatın İnkişafı Bankı və Yaponiyada qeydiyyatdan keçmiş Yaponiya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Bankından borc götürülmüş vəsaitlər daxildir.

18 Borc Götürülmüş Digər Vəsaitlər (davamı)

12 aprel 2004-cü il tarixində Bank ilə İslam İnkişaf Korporasiyası arasında Azərbaycan Respublikasında müxtəlif investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsi vasitəsilə özəl sektorun inkişafı üçün bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə iki illik güzəşt dövrü daxil olmaqla altı il müddətinə 4,500 min ABŞ dolları məbləğində kredit xəttinin açılmasına dair Maliyyələşdirmə Sazişi imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 1,763 min ABŞ dolları və ya 1,412 min AZN (2007: 3,351 min ABŞ dolları və ya 2,833 min AZN) Azərbaycanda istehsal sektoru ilə bağlı layihənin maliyyələşdirilməsi üçün istifadə edilmişdir. Qeyd olunan kredit xəttinin səkkiz yarım illik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Bankın yuxarıda qeyd olunan kredit sazişində nəzərdə tutulan müəyyən xüsusi şərtlərə riayət etməsi tələb olunur.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Bankın rəhbərliyi Bank ilə digər üçüncü tərəflər arasında imzalanmış kredit müqavilələrində nəzərdə tutulan xüsusi şərtlərin pozulması ilə bağlı qarşılıqlı defolt maddəsi istisna olmaqla, Bank tərəfindən həmin tələblərə riayət olunduğunu hesab edir. Bank rəsmi olaraq bu xüsusi şərti pozduğuna görə İslam İnkişaf Korporasiyasından aldığı kredit üzrə 1,763 min ABŞ dolları və ya 1,412 min AZN məbləğində qalıq hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə 31 sayılı Qeyddə göstərilən likvidlik cədvəlində "tələb edilənədək ödənilən" kateqoriyasına daxil edilmişdir. Baş vermiş pozuntu halları 33 sayılı Qeyddə açıqlanır.

29 noyabr 2006-cı il tarixində Bank ilə Nova Ljubljanska Banka arasında malların və xidmətlərin ixracını maliyyələşdirmək məqsədilə, bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə 36 ay müddətinə 3,000 min ABŞ dollarından artıq olmayan məbləğdə kredit müqaviləsi imzalanmışdır. Bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 1,500 min ABŞ dolları və ya 1,202 min AZN (2007: 3,000 min ABŞ dolları və ya 2,536 min AZN) istifadə edilmişdir. Qeyd olunan kredit xəttinin altı bərabər yarım illik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Bankın yuxarıda qeyd olunan kredit müqaviləsində nəzərdə tutulan müəyyən xüsusi şərtlərə riayət etməsi tələb olunur. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Bankın rəhbərliyi Bank tərəfindən həmin xüsusi şərtlərə riayət olunduğunu hesab edir.

20 oktyabr 2007-ci il tarixində Bank ilə İxracatın İnkişafı Bankı arasında İranda istehsal olunan malların və göstərilən xidmətlərin idxalının maliyyələşdirilməsi məqsədilə, bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə iki il müddətinə 10,000 min Avro məbləğində kredit xəttinin açılmasına dair Kredit Müqaviləsi imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 424 min Avro və ya 479 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Həmin kredit xəttinin 17 may 2010-cu il tarixində dörd yarım illik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. İran İxracatın İnkişafı Bankından alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

23 oktyabr 2008-ci il tarixində Bank ilə Kanada İxracatın İnkişafı Bankı arasında mal və xidmətlərin ixracını maliyyələşdirmək məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə beş il müddətinə 3,037 min ABŞ dolları məbləğində kredit xəttinin açılmasına dair Kredit Sazişi imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə 1,301 min ABŞ dolları və ya 1,042 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Kanada İxracatın İnkişafı Bankından alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

13 iyun 2007-ci il tarixində Bank ilə Yaponiya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Bankı və Sumitomo Mitsui Banking Corporation arasında mal və xidmətlərin ixracını maliyyələşdirmək məqsədilə bazar faiz dərəcələrinə uyğun faiz dərəcəsi ilə üç il müddətinə 20,000 min ABŞ dolları məbləğində kredit xəttinin açılmasına dair Kredit Sazişi imzalanmışdır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu kredit xətti üzrə ödənişlər çıxılmaqla, 225 min ABŞ dolları və ya 180 min AZN (2007: sıfır) istifadə edilmişdir. Yaponiya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Bankı və Sumitomo Mitsui Banking Corporation-dan alınmış borc vəsaitləri üzrə Bankın riayət etməli olduğu hər hansı xüsusi şərt mövcud deyil.

31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il üzrə borc vəsaitləri üzrə illik bazar faiz dərəcələri 5%-10% təşkil etmişdir (31 dekabr 2007-ci il tarixində tamamlanan il: illik 5%-10%).

Borc götürülmüş digər əsas vəsaitlərin hər bir kateqoriyasının balans dəyəri 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə təxminən onların ədalətli dəyərində bərabərdir. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə borc götürülmüş digər əsas vəsaitlərin təxmin edilən ədalətli dəyəri 289,863 min AZN (2007: 262,621 min AZN) təşkil etmişdir.

Borc götürülmüş digər əsas vəsaitlərin likvidlik dərəcəsi üzrə təhlili 31 sayılı Qeyddə göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 36 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı**31 dekabr 2008-ci il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər****19 Digər Maliyyə və Sığorta Passivləri**

Digər maliyyə və sığorta passivləri aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	2008	2007
Ödənilməkdə olan məbləğlər		83,855	48,043
Sığorta ehtiyatları		11,577	6,247
Ödəniləcək dividendlər	29	10,843	60
Sığorta mükafatları və brokerlərə ödəniləcək komissiyalar		3,765	1,784
Cəmi digər maliyyə və sığorta passivləri		110,040	56,134

Ödənilməkdə olan məbləğlər ödənilmə mərhələsində olan 14,343 min AZN (2007: 43,440 min AZN) məbləğində vəsait köçürmələrini əks etdirir. Həmin vəsaitlər balans tarixindən sonra iki-üç gün ərzində ödənilmişdir.

31 dekabr 2008 və 2007-ci il tarixlərində tamamlanan illər ərzində sığorta ehtiyatlarının hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	1 yanvar 2007	İl ərzində artım/(azalma)	31 dekabr 2007	İl ərzində artım/(azalma)	31 dekabr 2008
Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərler ehtiyatı					
Brutto	158	351	509	1,056	1,565
Təkrarsığortaçının payı	(34)	(69)	(103)	66	(37)
Xalis	124	282	406	1,122	1,528
Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatı					
Brutto	3,669	3,482	7,151	4,305	11,456
Təkrarsığortaçının payı	(682)	(986)	(1,668)	55	(1,613)
Xalis	2,987	2,496	5,483	4,360	9,843
Bildirilmiş, lakin tənzimlənməmiş zərərler ehtiyatı					
Brutto	366	85	451	(244)	207
Təkrarsığortaçının payı	(45)	(48)	(93)	92	(1)
Xalis	321	37	358	(152)	206
Cəmi	3,432	2,815	6,247	5,330	11,577

Digər maliyyə passivlərinin hər bir kateqoriyasının balans dəyəri 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir. 19 sayılı Qeydə baxın.

20 Digər Passivlər

Digər passivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış gəlirlər	9,148	8,144
Digər kreditör	2,745	2,039
Sığorta əməliyyatları üzrə təxirə salınmış komissiya gəlirləri	75	75
Digər	2,515	2,748
Cəmi digər passivlər	14,483	13,006
Cari	4,448	4,918
Uzunmüddətli	10,035	8,088

Plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış gəlirlər il ərzində plastik kartlar üzrə məlumat bazasının aparılmasına görə xidmət haqları ilə əlaqədar gəlirlərin qazanılmamış hissəsini əks etdirir. Yuxarıda qeyd olunan xidmət haqları kartların verilməsindən sonra hesablanır və onların müvafiq dövrləri ərzində amortizasiya edilir.

21 Subordinasiyalı Borc Öhdəlikləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Rubrika Finance Company Ltd tərəfindən buraxılmış Kreditlərə		
Bağlanmış Notlar	80,100	84,530
Asiya İnkişaf Bankından alınmış subordinasiyalı borc öhdəlikləri	16,020	16,906
Hesablanmış ödəniləcək faizlər	380	1,034
Cəmi subordinasiyalı borc öhdəlikləri	96,500	102,470

8 may 2007-ci il tarixində Bank ilə Dubində qeydiyyatdan keçmiş Rubrika Finance Company Limited arasında ümumi korporativ məqsədlər üçün Kayman Adaları Fond Birjasında Avropa və ABŞ-dan olan institusional investitorlara Kreditlərə Bağlanmış Notların buraxılması məqsədilə cəmi 100,000 min ABŞ dolları və ya 80,100 min AZN məbləğində Subordinasiya Kreditinin cəlb edilməsinə dair Səziş imzalanmışdır. Kreditlərə Bağlanmış Notlar üzrə faiz dərəcəsi bazar faiz dərəcələrinə uyğundur və ödəmə müddəti 10 may 2017-ci il tarixində başa çatır. Bankın yuxarıda qeyd olunan kredit səzişində nəzərdə tutulan müəyyən xüsusi şərtlə riayət etməsi tələb olunur. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Bankın rəhbərliyi Bank tərəfindən həmin şərtlə riayət olunduğunu hesab edir.

14 dekabr 2007-ci il tarixində Bank ilə Asiya İnkişaf Bankı (Filippin, Manilada qeydiyyatdan keçmişdir) arasında Bankın gələcəkdə kreditləşdirmə fəaliyyətini maliyyələşdirmək məqsədilə 20,000 min ABŞ dollarından artıq olmayan məbləğdə Subordinasiya Kreditinin cəlb edilməsinə dair Səziş imzalanmışdır. Bu kredit üzrə faiz dərəcəsi bazar faiz dərəcələrinə uyğundur və ödəmə müddəti 14 dekabr 2015-ci il tarixində başa çatır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə bu subordinasiya krediti üzrə qalıq 20,000 min ABŞ dolları və ya 16,020 min AZN (2007: 16,906 min AZN) təşkil etmiş və Bankın maliyyələşdirmə bazasının gücləndirilməsi məqsədilə istifadə edilmişdir. Bankın yuxarıda qeyd olunan kredit səzişində nəzərdə tutulan müəyyən xüsusi şərtlərə riayət etməsi tələb olunur. Bank rəsmi olaraq müəyyən xüsusi şərtləri pozduğuna görə kredit üzrə 16,020 min ABŞ dolları məbləğində qalıq hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə 31 sayılı Qeyddə göstərilən likvidlik cədvəlində "tələb edilənədək ödənilən" kateqoriyasına daxil edilmişdir. Baş vermiş pozuntu halları 33 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Subordinasiyalı borc öhdəlikləri üzrə illik bazar faiz dərəcələri 5.68%-8.40% təşkil etmişdir. Bankın likvidasiyası halında, yuxarıda qeyd olunan subordinasiyalı borc öhdəlikləri bütün digər kreditörün tələbləri yerinə yetirildikdən sonra ödənilir.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə subordinasiyalı borc öhdəliklərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri 96,500 min AZN (2007: 102,470 min AZN) təşkil etmişdir.

Subordinasiyalı borc öhdəliklərinin likvidlik dərəcəsi üzrə təhlili 31 sayılı Qeyddə göstərilir.

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı**31 dekabr 2008-ci il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər****22 Nizamnamə Kapitalı**

31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə Bankın təsdiq edilmiş, buraxılmış və ödənilmiş nizamnamə kapitalının strukturu aşağıdakı kimidir:

<i>In thousands of AZN except for number of shares</i>	Ödənilmiş səhmlər (min ədədlə)	Adi səhmlər	Cəmi
1 yanvar 2007-ci il	296,595	59,319	59,319
Ödənilmiş yeni səhmlər	203,405	40,681	40,681
31 dekabr 2007-ci il	500,000	100,000	100,000
Ödənilmiş yeni səhmlər	448,685	89,737	89,737
31 dekabr 2008-ci il	948,685	189,737	189,737

Bütün adi səhmlərin nominal dəyəri 0.2 AZN-dir (2006: bir səhm 0.2 AZN). Bu səhmlər bərabər hüquqludur və hər biri bir səs hüququ verir.

31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il ərzində adi səhmlərin orta çəkili sayı 578,152 min ədəd (2007: 424,444 min ədəd) təşkil etmişdir.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi ona aid olan bütün səhmləri ödəmiş və Bankın ümumi ödənilmiş nizamnamə kapitalının 52.92% (2007: Bankın ümumi ödənilmiş nizamnamə kapitalının 50.20%) hissəsinə sahib olmuşdur. Bütün səhmlər üzrə ödənişlər həyata keçirildikdən sonra, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi ümumi ödənilmiş nizamnamə kapitalının 50.20% hissəsinə sahib olmuş olardı.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Bankın buraxdığı 51,315 min ədəd adi səhm (2007: sıfır) geri ödənilməmişdir.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Bankın ümumi nizamnamə kapitalında Qrupun işçilərinin payı 6.85% və ya nominal dəyəri 12,997 min AZN məbləğində 64,984 min ədəd adi səhmlərdən ibarət olmuşdur (2007: 6.30% və ya nominal dəyəri 6,304 min AZN məbləğində 31,518 min ədəd adi səhm). 36 sayılı Qeydə baxın. Qrupun işçiləri bütün digər səhmdarlar və potensial investorlar kimi Bankın səhmlərini bazar qiyməti ilə almaq hüququna malikdirlər. Bütün səhmlər üzrə ödənişlər həyata keçirildikdən sonra, Qrupun işçiləri ümumi ödənilmiş nizamnamə kapitalının 7.98% hissəsinə sahib olmuş olardı.

23 Faiz Gəlirləri və Xərcləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Faiz gəlirləri		
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	221,945	154,347
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər və müxbir hesabları	57,118	30,794
Cəmi faiz gəlirləri	279,063	185,141
Faiz xərcləri		
Banklardan cəlb olunmuş depozitlər və borc götürülmüş digər vəsaitlər	41,139	24,644
Fiziki şəxslərin əmanətləri və depozit sertifikatları	33,039	25,019
Hüquqi şəxslərin müddətli depozitləri	17,026	16,418
Subordinasiyalı borc öhdəlikləri	8,505	4,623
İstiqrazlar	704	2,121
Cəmi faiz xərcləri	100,413	72,825
Xalis faiz gəlirləri	178,650	112,316

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 36 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı
31 dekabr 2008-ci il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

24 Haqq və Komissiya Gəlirləri və Xərcləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Haqq və komissiya gəlirləri		
- Plastik kartlarla əməliyyatlar	38,139	21,757
- Xarici valyutalar üzrə əməliyyatlar	31,662	23,845
- Kassa əməliyyatları	19,621	13,157
- Hesablaşma əməliyyatları	13,891	11,443
- Təqdim edilmiş akkreditivlər	12,301	8,711
- Təqdim edilmiş zəmanət məktubları	9,761	7,409
- Vəsitəçi kreditlər üzrə xidmət	848	266
- Digər	1,123	672
Cəmi haqq və komissiya gəlirləri	127,346	87,260
Haqq və komissiya xərcləri		
- Plastik kartlarla əməliyyatlar	6,435	2,508
- Kassa əməliyyatları	3,782	1,022
- Hesablaşma əməliyyatları	2,685	1,528
- Sığorta polisinin əldə edilməsi xərcləri	2,130	1,192
- Digər	2,691	1,523
Cəmi haqq və komissiya xərcləri	17,723	7,773
Xalis haqq və komissiya gəlirləri	109,623	79,487

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 36 sayılı Qeyddə açıqlanır.

25 Bazar Faiz Dərəcələrindən Aşağı/Yuxarı Faiz Dərəcələri ilə Aktiv/Passivlərin Vaxtından Əvvəl Yaranması üzrə Gəlir

31 dekabr 2007-ci il tarixində tamamlanan il ərzində Bank aparılmış danışıqlara əsasən əvvəlki dövrlərdə qeyri bazar dərəcələri ilə yaranmış aktiv və passivlərinin bir hissəsini balansdan silməyə razılıq vermişdir. Bu erkən silinmələr və il ərzində Bank tərəfindən bir kreditin alınmasından yaranan zərər nəticəsində Bank 8,047 min AZN məbləğində xalis zərəri 31 dekabr 2007-ci il tarixində tamamlanan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və zərər hesabatında uçota almışdır.

Bazar faiz dərəcələrindən aşağı/yuxarı faiz dərəcələri ilə aktiv/passivlərin yaranması üzrə zərərin tərkib hissəsi aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Kreditin alınmasından yaranan zərər	-	(13,009)
Bazar faiz dərəcələrindən yuxarı faiz dərəcəsilə buraxılmış depozit sertifikatlarının vaxtından əvvəl qaytarılmasından yaranan gəli	-	4,962
Cəmi bazar faiz dərəcələrindən aşağı/yuxarı faiz dərəcələri ilə aktiv/passivlərin vaxtından əvvəl yaranması üzrə gəlir	-	(8,047)

Həmin kreditin alınmasından yaranan zərər və bazar faiz dərəcələrindən yuxarı faiz dərəcəsilə buraxılmış depozit sertifikatlarının vaxtından əvvəl qaytarılmasından yaranan gəlir *BMS 39 – Maliyyə Alətləri: Tanınması və Ölçülməsi* Standartına əsasən müvafiq olaraq kreditlər və debitor borcları kimi təsnifləşdirilən aktivlər və amortizasiya olunmuş maya dəyərində uçota alınan maliyyə passivləri üzrə gəlir/(zərəri) əks etdirir.

26 İnzibati və Digər Əməliyyat Xərcləri

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	2008	2007
İşçilərə sərf olunan xərclər		36,446	30,059
Binalar və avadanlıqların amortizasiyası	12	13,580	14,458
Xeyriyyəçilik və maliyyə yardımı xərcləri		8,878	4,203
Reklam və marketing xidmətləri		7,358	5,553
Gömrük rüsumları və mənfəət vergisindən başqa digər vergilər		7,115	4,363
İcarə xərcləri		4,176	3,159
Binalar və avadanlıqların istismar xərcləri		3,918	3,791
Plastik kartların alınması xərcləri	12	2,829	3,936
Rəbətə xərcləri		2,794	1,833
Mühafizə xərcləri		2,388	1,742
Proqram təminatı və digər qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası xərcləri		1,865	828
Dəftərxana, kitabların alınması, çap və digər xərclər		1,849	1,250
Qiyəmətlilərin daşınması xərcləri		923	2,010
Əmlak sığortası		859	892
Ezamiyyə xərcləri		829	596
Proqram təminatı üzrə xərclər		720	393
Təlim xərcləri		432	332
Digər		7,645	3,369

Cəmi inzibati və digər əməliyyat xərcləri

104,604

82,767

İşçilərə sərf olunan xərclərə Azərbaycan Respublikası Sosial Müdafiə Fonduna və digər fondlara ödənilmiş 5,972 min AZN (2007: 4,814 min AZN) məbləğində vəsaitlər daxildir. Bundan əlavə, Qrup, işçilərinin əmək haqlarından 385 min AZN (2007: 387 min AZN) məbləğində tutulmalar edib, Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna köçürmüşdür.

İl ərzində çəkilmiş xeyriyyəçilik və maliyyə yardımı xərclərinə "İnter" peşəkar futbol klubuna ödənilmiş 5,958 min AZN (2007: 3,300 min AZN) məbləğində vəsait daxildir.

İcarə xərclərinə Qrupun Bakıda və rayonlarda yerləşən filial binalarının, valyuta mübadilə məntəqələrinin əməliyyat lizinqi üzrə xərclər, eləcə də quraşdırılmış bankomatlar (məs., ticarət mərkəzləri və mehmanxanalarda) ilə bağlı icarə xərcləri daxildir.

27 Mənfəət Vergisi

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Cari vergi xərci	(31,935)	(22,661)
Təxirə salınmış vergi xərci	(2,380)	(2,020)
İl üzrə mənfəət vergisi xərci	(34,315)	(24,681)

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrupun mənfəətinin böyük bir hissəsinə 22% (2007: 22%) mənfəət vergisi hesablanmışdır. ABB-Moskvanın əməliyyatlarına 24% mənfəət vergisi hesablanmışdır. ABB-Moskvanın əməliyyatları üçün 24% mənfəət vergisi dərəcəsinin tətbiqinə dair qərar 2001-ci ilin avqust ayında qəbul edilmiş və 1 yanvar 2002-ci il tarixindən qüvvəyə minmişdir. 26 noyabr 2008-ci il tarixində Rusiya Federasiyasında mənfəət vergisi 1 yanvar 2009-cu il tarixindən etibarən 24%-dən 20%-ə endirilmişdir. Mənfəət vergisi dərəcəsinə bu azalma nəticəsində 31 dekabr 2008-ci il tarixinə müvafiq təxirə salınmış vergi məbləği 20% dərəcəsinə hesablanmışdır.

27 Mənfəət Vergisi (davamı)

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
BMHS-ə əsasən vergidən əvvəlki mənfəət	133,008	99,171
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş vergi dərəcəsinə əsasən hesablanmış mənfəət vergisi xərci (2008: 22%; 2007: 22%)	(29,262)	(21,818)
Vergi məqsədləri üçün çıxılmayan xərclər və ya vergidən azad edilməyən gəlirlərin vergi təsiri:		
- Gəlirdən çıxılmayan xərclər	(5,028)	(3,401)
- Digər qeyri-müvəqqəti fərqlər	112	538
- ABB-Moskvaya tətbiq edilən mənfəət vergisi dərəcəsinə dəyişikliyin effekti	(137)	-
İl üzrə mənfəət vergisi xərci	(34,315)	(24,681)

BMHS, Azərbaycan və Rusiyanın (ABB-Moskva üçün) vergi qanunvericiliyi arasındakı fərqlər nəticəsində maliyyə hesabatlarının hazırlanması və mənfəət vergisinin hesablanması məqsədilə aktiv və passivlərin balans dəyəri arasında müvəqqəti fərqlər əmələ gəlir. Bu müvəqqəti fərqlər üzrə hərəkətlərin vergi effekti aşağıda göstərilir və ABB-Moskvaya tətbiq edilən 20% (2007: 24%) istisna olmaqla, 22% (2007: 22%) dərəcəsinə qeydə alınır:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	31 dekabr 2007	Mənfəət və zərər hesabatına (debet)/kredit	Birbaşa olaraq kapital hesabına debet	31 dekabr 2008
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi təsiri				
Qeyri-bazar dərəcələri ilə aktiv və passiv əməliyyatları üzrə zərər	155	-	-	155
Təxirə salınmış gəlirlərin uçotu	987	(277)	-	710
Akkreditivlər və zəmanət məktubları üzrə ehtiyatlar	168	-	-	168
Hesablama metodu ilə qeydə alınmış xərclər	17	-	-	17
Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(9,947)	(410)	-	(10,357)
Binalar, avadanlıqlar və qeyri-maddi aktivlər	(9,513)	(529)	(1,914)	(11,956)
Hesablanmış gəlirlər	(204)	-	-	(204)
Assosiasiya olunmuş müəssisələrin mənfəət payında vergi effekti	(136)	-	-	(136)
Derivativlər üzrə ədalətli dəyər gəlirinin vergi effekti	-	(893)	-	(893)
Digər	552	(271)	-	281
Uçota alınmış təxirə salınmış vergi öhdəliyi	(17,921)	(2,380)	(1,914)	(22,215)

27 Mənfəət Vergisi (davamı)

Qrupun cari strukturu və Azərbaycan Respublikasının vergi qanunvericiliyi baxımından Qrupun ayrı-ayrı müəssisələrinin vergi zərərləri və cari vergi aktivləri Qrupun digər müəssisələrinin cari vergi öhdəlikləri və vergiyə cəlb olunan mənfəəti ilə əvəzləşdirilə bilməz. Müvafiq olaraq, konsolidasiya edilmiş vergi zərəri yarandıqda belə ili mənfəətlə başa vurmuş qrup müəssisələri üzrə mənfəət vergisi hesablanı bilər. Bu səbəbdən təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəlikləri yalnız vergiyə cəlb olunan eyni müəssisəyə və vergi orqanına aid olduqda qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilir.

	31 dekabr 2006	Mənfəət və zərər hesabatına (debet)/kredit	Birbaşa olaraq kapital hesabına (debet)/ kredit	Törəmə müəssisə- lərin satışı	31 dekabr 2007
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>					
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi təsiri					
Qeyri-bazar dərəcələri ilə aktiv və passiv əməliyyatları üzrə zərər	1,483	(1,328)	-	-	155
Təxirə salınmış gəlirlərin uçuotu	461	526	-	-	987
Akkreditivlər və zəmanət məktubları üzrə ehtiyatlar	168	-	-	-	168
Hesablama metodu ilə qeydə alınmış xərclər	33	(16)	-	-	17
Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(7,610)	(2,337)	-	-	(9,947)
Binalar, avadanlıqlar və qeyri-maddi aktivlər	(6,135)	488	(3,866)	-	(9,513)
Hesablanmış gəlirlər	(204)	-	-	-	(204)
Assosiasiya olunmuş müəssisələrin mənfəət payında vergi effekti	(136)	-	-	-	(136)
Qabaqcadan ödənilmiş xərclərin təxirə salınması	(46)	46	-	-	-
Digər	(153)	601	-	104	552
Uçota alınmış təxirə salınmış vergi aktivləri/(öhdəliyi)	(12,139)	(2,020)	(3,866)	104	(17,921)

Qrupun ayrı-ayrı müəssisələri daxilində əvəzləşdirildikdən sonra, Qrupun təxirə salınmış cəmi xalis vergi öhdəliyinin tərkibi aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Cəmi təxirə salınmış xalis vergi aktivləri	520	1,173
Cəmi təxirə salınmış xalis vergi öhdəliyi	(22,735)	(19,094)
Qrupun cəmi təxirə salınmış xalis vergi öhdəliyi	(22,215)	(17,921)

28 Səhm üzrə Mənfəət

Səhm üzrə əsas mənfəət, pay səhmləri istisna olmaqla, Bankın səhmdarlarına aid olan xalis mənfəəti və ya zərəri il ərzində dövrüyyədə olan adi səhmlərin orta çəkili sayına bölməklə hesablanır. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Bankın səhmdarlar tərəfindən geri qaytarılmış səhmləri mövcud olmamışdır (2007: səhmdarlar tərəfindən geri qaytarılmış səhmləri mövcud olmamışdır).

Qrup səhm üzrə mənfəəti potensial olaraq sulandıran adi səhmlərə malik deyil. Buna görə, səhm üzrə sulandırılmış mənfəət səhm üzrə əsas mənfəətə bərabərdir.

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	2008	2007
İl üzrə adi səhmlərin sahiblərinə aid olan mənfəət		98,843	74,532
Dövrüyyədə olan adi səhmlərin orta çəkili sayı (min ədədlə)	22	578,152	424,444
Adi və sulandırılmış səhm üzrə əsas mənfəət (bir səhm üzrə AZN ilə)		0.17	0.18

29 Dividendlər

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	2008	2007
1 yanvar tarixinə ödəniləcək dividendlər		60	4,865
İl ərzində elan edilmiş dividendlər		48,937	28,070
İl ərzində ödənilmiş dividendlər		(38,154)	(32,875)
31 dekabr tarixinə ödəniləcək dividendlər	19	10,843	60
İl ərzində səhm üzrə elan edilmiş dividendlər		0.072	0.072

Adi səhmlər üzrə bütün dividendlər Bank tərəfindən Azərbaycan Manatı ilə elan edilmiş və ödənilmişdir.

Dividendlər hər rübün sonunda elan edilərək növbəti rübdə Bankın səhmdarlarının buraxılmış və ödənilmiş nizamnamə kapitalındakı paylarına uyğun olaraq rübün sonunda ödənilir.

30 Seqmentlər üzrə Təhlil

Qrupun fəaliyyəti iki əsas biznes seqmenti üzərində qurulmuşdur:

- Fərdi bank əməliyyatları – fiziki şəxslərə bank xidmətlərinin göstərilməsi, fiziki şəxslər üçün cari hesabların açılması, depozitlərin cəlb olunması, pərakəndə investisiya vasitələrinin təqdim edilməsi, dəyərlilərin saxlanması, kredit və debet kartlarının açılması, sığorta xidmətlərinin göstərilməsi, istehlak və ipoteka kreditlərinin verilməsi daxildir; və
- Korporativ bank əməliyyatları – birbaşa debet vasitələrinin təqdim edilməsi, cari hesabların açılması, depozitlərin cəlb olunması, overdraftların verilməsi, kredit və digər maliyyələşdirmə vasitələrinin təqdim edilməsi, sığorta xidmətlərinin göstərilməsi və xarici valyuta ilə əməliyyatlar.

Biznes seqmentləri arasında əhəmiyyətli gəlir və ya xərc maddələri mövcud deyil. Seqment üzrə aktiv və passivlər, vergi istisna olmaqla, Qrupun aktiv və öhdəliklərinin böyük hissəsini təşkil edən əməliyyat aktiv və passivlərindən ibarətdir.

31 dekabr 2008 və 2007-ci il tarixlərində tamamlanan illər üzrə Qrupun hesabat verilə bilən əsas biznes seqmentləri haqqında məlumat aşağıda təqdim edilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Fərdi bank əməliyyatları		Korporativ bank əməliyyatları		Cəmi	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Üçüncü tərəflərdən əldə edilmiş gəlirlər	83,416	50,514	357,353	246,630	440,769	297,144
Digər seqmentlərdən əldə edilmiş gəlirlər	2,719	1,815	10,878	8,862	13,597	10,677
Cəmi gəlirlər	86,135	52,329	368,231	255,492	454,366	307,821
Cəmi gəlirlərə daxildir:						
- Faiz gəlirləri	55,813	31,474	223,250	153,667	279,063	185,141
- Haqq və komissiya gəlirləri	25,469	14,834	101,877	72,426	127,346	87,260
- Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə gəlir – zərər çıxılmaqla	2,134	4,206	8,536	20,537	10,670	24,743
- Brutto hesablanmış sığorta haqları	2,719	1,815	10,878	8,862	13,597	10,677
- Derivativlər üzrə ədalətli dəyər gəliri	-	-	23,690	-	23,690	-
Cəmi gəlirlər	86,135	52,329	368,231	255,492	454,366	307,821
Seqmentin nəticələri	40,285	19,725	91,918	79,455	132,203	99,180
Assosiasiya olunmuş müəssisələrin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində pay					805	(8)
Vergidən əvvəlki mənfəət					133,008	99,172
Mənfəət vergisi xərci					(34,315)	(24,681)
İl üzrə mənfəət					98,693	74,491
Digər seqment maddələri						
Kapital xərcləri	7,492	6,704	40,009	32,730	47,501	39,434
Amortizasiya xərcləri	2,626	2,599	12,819	12,687	15,445	15,286
Digər nəğd olmayan xərclər	11,868	5,624	85,047	27,456	96,915	33,080

30 Seqmentlər üzrə Təhlil (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il ərzində kapital xərclərinə binalar, avadanlıqlar və qeyri-maddi aktivlər üzrə 44,073 min AZN məbləğində əlavələr (Qeyd 12) və qeyri-maddi aktivlər və avadanlıqların alınması üçün 3,428 min AZN məbləğində qabaqcadan ödənişlər (Qeyd 14) daxildir.

31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərində tamamlanan illər üzrə Qrupun seqment aktivləri və passivləri haqqında məlumat aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Fərdi bank əməliyyatları		Korporativ bank əməliyyatları		Cəmi	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Cəmi seqment aktivləri	538,641	328,823	3,105,156	2,243,236	3,643,797	2,572,059
Assosiasiya olunmuş müəssisələrə investisiya qoyuluşu					1607	801
Cari və təxirə salınmış vergi aktivləri					520	1,173
Digər bölüşdürülməmiş aktivlər:						
- Digər maliyyə və sığorta aktivləri					36,730	8,722
- Digər aktivlər					16,103	8,949
- Binalar və avadanlıqlar					150,527	113,023
- Qeyri-maddi aktivlər					7,073	7,685
Cəmi aktivlər					3,856,357	2,712,412
Cəmi seqment öhdəlikləri	667,156	479,717	2,642,346	1,899,974	3,309,502	2,379,691
Cari və təxirə salınmış vergi öhdəlikləri					37,923	21,293
Digər bölüşdürülməmiş öhdəliklər:						
- Digər maliyyə və sığorta öhdəlikləri					110,040	56,134
- Digər öhdəliklər					14,483	13,006
Cəmi öhdəliklər					3,471,948	2,470,124

Coğrafi seqmentlər. Qrupun Azərbaycan Respublikasından kənarəda həyata keçirdiyi əməliyyatlar əhəmiyyətli xarakter daşımadığına görə ayrıca hesabat verilə bilən seqment anlayışına cavab vermir.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi

Qrup maliyyə riskləri, o cümlədən kredit, likvidlik, bazar və əməliyyat risklərinə məruz qalır. Risklərlə üzləşmə Qrupun fəaliyyətinin ayrılmaz hissəsidir. Risklərin idarə edilməsi funksiyasının məqsədi risk və fayda arasında müvafiq balansın təmin edilməsi və Qrupun maliyyə fəaliyyətinə mümkün mənfi təsiri azaltmaqdan ibarətdir.

Riskləri idarəetmə sistemi. Risklərin idarə edilməsi funksiyası Qrupun daxil nəzarət sisteminin ayrılmaz hissəsidir və mərkəzləşdirilmiş qaydada həyata keçirilir. Qrupun riskləri idarəetmə siyasətinin və yanaşmalarının məqsədi Qrupun məruz qaldığı risklərin müəyyənləşdirilməsi, təhlil edilməsi, azaldılması və idarə edilməsindən ibarətdir. Bu, risk səviyyəsi üzrə müvafiq limitlərin və nəzarət mexanizmlərinin yaradılması, risk səviyyələrinin davamlı monitorinqi, limitlər və prosedurlara riayət edilməsi və bununla biznes proseslərinin düzgün formalaşdırılması vasitəsilə yerinə yetirilir.

Riskləri idarəetmə siyasəti və prosedurları bazar şərtləri, təklif olunan məhsul və xidmətlərdə baş verən dəyişikliklərin əks etdirilməsi və "qabaqcıl təcrübənin" tətbiq edilməsi məqsədilə müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilir. Qrup risk siyasətinin bir hissəsi kimi konservativ nəzarət mühitini qoruyub saxlamaq və davamlı olaraq inkişaf etdirmək məqsədilə etibarlılıq, idarəetmə və peşə standartlarına xüsusi diqqət yetirir.

Riskləri idarəetmə strukturu. Riskləri idarəetmə siyasəti, təsdiqləmə, monitorinq və nəzarət mexanizmləri Qrupun nəzdində fəaliyyət göstərən bir sıra ixtisaslaşmış bölmələr tərəfindən aparılır. Bu bölmələr həmçinin Qrupun törəmə müəssisələrinin riskləri idarəetmə siyasətinə və nəzarət mexanizmlərinə nəzarət edirlər. Qrup Azərbaycan qanunvericiliyinə, Azərbaycan Respublikası Milli Bankının təlimatlarına və qabaqcıl təcrübəyə uyğun icra strukturları, komitələr və departamentlər yaratmışdır.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Qrupun Müşahidə Şurası riskləri idarəetmə strukturuna nəzarət, əsas risklərin idarə edilməsinin monitorinqi, risklərin idarə edilməsi siyasəti, eləcə də bəzi əsas risk limitlərinin, o cümlədən böyük kredit riskləri, iqtisadi və sənaye sektoru üzrə risk limitlərinin təsdiqlənməsi səlahiyyətlərinin nəzərdən keçirilməsi və təsdiqlənməsinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır.

İdarə Heyəti, Risklərin İdarə Edilməsi Komitəsi, Audit Komitəsi ("AK"), Daxili Audit Departamenti, Kredit Komitəsi və Aktiv və Passivlərin İdarə Edilməsi Komitəsi ("APIK") Müşahidə Şurası tərəfindən yaradılır, təyin edilir və birbaşa ona hesabat verir.

İdarə Heyəti risklərin azaldılması tədbirlərinin həyata keçirilməsi və monitorinqinə görə məsuliyyət daşıyır və Qrupun müəyyən edilmiş risk parametrləri çərçivəsində fəaliyyət göstərməsini təmin edir. Risklərin idarə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyan İdarə Heyətinin üzvü həmin Direktora hesabat verən Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti ilə birlikdə risklərin idarə edilməsi üzrə ümumi funksiyalara görə məsuliyyət daşıyır və maliyyə və qeyri-maliyyə risklərinin müəyyən edilməsi, ölçülməsi, azaldılması, idarə edilməsi və bu risklərə dair hesabatın hazırlanması üzrə ümumi prinsiplərin və metodların tətbiq edilməsini təmin edir.

Risklərin İdarə Edilməsi Komitəsinə risklərin idarə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyan İdarə Heyətinin üzvü sədrlik edir. Bu Komitə risklərin idarə edilməsi metodologiyalarının hazırlanmasına görə məsuliyyət daşıyır və Qrupun risk yanaşmasının strateji və biznes planlarında düzgün əks etdirilməsini təmin edir. Bu, bütün risk yanaşmaları və prosedurları üzrə dəyişikliklərin İdarə Heyəti və Müşahidə Şurası tərəfindən müzakirə edilməsi və tövsiyələrin verilməsi üçün vacib forumdur. Bu forum Qrupun üzləşdiyi bütün potensial risklərin Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti, Kredit Komitəsi, APIK və İdarə Heyəti tərəfindən nəzərdən keçirilməsini və bu məsələlərlə bağlı Müşahidə Şurasına hesabatların hazırlanmasını təmin edir.

Audit Komitəsi Qrupun daxili nəzarət sisteminin nəzarət və monitorinqi, eləcə də Qrupun daxili nəzarət sisteminin ayrılmaz hissəsi olan risklərin idarə edilməsi siyasəti və prosedurlarının adekvatlığının qiymətləndirilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. Müstəqil peşəkar auditor olan Audit Komitəsinin Sədri və digər iki Komitə üzvü iki səhmdarın nümayəndəsidir. Audit Komitəsinin üzvləri Qrupun işçiləri və ya idarəetmə strukturunun tərkibində ola bilməzlər. Onlar, daxili nəzarət sisteminin inkişafına dair İdarə Heyəti, Risklərin İdarə Edilməsi Komitəsi və Müşahidə Şurasına təkliflər verir və risklərin idarə edilməsi funksiyasının keyfiyyətinə və müəyyən edilmiş siyasət, prosedurlar və limitlərə riayət edilməsi ilə bağlı rəy bildirirlər. Audit Komitəsi birbaşa ona hesabat verən Daxili Audit Departamentinin fəaliyyətinə nəzarət edir. Daxili Audit Departamentinin iş planları, audit yoxlamaları və hesabatları, o cümlədən planlaşdırılmamış audit yoxlamalarının qrafiki Audit Komitəsi tərəfindən diqqətlə təhlil və təsdiq edilir. Daxili Audit Departamentinə və Audit Komitəsinin tövsiyələrinə əsaslanan icra planları və auditin statusu haqqında hesabatlar İdarə Heyəti tərəfindən təsdiq edilir və İdarə Heyətinə, Müşahidə Şurasına və Səhmdarların Ümumi Yığıncağına təqdim edilir.

Kredit Komitəsi beş üzvdən ibarətdir. Onlar, Risklərin İdarə Edilməsi Komitəsi və İdarə Heyəti tərəfindən təyin edilir və Müşahidə Şurası tərəfindən seçilir. Kredit Komitəsi kreditlərin təsdiqlənməsi səlahiyyəti çərçivəsində hüquqi şəxslər, fiziki şəxslər və maliyyə təşkilatlarının qarşı tərəf risklərini idarə edir, təsdiqləyir və təsdiqlənmə ilə bağlı öz tövsiyələrini verir. Kredit Komitəsi həmçinin təhlil metodologiyası və portfelin keyfiyyəti, o cümlədən ümumi struktur, diversifikasiya və qiymətləndirməni davamlı şəkildə nəzərdən keçirir və bunlara dair tövsiyələr verir. Kredit Komitəsi təsdiqlənmə və səlahiyyət limitləri, risklərin təhlili və qiymətləndirilməsi üzrə qabaqcıl standartlara riayət edilməsini təmin edən bölmələrdən biridir.

APIK, Qrupun aktiv və passivlər strukturunun idarə edilməsi və optimallaşdırılmasına görə məsuliyyət daşıyır. Bu, likvidlik, xarici valyuta və faiz dərəcəsi üzrə risklər daxil olmaqla, müxtəlif bazar risklərini əhatə edən risklərin idarə edilməsi prosesinin tərkib hissəsidir. APIK-in funksiyalarına qeyd olunan risklərlə bağlı strategiyaların, siyasətin və limitlərin təsdiqlənməsi üçün tövsiyələrin hazırlanması daxildir. APIK, bu risk sahələrinə dair vaxtında və düzgün məlumatların və hesabatların təqdim edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. APIK, qiymətləndirmə siyasətinin və maliyyələşdirmə strategiyalarının müəyyənləşdirməsinə yardım göstərir. Bundan əlavə, APIK Qrupun digər riskləri idarəetmə və nəzarət bölmələri ilə yanaşı Xəzinədarlıq və digər müvafiq bölmələrin APIK, Risklərin İdarə Edilməsi Komitəsi, İdarə Heyəti və Müşahidə Şurası tərəfindən müəyyən edilmiş parametrlərə uyğun fəaliyyət göstərməsini təmin etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Kredit riski. Kredit riski müştərinin və ya qarşı tərəfin müqavilə üzrə öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi zaman yaranan riskdir. Kredit riskinin əsas hissəsi müştərilərə və banklara verilmiş kreditlər və avanslardan, balans və balansdankənar kreditlər üzrə digər risklərdən yaranır. Risklər üzrə hesabat hazırlayarkən Qrup müştərilər və ya qarşı tərəfin ödəmə qabiliyyətinin olmaması riski və sənaye riski kimi kredit riskinin bütün elementlərini tam şəkildə nəzərə alır. Hazırda qiymətli kağızlarla bazar əməliyyatları üzrə kredit riski Azərbaycan Respublikası Milli Bankının buraxdığı notlar ilə təmsil olunan dövlət istiqrazları və xarici maliyyə təşkilatlarından alınmış ödəniş tarixinədək saxlanılan investisiya qiymətli kağızlarından yaranır. Bu istiqrazlardan yalnız Qrupun likvidlik mövqeyinin daha səmərəli idarə edilməsi məqsədilə istifadə edilir.

Hüquqi şəxslər, fiziki şəxslər və maliyyə təşkilatları üçün kredit risklərinin təsdiqlənməsi üzrə ümumi struktur aşağıdakı kimidir:

Müşahidə Şurası	Müşahidə Şurası 16 milyon AZN-dən yuxarı olan kredit limitlərini təhlil edərək təsdiqləyir və müntəzəm olaraq yığışır
İdarə Heyəti	İdarə Heyəti 8 milyon AZN-dən 16 milyon AZN-dək olan kredit limitlərini təhlil edərək təsdiqləyir və müntəzəm olaraq yığışır
Böyük Kredit Komitəsi	Böyük Kredit Komitəsi 2.4 milyon AZN-dən 8 milyon AZN-dək olan kredit limitlərini təhlil edərək təsdiqləyir və müntəzəm olaraq yığışır
Kredit Komitəsi	Kredit Komitəsi 0.8 milyon AZN-dən 2.4 milyon AZN-dək olan kredit limitlərini təhlil edərək təsdiqləyir və müntəzəm olaraq yığışır
Böyük Kredit Komitəsi	Kiçik Kredit Komitəsi 0.8 milyon AZN-dək olan kredit limitlərini təhlil edərək təsdiqləyir və müntəzəm olaraq yığışır

Müşahidə Şurası risklərin diversifikasiyasına nəzarət etmək və onu idarə etmək üçün ümumi kredit limitlərini təsdiqləyir:

- Kredit portfeli üzrə limitlər: Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər, fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər və banklararası kreditlərin ümumi portfelə faiz nisbəti;
- Kredit portfeli üzrə limitlər: Təminatlı və təminatsız kreditlərin ümumi portfelə və fiziki şəxslər üzrə kredit portfelinə faiz nisbəti; və
- İqtisadi sektor və məhsul üzrə risklərin hüquqi və fiziki şəxslərin kredit portfellərinə faiz nisbəti.

İdarə Heyəti həmçinin kredit limitlərini və risklər üzrə səlahiyyət səviyyəsini aşağıdakı qaydada təsdiqləyir:

- Filiallar üzrə;
- Təminatın növü və kreditin təminata nisbəti; və
- Fiziki şəxslərin səlahiyyəti üzrə.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə kredit portfelinin iqtisadi sektorlar və məhsullar üzrə təhlili 9 sayılı Qeyddə göstərilir.

Kredit risklərinin idarə edilməsi. Kredit siyasəti Qrupun risk profili və strateji planlarına uyğun olaraq Kredit Departamenti və İdarə Heyəti tərəfindən hazırlanır. Kredit siyasəti Müşahidə Şurası tərəfindən təsdiqlənir.

Kredit siyasətində aşağıdakılar əks etdirilir:

- Qarşı tərəfin risklərinin yaradılması, təhlil edilməsi, yoxlanılması və təsdiqlənməsi üzrə prosedurlar;
- Qarşı tərəflər üzrə kreditin qiymətləndirilməsi metodologiyası;
- Qarşı tərəflər üzrə kredit reytingi metodologiyası;
- Təminatın qiymətləndirilməsi və nəzarəti metodologiyası;
- Kreditlərin sənədləşdirilməsi üzrə tələblər;
- Kreditlərin idarə edilməsi prosedurları;
- Kredit riskləri üzrə müntəzəm nəzarət prosedurları; və
- Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın yaradılması siyasəti.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Kredit ərizələri müştəri ilə iş üzrə menecerlər və kredit mütəxəssisləri tərəfindən hazırlanır. Kredit ərizələri müəyyən edilmiş limitlər çərçivəsində filiallar və ya müvafiq biznes vahidləri tərəfindən təsdiqlənir. Təsdiq olunmuş ərizələrin sürətləri sonrakı nəzarət prosesi, o cümlədən reytingin müəyyən edilməsi və monitoring cədvəlinə daxil edilməsi üçün Kredit Departamentinə təqdim edilir. Müəyyən edilmiş risk limitlərindən yuxarı olan ərizələr Kredit Komitəsinə göndərilir. Kredit Komitəsi ikinci dəfə təhlili aparır və hesabat, reyting və rəy təqdim edir. Əgər tələb olunan kredit məbləği müəyyən edilmiş limitdən aşağı olarsa və Kredit Komitəsi tərəfindən müsbət rəy verilsə, eləcə də müvafiq işçilər tərəfindən imzalanarsa, kredit ərizəsi təsdiqlənmiş hesab edilir. Əgər Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti tərəfindən mənfi rəy verilsə, kredit ərizəsi yenidən baxılmaq üçün Kredit Komitəsinə təqdim edilir. Təsdiqlənmiş kredit ərizəsində nəzərdə tutulan məbləğ Kredit Komitəsinin səlahiyyətindən yuxarı olarsa, həmin ərizə təsdiqlənmək üçün İdarə Heyətinə təqdim edilir. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, böyük məbləğdə kreditlər üçün ərizələr təsdiqlənmək üçün Müşahidə Şurasına təqdim edilir.

Qrup dörd əsas meyarın təhlilinə əsaslanan reyting sistemindən istifadə edir: ödəmə qabiliyyəti, maliyyə göstəriciləri, kredit tarixçəsi və digər risklər. Qrup, bu sistemdən yeni borcalanların kreditləşdirilməsi ilə bağlı qərarlar vermək üçün istifadə edir. Mövcud kredit portfelinin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi üçün isə Qrup hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə 9 sayılı Qeyddə göstərilən təsnifləşdirmədən istifadə edir.

Balansdankənar maliyyə alətləri üzrə kredit riski həmin maliyyə aləti üzrə əməliyyatların digər iştirakçısı tərəfindən müqavilə üzrə öz öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi nəticəsində zərərin yaranması ehtimalı kimi müəyyən edilir. Qrup şərti öhdəlikləri və balans üzrə maliyyə alətləri ilə əlaqədar əməliyyatların təsdiqlənməsi prosedurları, riskləri məhdudlaşdıran limitlərdən istifadə və monitoring prosedurlarına əsaslanan eyni kredit siyasətini tətbiq edir.

Fiziki şəxslərə verilmiş bəzi kredit məhsulları üçün Qrup kreditin qiymətləndirilməsi sistemindən və potensial riskli müştərilərin müəyyən edilməsi üçün öz daxili prosedurlarından və ARMB-nin məlumat bazasındakı məlumatlardan istifadə edir. Kreditlər portfel üzrə qiymətləndirilir və bu zaman kreditin məbləği və müddət limitləri, təsdiqləmə prosedurları, məhsulların növləri, defolt haqqında məlumatlar, kredit/girov əmsalları (əgər tətbiq edilsə) və qiymətləndirmə kimi amillərə daha çox diqqət yetirilir.

Girov və digər kredit təminatları. Kredit riski həmçinin əmlak üzrə ipoteka tələbi formasında girovun, girov qoyulmuş aktiv və qiymətli kağızların, eləcə də depozitlər, hüquqi və fiziki şəxslərə verilmiş zamanətlər daxil olmaqla digər girov növlərinin əldə olunması, nəzarəti və monitoringi vasitəsilə qiymətləndirilir və idarə edilir.

Kredit riskinin qiymətləndirilməsində girovun əsas faktor olmasına baxmayaraq, Qrupun kredit siyasəti ərizələrin müştərilərin yalnız təklif etdiyi girova deyil, onların ödəniş qabiliyyətinə əsasən qiymətləndirməkdir. Girov kreditin qaytarılması üçün ikinci ödəniş mənbəyi hesab edilir. Kreditlər nadir hallarda müştərinin maliyyə vəziyyətindən və ya kredit məhsulunun növündən yaxud həcmindən asılı olaraq təminatlı ola bilər. Qrup risk portfelinin təminatlı kreditləri üzrə müxtəlif limitlər müəyyən etmişdir.

Qrupun qəbul etdiyi əsas girov növləri aşağıdakılardır:

- Kommersiya əmlakı
- Yaşayış binaları
- Korporativ kapital aktivləri
- Korporativ likvid aktivlər
- Nəqliyyat vasitələri
- Müddətli depozitlər
- Digər, o cümlədən qiymətli metallar.

Qrupda qəbul edilmiş bütün girov növləri üzrə dəqiq qiymətləndirmə, sənədləşdirmə və tətbiq edildikdə qeydiyyat prosedurları mövcuddur. Kreditlərin girova nisbəti İdarə Heyəti tərəfindən təsdiqlənir və Kredit Departamenti tərəfindən nəzarət edilir: 31 dekabr 2008-ci il tarixinə kredit limitləri aşağıdakılardır:

Girovun növü	Kredit məbləğinin girovun likvid dəyərinə nisbəti
Daşınmaz əmlak	60%-dək
Qiymətli metallar	80%-dək
Maşın, avadanlıqlar	50%-dək
Mal-material ehtiyatları	60%-dək
Nəqliyyat vasitələri	70%-dək
Müddətli depozitlər	90%-dək

Buna baxmayaraq, rəhbərlik müəyyən vaxtlarda layihələrin kommersiya əhəmiyyətini əsas götürərək yuxarıda göstərilən limitləri nəzərə almamışdır.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Kredit Departamenti monitoring nəticələri üzrə planın hazırlanması, onun yerinə yetirilməsi və monitoring nəticələrinin qənaətbəxş olmadığı təqdirdə müvafiq tərəflərin məlumatlandırılması və tədbirlər planı ilə bağlı tövsiyələrin verilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. Kredit Departamenti müəyyən edilmiş məbləğdən yuxarı olan bütün əməliyyatların monitoringini aparır və bu məbləğdən aşağı olan əməliyyatları seçmə üsulu ilə yoxlayır. Müəyyən edilmiş məbləğdən yuxarı olan bütün əməliyyatlar üzrə monitoring ilk olaraq kreditin ödənilməsi ayından əvvəl və ya ən azı bir ay müddətində aparılır. Müvafiq olaraq, monitoring cədvəlinə uyğun olaraq risklərə nəzarət olunur.

Kredit Departamenti qarşı tərəflərin kredit riskləri üzrə bütün məsələlər, o cümlədən bütün limitlərə uyğunluq, risklər üzrə konsentrasiyalar, portfel üzrə tendensiyalar, vaxtı keçmiş kreditlər və defolt statistikası, kreditlər üzrə ehtiyatlar və girov statistikasına dair məlumatların toplanması və təqdim edilməsinə görə cavabdehdir. Müntəzəm aylı hesabatlardan başqa, həmin departament seçilmiş kredit prosedurlarına riayət edilməsinə dair hesabatlar tərtib edir.

Əlaqəli tərəflərə verilmiş kreditlər. ARMB "əlaqəli tərəflər" kateqoriyası ilə bağlı dəqiq anlayışlar müəyyən etmişdir. Bu kateqoriyaya əsasən Səhmdarlar və ya səhmdar qismində çıxış edən fiziki şəxslər və yaxud onların yaxın ailə üzvlərinin mülkiyyətində olan/nəzarət etdiyi hüquqi şəxslər daxildir. Buraya həmçinin Qrupda baş rəhbərlik/səlahiyyətli vəzifələrdə çalışan fiziki şəxslər daxildir. Fiziki şəxs olan əlaqəli tərəfə verilən ən böyük kreditlər Qrupun konsolidasiya edilmiş kapitalının 3%-dən artıq ola bilməz. Müvafiq hüquqi şəxslər üzrə isə bu limit 10% təşkil edir. Əlaqəli tərəflərə verilmiş kreditlər üzrə risklər üçün ümumi limit 20%-dir. Qiymətləndirmə və digər şərtlər tərəflərin müstəqilliyi prinsipi əsasında müəyyən edilməlidir. Bank, müəyyən vaxtlarda ARMB-nin əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan qalıqlar üzrə bəzi tələblərə riayət etməmiş ola bilər. Həmin pozuntu hallarının potensial nəticələri haqqında məlumat 33 sayılı Qeyddə açıqlanır.

Vaxtı keçmiş, qeyri-ışlək kreditlər. Qrup, vaxtı keçmiş və qeyri-ışlək kreditləri onların ödəmə müddətinin başa çatdığı ilk gündən müəyyən etmək və hesabatlarda əks etdirmək üçün prosedurlar hazırlamışdır. 60 günədək vaxtı keçmiş kreditlər əvvəlcədən hər hansı problemin müəyyən edilmədiyi təqdirdə, müvafiq biznes vahidləri tərəfindən nəzərdən keçirilir. Fiziki şəxslərə verilmiş və 60 gündən çox vaxtı keçmiş təminatlı kreditlər avtomatik olaraq Problemlə Kreditlər Şöbəsinə ötürülür. Hüquqi şəxslərə verilmiş və 90 gündən çox vaxtı keçmiş kreditlər eyni departamentə ötürülür. 90 gündən çox vaxtı keçmiş kreditlər Milli Bankın tələbinə əsasən yerli standartlara uyğun hazırlanmış maliyyə hesabatlarında faizləri hesablanmayan kreditlər statusuna aid edilir. Problemlə Kreditlər Şöbəsi bu öhdəlikləri toplaya bilmədikdə hüquqi prosedurlar həyata keçirilir. Kredit geri qaytarıla bilmədikdə, müvafiq məbləğlərin silinməsinə dair təkliflər Kredit Komitəsinə və İdarə Heyətinə təqdim edilir. Silinmə ilə bağlı son qərarı Müşahidə Şurası qəbul edir.

Bütün vaxtı keçmiş kreditlər haqqında məlumat ən azı ayda bir dəfə Kredit Komitəsinə təqdim edilir. Hüquqi şəxslərə verilmiş vaxtı keçmiş kreditlər üzrə bütün məsələlər barədə bilavasitə Kredit Komitəsinə hesabat verilir.

Kreditlər üzrə ehtiyat – ehtiyat siyasəti. Qrup kreditlər üzrə ehtiyat yaradır və buraya risklə üzləşməsindən yaranan təxmini zərərler daxildir.

Bundan əlavə, ARMB, banklar üçün minimum standart sayılan ehtiyat siyasəti müəyyən etmişdir. Bu ehtiyat tələbləri üzrə kateqoriyalar aşağıda göstərilir:

Standart aktivlər	2%
Nəzarət edilə bilən aktivlər	10%
Qeyri-qənaətbəxş aktivlər	30%
Riskli aktivlər	60%
Ümitsiz aktivlər	100%

Bu kateqoriyalar dəqiq müəyyən edilmişdir.

BMHS-ə uyğun hesabatların hazırlanması məqsədilə, Qrup *BMS 39 – Maliyyə Alətləri: Tanınması və Ölçülməsi Standartında* əks etdirilən metodologiyadan istifadə edir.

Kredit riskinin maksimal səviyyəsi. Qrupun balans üzrə məruz qaldığı kredit riskinin maksimal səviyyəsi, adətən konsolidasiya edilmiş balans hesabatında maliyyə aktivlərinin balans dəyərində əks olunur. Potensial kredit riskinin azaldılması üçün aktiv və passivlərin əvəzləşdirilməsi imkanı böyük əhəmiyyət kəsb etmir.

Balansdankənar maddələr, xüsusilə akkreditivlər və zəmanətlər üzrə kredit riskinin maksimal səviyyəsi öhdəliyin ümumi məbləğini əks etdirir. Qrupun balansdankənar maddələr üzrə kredit riski 30 sayılı "Təəhhüdlər və Şərti Öhdəliklər" Qeydində açıqlanır.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Balansdankənar maliyyə alətləri üzrə kredit riski həmin maliyyə aləti üzrə əməliyyatların digər iştirakçısı tərəfindən müqavilə üzrə öz öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi nəticəsində zərərin yaranması ehtimalı kimi müəyyən edilir. Qrup şərti öhdəlikləri və balans üzrə maliyyə alətləri ilə əlaqədar əməliyyatların təsdiqlənməsi prosedurları, riskləri məhdudlaşdıran limitlərdən istifadə və monitoring prosedurlarına əsaslanan eyni kredit siyasətini tətbiq edir.

Sığorta risklərinin idarə edilməsi

- **Sığorta riski.** Hər hansı sığorta müqaviləsi üzrə risk, sığortalanmış hadisənin baş verməsi ehtimalı və yaranmış iddianın məbləğinin qeyri-müəyyən olmasıdır. Sığorta müqaviləsinin xarakterinə görə bu risk təsadüfi baş verdiyinə görə hər bir sığorta müqaviləsi üçün ayrı-ayrılıqda qeyri-müəyyəndir.

Ehtimal nəzəriyyəsinin qiymətlərə və ehtiyatlara tətbiq edildiyi müqavilələri özündə əks etdirən sığorta portfelində Qrupun öz sığorta müqaviləsi üzrə məruz qaldığı əsas risk, faktiki iddiaların və ödənişlərin sığorta öhdəliklərinin balans dəyərindən artıq olmasıdır. Bunun səbəbi iddiaların baş vermə müddəti və ciddiliyi, eləcə də ödənişlərin təxmin edildiyindən artıq olmasıdır. Sığortalanmış hadisələr təsadüfən baş verir və iddialar və ödənişlərin faktiki sayı və məbləği hər il statistik metodlara görə müəyyən edilmiş səviyyədən fərqlənir.

Qrup sığorta riskini underrayting səlahiyyəti səviyyəsi, qiymət siyasəti, təsdiqlənmiş təkrar sığortaçıları siyahısı və nəzarəti özündə əks etdirən daxili prosedurlar vasitəsilə idarə edir.

- **Sığorta üzrə zərər üçün ehtiyatın təxmin edilməsi.** Zərər üçün ehtiyatlar Qrupun əvvəlki dövrlərə aid məlumatlarına əsasən hesablanır. Ödənilməmiş iddiaların (bildirilmiş və bildirilməmiş) təxmini dəyərini hesablayarkən Qrup, zərər nisbətinə əsaslanan təxminlər (zərər nisbəti, sığorta iddialarının məcmu dəyəri və bu cür iddialarla bağlı müəyyən maliyyə ilində qazanılmış sığorta mükafatları arasında nisbət kimi müəyyən edilir) və faktiki iddialar təcrübəsinə əsaslanan təxminlərdən istifadə edir. Həmin təxminlər müəyyən edildikdə istifadə edilən formulalar vasitəsilə faktiki iddialar təcrübəsinə daha çox əhəmiyyət verilir.

Zərər nisbəti üzrə ilkin təxmin, hesablama üsulunun vacib ehtimalıdır və sığorta haqqının səviyyəsindəki dəyişikliklər, gözlənilən bazar təcrübəsi və iddialar üzrə əvvəlki dövrün inflyasiyası kimi faktorları nəzərə alan keçmiş illərin təcrübəsinə əsaslanır. Cari il üçün istifadə edilən zərər nisbətləri üzrə ilkin təxmin (təkrarsığortadan əvvəl), cari və əvvəlki ildə qazanılmış sığorta haqlarının risk növünə görə təhlil edilir.

- **Gələcək iddialar üzrə ödənişlərin hesablanmasında qeyri-müəyyənlik mənbələri.** Sığorta müqavilələri üzrə iddialar onların yarandığı zaman ödənilir. Əgər zərər, müqavilənin müddətinin başa çatmasından əvvəl aşkar edilmişdirsə, sığorta müqaviləsinin müddəti ərzində baş vermiş bütün sığortalanmış hadisələrə görə Şirkət məsuliyyət daşıyır. Nəticə etibarilə, məsuliyyətlə bağlı iddialar müqavilənin müddətinin başa çatmasından etibarən 3 aydan çox olmayan qısa müddət ərzində ödənilir. Sığorta müqavilələrindəki pul vəsaitləri axınının məbləğinə və vaxtına təsir göstərən bəzi dəyişikliklər mövcuddur. Onlar əsasən müqaviləni imzalayan hüquqi və fiziki şəxslərin həyata keçirdiyi fəaliyyətlərə xas olan risklərə və qəbul etdikləri risklərin idarə edilməsi prosedurlarına aiddir. Şirkətin portfelindəki sığorta müqavilələri üzrə ödənişlər əsasən aşağıdakılar üzrə verilmiş pul mükafatlarını əks etdirir:

- tibbi sığorta;
- avtomobillərə dəymiş fiziki zərər (avtomobillərin sığortalanması üçün); və
- üçüncü şəxslərə dəymiş maliyyə itkisi, bədən xəsarəti və fiziki xəsarət (nəqliyyat vasitəsi sahibləri tərəfindən yaranmış).

Bu cür ödənişlər birdəfəlik aparılır və itirilmiş gəlirin və bədbəxt hadisə nəticəsində zərər çəkmiş tərəfin çəkəcəyi reabilitasiya xərclərinin cari dəyəri kimi hesablanır.

- **Təkrar sığorta siyasəti.** Qrupun avtomobil, əmlak, üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyət, işəgötürənin məsuliyyəti və yük sığortası üzrə portfelinin bir hissəsi Qrupun üzləşdiyi potensial maksimum riskləri azaldan təkrar sığorta müqavilələrinə əsasən yerli və xarici sığorta şirkətlərində təkrar sığortalanır.
- **Diversifikasiya.** Təcrübə göstərir ki, analoji sığorta müqavilələri üzrə portfel nə qədər böyük olarsa, gözlənilən nəticənin nisbi dəyişkənliyi bir o qədər az olar. Bundan əlavə, daha çeşidli portfelin elementlərində baş verən hər hansı dəyişikliyin portfelə təsiri daha az ehtimal olunur. Şirkət, qəbul edilmiş sığorta risklərini diversifikasiya etmək və bu kateqoriyaların hər biri üzrə gözlənilən nəticələrdəki dəyişiklikləri azaltmaq üçün kifayət qədər risklərə nail olmaq məqsədilə anderrayting strategiyası hazırlamışdır.

Bazar riski. Qrup bazardakı ümumi və spesifik dəyişikliklərə məruz qalan faiz, valyuta və pay alətləri üzrə açıq mövqelər ilə əlaqədar bazar risklərinə məruz qalır. Qrup bazar riskini bu cür risklərə çox az məruz qalmaq siyasəti vasitəsilə, eləcə də həmin risklərlə bağlı Qrupun mövqələrini mütəmadi olaraq qiymətləndirməklə tənzimləyir.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Qrup maliyyə alətləri ilə hər hansı diling əməliyyatları aparmır. Qrupun qiymətli kağızlar bazarında məruz qaldığı risk onun konsolidasiya edilmiş likvidlik mövqeyinin daha səmərəli idarə edilməsi məqsədilə, vaxtaşırı olaraq Azərbaycan Respublikası Milli Bankının notları, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları və digər bankların emissiya etdiyi qiymətli kağızlara investisiya qoyuluşundan yaranır. Qrup adətən derivativlərlə əməliyyat aparmır və bu bazara qarşı hər hansı riskə məruz qalmır.

Xarici valyuta riski. Qrup yerli/xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyətinə təsiri ilə əlaqədar xarici valyuta riskinə məruz qalır. Xarici valyuta riski valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərin Qrupun mənfəətinə və ya maliyyə alətləri üzrə portfelin dəyərində təsir göstərdiyi zaman yaranan riskdir.

Xarici valyuta riski ilə əlaqədar Qrupun risk siyasətinin əsas elementi hər hansı valyuta üzrə diling əməliyyatlarının aparılması üçün planlaşdırılmış cəhdin olmamasıdır. Nadir hallarda açıq valyuta mövqələrinin baş verməsi yalnız fəaliyyətin normal nəticəsində ortaya çıxır. Qrup aktiv və passivlərini valyutalar üzrə uyğunlaşdırmaq üçün bütün söylərləndən istifadə edir.

Bankın məruz qaldığı xarici valyuta riski həmçinin ARMB-nin normativ tələblərinə uyğun olaraq tənzimlənir. Bu normativlərə əsasən Bankın hər hansı bir xarici valyuta üzrə açıq valyuta mövqeyi Bankın məcmu kapitalının 10%-dən, bütün xarici valyutalar üzrə isə 20%-dən artıq olmamalıdır.

Xarici valyuta riski Maliyyə Menecmenti Departamenti tərəfindən tənzimlənir. Açıq valyuta mövqələri üzrə Maliyyə Menecmenti Departamentinin hazırladığı hesabatlar APIK tərəfindən nəzərdən keçirilir.

Balans tarixinə Qrupun məruz qaldığı konsolidasiya edilmiş valyuta riski üzrə ümumi təhlil aşağıdakı cədvəldə əks olunur:

	31 dekabr 2008				31 dekabr 2007		
	Pul maliyyə və sığorta aktivləri	Pul maliyyə və sığorta passivləri	Valyuta svop müqavilələri	Balans üzrə xalis mövqe	Pul maliyyə və sığorta aktivləri	Pul maliyyə və sığorta passivləri	Balans üzrə xalis mövqe
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>							
AZN	992,300	610,225	-	382,075	815,716	563,313	252,403
ABŞ dolları	1,972,270	1,849,684	(348,946)	(226,360)	1,570,820	1,690,818	(119,998)
Avro	627,802	874,090	372,636	126,348	107,836	117,972	(10,136)
Rus rublu	49,896	24,162	-	25,734	79,670	60,390	19,280
Digər	14,569	61,381	-	(46,812)	6,739	3,332	3,407
Cəmi	3,656,837	3,419,542	23,690	260,985	2,580,781	2,435,825	144,956

Valyuta svop müqavilələrini əks etdirən 372,636 min AZN məbləğində Avroda olan debitor borcu və 348,946 min AZN məbləğində ABŞ dollarında olan kreditör borcu, derivativlər üzrə 23,690 min AZN məbləğində xalis ədalətli dəyər gəliri yaratmışdır. 13 sayılı Qeydə baxın. Bütün valyuta svop müqavilələri qısamüddətlidir və 2009-cu ilin yanvar-mart aylarında müddəti baş çatmışdır. Yuxarıdakı cədvələ yalnız pul aktivləri və passivləri daxildir. Qrup hesab edir ki, səhm alətləri üzrə investisiyalar və qeyri-maddi aktivlər əhəmiyyətli valyuta riskinin yaranmasına gətirib çıxarmır.

Qrup xarici valyutada kreditlər və avanslar vermişdir. Borcunanın gəlir axınından və xərc strukturundan asılı olaraq, Azərbaycan Manatına qarşı xarici valyutaların dəyərinin artması borcunanın ödəniş qabiliyyətinə mənfi təsir göstərə bilər və bu səbəbdən gələcəkdə kreditlər üzrə mümkün zərərlərin artması ilə nəticələnə bilər.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtilə, balans tarixinə tətbiq edilən valyuta məzənnələrindəki mümkün dəyişikliklər nəticəsində mənfəət/zərər və kapitalda dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	31 dekabr 2008	31 dekabr 2007
	Mənfəət/zərər və kapital üzrə təsir	Mənfəət/zərər və kapital üzrə təsir
ABŞ dollarının 10% möhkəmlənməsi (2007:5%)	38,862	(6,003)
ABŞ dollarının 10% zəifləməsi (2007:5%)	(38,862)	6,003
Avronun 10% möhkəmlənməsi (2007:5%)	41,886	(1,014)
Avronun 10% zəifləməsi (2007:5%)	(41,886)	1,014
Rus rublunun 10% möhkəmlənməsi (2007:5%)	2,792	964
Rus rublunun 10% zəifləməsi (2007:5%)	(2,792)	(964)
Digər valyutaların 10% möhkəmlənməsi (2007:5%)	646	170
Digər valyutaların 10% zəifləməsi (2007:5%)	(646)	(170)

Valyuta məzənnələrindəki bu cür dəyişikliklərin Qrupun konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərərinə təsirindən başqa, konsolidasiya edilmiş kapitala hər hansı təsiri yoxdur. Risk, yalnız Qrupun müvafiq müəssisəsinin funksional valyutasından fərqli valyutalarda ifadə olunan pul qalıqları üçün hesablanır.

Balans tarixinə Qrupun valyuta riski il ərzində tipik riski əks etdirmir. Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtilə, il ərzində valyuta riskinin orta çəkisinə tətbiq edilən valyuta məzənnələrindəki mümkün dəyişikliklər nəticəsində mənfəət/zərər və kapitalda dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008-ci il ərzində riskin orta çəkisi	2007-ci il ərzində riskin orta çəkisi
	Mənfəət/zərər və kapital üzrə təsir	Mənfəət/zərər və kapital üzrə təsir
ABŞ dollarının 10% möhkəmlənməsi (2007:5%)	12,682	(3,177)
ABŞ dollarının 10% zəifləməsi (2007:5%)	(12,682)	3,177
Avronun 10% möhkəmlənməsi (2007:5%)	8,074	(656)
Avronun 10% zəifləməsi (2007:5%)	(8,074)	656
Rus rublunun 10% möhkəmlənməsi (2007:5%)	502	458
Rus rublunun 10% zəifləməsi (2007:5%)	(502)	(458)
Digər valyutaların 10% möhkəmlənməsi (2007:5%)	206	118
Digər valyutaların 10% zəifləməsi (2007:5%)	(206)	(118)

Valyuta məzənnələrindəki bu cür dəyişikliklərin Qrupun konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərərinə təsirindən başqa, konsolidasiya edilmiş kapitala hər hansı təsiri yoxdur.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Faiz dərəcəsi riski. Qrup bazar faiz dərəcələrinin dəyişməsinin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyətinə və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsiri ilə əlaqədar riskə məruz qalır. Bu cür dəyişikliklər nəticəsində faiz marjaları arta bilər, lakin faiz dərəcələri üzrə gözlənilməyən dəyişikliklər baş verdiyi təqdirdə faiz marjaları həmçinin azala və ya zərərin yaranmasına səbəb ola bilər. Rəhbərlik faiz dərəcələrinin dəyişməsinin qəbul edilə bilən səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir.

Hazırda Qrup faiz dərəcəsi riskini mümkün olduğu dərəcədə ödəmə müddəti və/və ya faiz dərəcələrinə yenidən baxılması mövqelərini qarşılıqlı uyğunlaşdırmaqla tənzimləyir. Bundan əlavə, Qrupun aylıq faiz marjaları lazım olduqda onun aktivlərinin faiz dərəcələrinə yenidən baxılması məqsədilə, davamlı olaraq nəzərdən keçirilir. Əməliyyat prosedurlarına görə faiz dərəcələrinin qəbul edilən minimum səviyyəsi adətən 5% təşkil edir. APIK və Maliyyə Menecmenti Departamenti mütəmadi olaraq bu marjanın qorunmasına nəzarət edir. APIK həmçinin faiz dərəcələrindəki dəyişikliklər haqqında hesabatların və proqnozların hazırlanması üçün məsuliyyət daşıyır. Hazırda faiz dərəcələrinə yenidən baxılması və Qrupun fəaliyyət göstərdiyi bazarlardakı nisbətən yüksək faiz marjaları üzrə uyğunlaşdırma siyasəti nəticəsində Qrup artıq bu riski aktiv şəkildə idarə etmir.

APIK və Maliyyə Menecmenti Departamenti faiz dərəcəsi risklərinin tənzimlənməsi, Risklərin İdarə Edilməsi Komitəsi risklərə nəzarət üçün məsuliyyət daşıyırlar. İdarə Heyəti isə bu sahədəki bütün təlimatları və aktiv/passivlərin faiz dərəcələrinə yenidən baxılması hesabatlarını təsdiqləyir.

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun konsolidasiya edilmiş cəmi maliyyə aktiv və passivləri müqavilə üzrə faiz dərəcələrinin dəyişməsi tarixlərinə və ya ödəmə tarixlərinə görə (bunlardan hansı daha tez olarsa) təsnifləşdirilir.

	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	1 ildən çox	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>					
31 dekabr 2008					
Cəmi pul maliyyə və sığorta aktivləri	1,245,963	1,336,479	347,546	750,539	3,680,527
Cəmi pul maliyyə və sığorta passivləri	1,603,505	910,165	292,463	613,409	3,419,542
31 dekabr 2008-ci il tarixinə faiz dərəcələrinə həssaslıq üzrə xalis çatışmazlıq	(357,542)	426,314	55,083	137,130	260,985
31 dekabr 2007					
Cəmi pul maliyyə və sığorta aktivləri	528,961	1,107,013	297,802	647,005	2,580,781
Cəmi pul maliyyə və sığorta passivləri	1,450,895	212,697	228,727	543,506	2,435,825
31 dekabr 2007-ci il tarixinə faiz dərəcələrinə həssaslıq üzrə xalis çatışmazlıq	(921,934)	894,316	69,075	103,499	144,956

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Qrupun bütün borc alətləri üzrə faiz dərəcələrinə 10 il ərzində yenidən baxılır (2007: bütün borc alətləri üzrə faiz dərəcələrinə 10 il ərzində yenidən baxılır).

Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtlə, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə ABŞ dolları üzrə faiz dərəcələri həmin tarixdə 2% aşağı olsaydı, il üzrə mənfəət əsasən dəyişən faiz öhdəlikləri üzrə aşağı faiz xərcləri nəticəsində 9,249 min AZN (2007: 3,626 min AZN) çox olardı.

Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtlə, ABŞ dolları üzrə faiz dərəcələri 2% yuxarı olsaydı, mənfəət əsasən dəyişən faiz öhdəlikləri üzrə yuxarı faiz xərcləri nəticəsində 9,249 min AZN (2007: 3,626 min AZN) az olardı. Bank AZN ilə ifadə olunan dəyişən faizli aktiv və passivlərə malik olmadığına görə, onun konsolidasiya edilmiş mənfəəti AZN üzrə bazar faiz dərəcələrindəki dəyişikliklərə məruz qalmır. Bölüşdürülməmiş mənfəət üzrə mənfəətin dəyişməsi nəticəsində bazar faiz dərəcələrindəki mümkün dəyişikliyin səhmdar kapitalının komponentlərinə təsiri əhəmiyyətli deyil.

Qrup öz maliyyə alətləri üzrə faiz dərəcələrinə nəzarət edir. Qrupun baş rəhbərliyi tərəfindən təhlil edilmiş hesabatlara əsaslanan faiz dərəcələri aşağıdakı cədvəldə göstərilir

İllik %	2008					2007				
	ABŞ dolları	AZN	Avro	Rus rublu	Digər	ABŞ dolları	AZN	Avro	Rus rublu	Digər
Aktivlər										
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	-	-	1.7	-	0.8	1.9	-	1.7	-	0.9
Rezident banklardan alınacaq vəsaitlər	7.7	7.1	-	13.0	-	7.0	10.3	-	-	-
Qeyri-rezident banklardan alınacaq vəsaitlər	4.5	-	3.2	-	-	5.2	-	3.1	6.2	-
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər və avanslar	20.6	20.5	14.0	15.9	-	17.2	15.7	18.7	15.8	-
Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər və avanslar	14.1	15.7	11.7	18.0	-	13.9	11.9	9.9	18.0	-
Passivlər										
Fiziki şəxslərin müştəri hesabları	13.5	12.1	9.7	9.1	9.7	13.2	12.1	9.5	8.9	8.8
Hüquqi şəxslərin müştəri hesabları	5.5	6.6	4.5	6.8	-	5.0	5.6	3.7	6.6	-
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər	7.5	-	5.9	-	-	6.5	-	-	9.3	-
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	10.0	24.5	-	-	-	10.8	24.5	-	-	-
Borc götürülmüş digər vəsaitlər	8.0	-	8.5	-	-	7.2	1.0	5.9	-	-
Subordinasiyalı borc öhdəlikləri	8.5	-	-	-	-	8.5	-	-	-	-

Yuxarıdakı cədvəldə göstərilən “-” işarəsi Qrupun müvafiq valyutada aktiv və passivlərə malik olmadığını bildirir.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Coğrafi risk. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə aktiv və passivlərinin coğrafi təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Azərbaycan Respublikası	İƏİT-yə üzv olan ölkələr	İƏİT-yə üzv olmayan ölkələr	Cəmi
Aktivlər				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	272,147	240,948	13,634	526,729
Milli/Mərkəzi banklardakı yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar	107,392	-	754	108,146
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	24,658	98,185	4,559	127,402
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	2,678,895	10,522	192,103	2,881,520
Digər maliyyə və sığorta aktivləri	36,713	-	17	36,730
Cəmi maliyyə və sığorta aktivləri	3,119,805	349,655	211,067	3,680,527
Qeyri-maliyyə aktivləri	166,045	226	9,559	175,830
Cəmi aktivlər	3,285,850	349,881	220,626	3,856,357
Passivlər				
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər	95,563	114,268	618,365	828,196
Müştəri hesabları	1,996,655	42,531	44,809	2,083,995
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	10,948	-	-	10,948
Borc götürülmüş digər vəsaitlər	22,618	267,245	-	289,863
Digər maliyyə və sığorta passivləri	107,850	2,190	-	110,040
Subordinasiyalı borc öhdəlikləri	-	96,500	-	96,500
Cəmi maliyyə və sığorta passivləri	2,233,634	522,734	663,174	3,419,542
Qeyri-maliyyə passivləri	47,670	-	4,736	52,406
Cəmi passivlər	2,281,304	522,734	667,910	3,471,948
Balans üzrə xalis mövqe	1,004,546	(172,853)	(447,284)	384,409
Kreditlərlə bağlı öhdəliklər	261,489	689,354	419,697	1,370,540

Aktivlər, passivlər və kreditlərlə bağlı öhdəliklər adətən qarşı tərəfin fəaliyyət göstərdiyi ölkə üzrə təsnifləşdirilmişdir. Azərbaycanlı qarşı tərəflərin ofşor şirkətləri ilə aparılmış əməliyyatlar üzrə qalıqlar həmin qarşı tərəflər ilə qalıqlar kimi "Azərbaycan Respublikası" sütununda göstərilir. Nağd pul, binalar və avadanlıqlar fiziki olaraq saxlanıldığı ölkə üzrə təsnifləşdirilmişdir.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

31 dekabr 2007-ci il tarixinə Qrupun konsolidasiya edilmiş aktiv və passivlərinin coğrafi təhlili aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Azərbaycan Respublikası	İƏİT-yə üzv olan ölkələr	İƏİT-yə üzv olmayan ölkələr	Cəmi
Aktivlər				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	147,255	13,844	18,605	179,704
Milli/Mərkəzi banklarda yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar	166,502	-	3,845	170,347
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	43,662	49,657	80,272	173,591
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	1,778,441	-	257,297	2,035,738
Satıla bilən investisiya qiymətli kağızları	-	-	12,679	12,679
Digər maliyyə və sığorta aktivləri	8,722	-	-	8,722
Cəmi maliyyə və sığorta aktivləri	2,144,582	63,501	372,698	2,580,781
Qeyri-maliyyə aktivləri	114,960	1,056	15,615	131,631
Cəmi aktivlər	2,259,542	64,557	388,313	2,712,412
Passivlər				
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər	8,211	137,559	1,539	147,309
Müştəri hesabları	1,768,192	-	82,291	1,850,483
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	16,808	-	-	16,808
Borc götürülmüş digər vəsaitlər	93,487	157,781	11,353	262,621
Digər maliyyə və sığorta passivləri	56,134	-	-	56,134
Subordinasiyalı borc öhdəlikləri	-	102,470	-	102,470
Cəmi maliyyə və sığorta passivləri	1,942,832	397,810	95,183	2,435,825
Qeyri-maliyyə passivləri	31,463	-	2,836	34,299
Cəmi passivlər	1,974,295	397,810	98,019	2,470,124
Balans üzrə xalis mövqe	285,247	(333,253)	290,294	242,288
Kreditlərlə bağlı öhdəliklər	66,413	820,740	493,224	1,380,377

Digər risk konsentrasiyaları. Risk konsentrasiyalarının idarə edilməsi prosesi çərçivəsində rəhbərlik, kredit riski üzrə konsentrasiyalara ARMB-nin müəyyən etdiyi aşağıdakı limitlər əsasında nəzarət edir:

- Kredit üzrə təminatın ədalətli dəyəri bu kreditin balans dəyərindən artıq olan kreditlərin məcmu məbləği ARMB-nin təlimatlarına uyğun hesablanmış məcmu kapitalın 25%-dən çox olmamalıdır;
- Kredit üzrə təminatın ədalətli dəyəri bu kreditin balans dəyərindən az olan kreditlərin məcmu məbləği ARMB-nin təlimatlarına uyğun hesablanmış məcmu kapitalın 10%-dən çox olmamalıdır; və
- İri kreditlərin (balans dəyəri 1 milyon AZN və yuxarı olan kreditlər) məcmu məbləği Bankın ARMB-nin təlimatlarına uyğun hesablanmış məcmu kapitalının 8 mislindən çox olmamalıdır.

BMHS-ə uyğun maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədilə, Qrup, verilmiş kreditlərin ümumi məbləği xalis aktivlərin 10%-dən yuxarı olan borcalanlar haqqında məlumatları əks etdirən hesabatlara əsasən kredit riski üzrə konsentrasiyaya nəzarət edir. Qrup hər hansı bu cür konsentrasiyalar haqqında məlumatı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında müvafiq qeydlərdə açıqlayır.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Likvidlik riski. Likvidlik riski Qrupun maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirməsi zamanı çətinliklərlə üzləşəcəyi riskdir. Buraya depozitlərin geri götürülməsi tələblərinə cavab vermək və faktiki olaraq ödəmə vaxtı çatmış maliyyə alətləri ilə bağlı digər maliyyə və sığorta öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün kifayət qədər vəsaitlərin mövcud olması aiddir. Likvidlik riski aktivlər üzrə əməliyyatların yerinə yetirilmə müddətinin passivlər üzrə əməliyyatların ödəmə müddətləri ilə uzlaşmadığı hallarda ortaya çıxır. Bankın Rəhbərliyinin fikrincə aktiv və passivlərin ödəmə müddətlərinin və faiz dərəcələrinin uyğunluğu və/və ya nəzarət olunan uyunsuzluğu maliyyə təşkilatlarının idarə olunması üçün əsas amillərdir.

Likvidlik risklərinin idarə edilməsi məqsədilə, Qrup aktiv/passivlərin idarə edilməsi prosesi çərçivəsində müştərilərin və bankların əməliyyatları üzrə gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinə hər gün nəzarət edir. Depozitlərin geri götürülməsi tələblərinə cavab vermək və həmçinin normal və gərgin vəziyyətdə depozitlərin ödənilməsinə təmin etmək üçün İdarə Heyəti və Müşahidə Şurası banklararası və digər borc vəsaitlərinin minimum səviyyəsi üzrə və ödəmə müddəti başa çatan vəsaitlərin minimum səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir. Onlar həmçinin passiv bazasının diversifikasiya riski üzrə parametrlər müəyyən edir.

ARMB minimum likvidlik səviyyəsini müəyyən etmişdir. Bundan əlavə, beynəlxalq maliyyə təşkilatları ilə Qrup arasında bağlanmış kredit sazişlərində minimum likvidlik tələbləri nəzərdə tutulur. 31 dekabr 2007-ci il tarixinə rəhbərlik hesab edir ki, Qrup bu tələblərə riayət etmişdir.

Qrupun likvidlik siyasəti aşağıdakılardan ibarətdir:

- Pul vəsaitləri hərəkətinin proqnozlaşdırılması və müxtəlif vaxt çərçivələrində likvidliyin təmin edilməsi üçün lazımı likvid aktivlərin səviyyəsinin saxlanması;
- Qrupun strateji məqsədlərinə uyğun maliyyə planının hazırlanması;
- Müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrinin saxlanması və beləliklə, Qrupun ölkədaxili və xarici mənbələrdən borc almaq imkanlarının artırılması;
- Yüksək likvidli və yüksək keyfiyyətli aktivlərin saxlanması;
- Məhsul bazasının vaxt çərçivələrində mövcud maliyyələşdirmə mənbələrinə uyğunlaşdırılması;
- Yerli qanunvericilik tələblərinə uyğun olaraq likvidlik əmsallarına gündəlik monitoring; və
- Aktiv və passivlər strukturunun vaxt çərçivələrində daimi monitoringi.

Qrupun Maliyyə Menecmenti Departamentinin funksiyaları aşağıdakılardır:

- ARMB-nin likvidlik tələbləri, eləcə də xarici borcverənlərlə imzalanmış sazişlərdəki likvidlik ilə bağlı xüsusi şərtlərə riayət edilməsinə nəzarət;
- Rəhbərliyə gündəlik hesabatlar, o cümlədən əsas valyutalarda (AZN, ABŞ dolları, Avro) pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə bağlı proqnozların səviyyəsi, pul vəsaitlərinin mövqeləri, balansdakı dəyişikliklər haqqında rəhbərliyə hesabatların hazırlanması;
- Likvid aktivlərin səviyyəsinə daimi nəzarət/monitorinq;
- Depozit və digər passivlərin konsentrasiyaları üzrə monitoring; və
- Gərgin vəziyyətlərdə likvidliyin təmin edilməsi üçün pul vəsaitlərinin ani artımı üzrə planın tərtib edilməsi.

APIK, Qrupun konsolidasiya edilmiş likvidlik mövqeyinin Maliyyə Menecmenti Departamenti tərəfindən düzgün şəkildə idarə edilməsini təmin edir. Likvidlik mövqeləri və onların idarə edilməsi ilə bağlı qərarlar İdarə Heyəti tərəfindən qəbul olunur. Maliyyələşdirmə Planları Müşahidə Şurası tərəfindən təsdiqlənir.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixinə maliyyə öhdəliklərinin diskont edilməmiş ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-3 ay ərzində	3-12 ay ərzində	1-5 il ərzində	5 ildən çox	Cəmi
Passivlər						
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər	151,297	794,109	9,991	7,348	-	962,745
Müştəri hesabları	1,444,363	64,594	210,356	496,552	29,019	2,244,884
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	209	4,407	8,652	2,389	15,657
Borc götürülmüş digər vəsaitlər	199,837	22,717	10,824	66,433	-	299,811
Digər maliyyə və sığorta passivləri	97,794	-	12,246	-	-	110,040
Subordinasiyalı borc öhdəlikləri	17,036	3,183	3,819	14,533	112,215	150,786
Kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklər və istifadə edilməmiş kredit xətləri	65,378	-	-	-	-	65,378
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gələcək ödənişlər	1,975,705	884,812	251,643	593,518	143,623	3,849,301

31 dekabr 2007-ci il tarixinə maliyyə öhdəliklərinin diskont edilməmiş ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-3 ay ərzində	3-12 ay ərzində	1-5 il ərzində	5 ildən çox	Cəmi
Passivlər						
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər	9,750	73,669	66,396	-	-	149,815
Müştəri hesabları	1,262,331	58,605	146,894	628,742	-	2,096,572
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	767	319	188	13,543	10,567	25,384
Borc götürülmüş digər vəsaitlər	209,528	4,695	13,923	35,792	4,446	268,384
Digər maliyyə və sığorta passivləri	49,887	-	6,247	-	-	56,134
Subordinasiyalı borc öhdəlikləri	1,034	-	8,647	30,196	124,438	164,315
Kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklər və istifadə edilməmiş kredit xətləri	77,684	-	-	-	-	77,684
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gələcək ödənişlər	1,610,981	137,288	242,295	708,273	139,451	2,838,288

Qrup, likvidliyin idarə edilməsi üçün yuxarıda göstərilən diskont edilməmiş ödəmə müddətləri üzrə təhlildən istifadə etmir. Bunun əvəzində Qrup aktiv və passivlərin balans dəyərinin müqavilə üzrə ödəmə müddətlərinə nəzarət edir.

Aşağıdakı iki cədvəldə Qrupun aktiv və passivlərinin balans dəyəri balans tarixindən müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə tarixinədək qalan müddət üzrə qruplaşdırılır. İstisna hal olaraq dövlət qiymətli kağızları rəhbərliyin hesab etdiyi kimi fəaliyyətin adi gedişində bir həftə ərzində satıla bilməsinə görə "Tələb edilənədək və 1 aydan az" kateqoriyasına daxil edilir.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixinə aktiv və passivlərin balans dəyərinin müqavilə üzrə ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	1 ildən çox	Cəmi
Aktivlər					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	526,729	-	-	-	526,729
Milli/Mərkəzi banklarda yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar	108,146	-	-	-	108,146
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	13,070	25,847	27,030	61,455	127,402
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	12,751	783,850	452,744	1,632,175	2,881,520
Digər maliyyə və sığorta aktivləri	5,441	31,289	-	-	36,730
Cəmi maliyyə və sığorta aktivləri	666,137	840,986	479,774	1,693,630	3,680,527
Passivlər					
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər	148,466	611,254	61,128	7,348	828,196
Müştəri hesabları	1,405,670	135,459	108,478	434,388	2,083,995
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	64	1,607	1,949	7,328	10,948
Borc götürülmüş digər vəsaitlər	199,198	9,740	12,528	68,397	289,863
Digər maliyyə və sığorta passivləri	100,176	885	8,979	-	110,040
Subordinasiyalı borc öhdəlikləri	16,400	-	-	80,100	96,500
Cəmi maliyyə və sığorta passivləri	1,869,974	758,945	193,062	597,561	3,419,542
31 dekabr 2008-ci il tarixinə xalis likvidlik çatışmazlığı	(1,203,837)	82,041	286,712	1,096,069	260,985
31 dekabr 2008-ci il tarixinə məcmu likvidlik çatışmazlığı	(1,203,837)	(1,121,796)	(835,084)	260,985	

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

31 dekabr 2007-ci il tarixinə aktiv və passivlərin balans dəyərinin müqavilə üzrə ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	1 ildən çox	Cəmi
Aktivlər					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	179,704	-	-	-	179,704
Milli/Mərkəzi banklarda yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar	108,619	7,474	5,653	48,601	170,347
Digər banklardan alınacaq vəsaitlər	117,358	27,762	4,741	23,730	173,591
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	185,521	255,557	346,674	1,247,986	2,035,738
Satıla bilən investisiya qiymətli kağızları	-	-	-	12,679	12,679
Digər maliyyə və sığorta aktivləri	8,722	-	-	-	8,722
Cəmi maliyyə və sığorta aktivləri	599,924	290,793	357,068	1,332,996	2,580,781
Passivlər					
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər	9,750	71,974	65,585	-	147,309
Müştəri hesabları	1,179,931	81,195	61,406	527,951	1,850,483
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	766	311	176	15,555	16,808
Borc götürülmüş digər vəsaitlər	209,528	4,437	11,999	36,657	262,621
Digər maliyyə və sığorta passivləri	49,887	-	6,247	-	56,134
Subordinasiyalı borc öhdəlikləri	1,034	-	-	101,436	102,470
Cəmi maliyyə və sığorta passivləri	1,450,896	157,917	145,413	681,599	2,435,825
31 dekabr 2007-ci il tarixinə xalis likvidlik çatışmazlığı	(850,972)	132,876	211,655	651,397	144,956
31 dekabr 2007-ci il tarixinə məcmu likvidlik çatışmazlığı	(850,972)	(718,096)	(506,441)	144,956	

Qrupun Rəhbərliyinin fikrincə aktiv və passivlərin ödəmə müddətlərinin və faiz dərəcələrinin uyğunluğu və/və ya nəzarət olunan uyğunsuzluğu Qrupun idarə olunması üçün əsas amillərdir. Ümumiyyətlə, banklarda bu göstəricilərə tam uyğunluq təmin edilmir. Belə ki, əməliyyatlar çox zaman qeyri-müəyyən müddətə aparılır və fərqli xarakterli daşıyır. Bu göstəricilər üzrə uyğunsuzluq potensial olaraq gəlirliliyi artırır, lakin eyni zamanda zərərin baş vermə riskini yüksəldə bilər. Aktiv və passivlərin ödəmə müddətləri, eləcə də ödəmə müddətləri tamamlandıqdan sonra faiz hesablanan passivlərin münasib dəyərlə əvəz edilməsi imkanı, Qrupun likvidliyinin və faiz dərəcələri və mübadilə məzənnələrinin dəyişəcəyi halda onun risklərinin qiymətləndirilməsi üçün əsas amillər hesab olunur.

Rəhbərlik hesab edir ki, müştəri hesablarının böyük hissəsinin "tələb edilənədək" statusuna malik olmasına baxmayaraq, həmin vəsaitlərin əmanətçilərin sayına və növünə görə diversifikasiyası, eləcə də Qrupun keçmiş təcrübəsi göstərir ki, bu cür vəsaitlər Qrupun fəaliyyəti üçün uzunmüddətli və sabit maliyyə mənbəyi yaradır. Yuxarıdakı cədvəldə müştəri hesabları müqavilə üzrə ödəmə müddətlərinə görə göstərilmişdir. Lakin, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə uyğun olaraq fiziki şəxslər öz depozitləri üzrə hesablanmış faizlərin müəyyən hissəsini itirmək şərtlə, həmin depozitləri ödəmə müddətindən əvvəl geri götürə bilərlər.

Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə likvidlik tələbləri müvafiq öhdəliklərin məbləğindən çox aşağıdır. Belə ki, Qrup adətən müqavilələrə əsasən vəsaitlərin üçüncü şəxslər tərəfindən tələb edilməsini proqnozlaşdırmır. Kreditlərin verilməsi üzrə müqavilələrdə nəzərdə tutulan öhdəliklərin ümumi məbləği gələcəkdə ödənilməsi tələb olunan nağd vəsaitləri mütləq şəkildə əks etdirmir. Belə ki, bu cür öhdəliklərin əksər hissəsi onların ödəmə müddətlərinin başa çatmasından əvvəl ləğv oluna bilər.

31 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

33 sayılı Qeyddə göstəriləni kimi, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə kredit müqavilələri və subordinasiyalı borc öhdəlikləri üzrə sazişlərdə nəzərdə tutulan bəzi xüsusi şərtlərin pozulması nəticəsində cəmi 196,956 min AZN (2007: 208,041 min AZN) məbləğində borc vəsaitləri və cəmi 16,020 min AZN (2007: sıfır) məbləğində subordinasiyalı borc öhdəlikləri yuxarıda göstərilən ödəmə müddətlərinə görə təhlil cədvəlində "tələb edilənədək" kateqoriyasına aid edilmişdir. Hesabat ilindən sonrakı dövr ərzində rəhbərlik baş vermiş pozuntu halları ilə bağlı borcverənlərin razılıq sənədini almaq prosesindədir. Rəhbərliyin qənaətinə görə, bu razılıq sənədləri həmin kreditlərin və ya subordinasiyalı borc öhdəliklərinin müvafiq müqavilələrdə göstərilən ödəmə tarixlərindən əvvəl borcverən tərəfindən geri tələb edilməməsinə təmin edəcək. Qrupun ayrı-ayrı müddətli borc vəsaitləri və subordinasiyalı borc öhdəlikləri üzrə müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə tarixləri müvafiq olaraq 18 və 21 sayılı Qeydlərdə göstərilir.

32 Kapitalın İdarə Edilməsi

Qrupun kapitalının idarə olunmasında məqsəd (i) Azərbaycan Respublikası Milli Bankının ("ARMB") kapitalın məbləği ilə bağlı müəyyən etdiyi tələblərə riayət edilməsini, (ii) Qrupun fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin və (iii) Bazel sazişinə uyğun olaraq kapitalın adekvatlıq əmsalının 8% həcmində saxlanması üçün kifayət qədər kapital bazasının saxlanılmasını təmin etməkdir. Azərbaycan Respublikası Milli Bankının müəyyən etdiyi kapital adekvatlığı əmsallarına riayət edilməsinə Bankın Maliyyə Direktoru, Audit Komitəsinin Sədri, İdarə Heyətinin Sədri və Daxili Audit Departamentinin Direktoru tərəfindən baxılmış və təsdiqlənmiş müvafiq hesablamalardan ibarət aylıq hesabatlar vasitəsilə nəzarət edilir. Kapitalın idarə olunmasının digər məqsədləri hər il qiymətləndirilir.

ARMB-nin kapitalın məbləği ilə bağlı mövcud tələblərinə görə banklar: (a) məcmu kapitalın minimum məbləğini 10,000 min AZN (2007: 10,000 min AZN) həcmində saxlamalı; (b) məcmu kapitalın risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərə nisbətini ("məcmu kapitalın adekvatlıq əmsalı") minimum 12% (2007: 12%) və (c) 1-ci dərəcəli kapitalın risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərə nisbətini ("1-ci dərəcəli kapitalın adekvatlıq əmsalı") minimum 6% (2007: 6%) və ya yuxarı saxlanılmasını təmin etməlidir.

Bankın idarə etdiyi kapital ARMB-nin kapitalın adekvatlıq əmsallarının hesablanması üçün tələb olunan məbləğ ilə uyğundur. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Bankın idarə etdiyi kapital 418,590 min AZN (2007: 245,542 min AZN) təşkil etmişdir.

Qrup və Bank eyni zamanda kredit müqavilələrində nəzərdə tutulan kapitalın minimum məbləği ilə bağlı tələblərə, o cümlədən Kapitalın Qiymətləndirilməsi və Kapital Standartları haqqında Beynəlxalq Konvergeniya (aprel 1998-ci il tarixində yenidən işlənmişdir) və "Bazel I" adlanan bazar risklərini əks etdirən Kapital haqqında Bazel Sazişinə Əlavədə (noyabr 2005-ci ildə yenidən işlənmişdir) müəyyən edilən Bazel sazişinin tələbləri əsasında hesablanmış kapitalın adekvatlıq səviyyəsinə riayət etməlidirlər.

32 Kapitalın İdarə Edilməsi (davamı)

Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına əsasən Bazel Sazişinə uyğun olaraq hesablanmış kapital strukturu aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
1-ci dərəcəli kapital		
Nizamnamə kapitalı	189,737	100,000
Bölüşdürülməmiş mənfəət	63,240	35,850
Azlığın payı	1,298	1,551
Çıxılsın: Qeyri-maddi aktivlər	(7,073)	(7,685)
Cəmi 1-ci dərəcəli kapital	247,202	129,716
2-ci dərəcəli kapital		
Cari ilin mənfəəti	98,693	74,491
Kapital ehtiyatları (cəmi risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin 1.25%-i)	55,172	22,381
Binalar üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı	32,533	27,977
Subordinasiyalı borc öhdəlikləri	96,500	102,470
Cəmi 2-ci dərəcəli kapital (1-ci dərəcəli kapitaldan çox olmamaq şərtlə)	247,202	129,716
Çıxılsın: Səhm alətlərinə qoyulmuş investisiyalar	(1,607)	(801)
Cəmi məcmu kapital	492,797	258,631
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər:		
Balans üzrə	3,094,128	1,790,504
Balansdankənar	1,319,516	702,324
Cəmi risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	4,413,644	2,492,828
Bazel əmsali	11.2%	10.4%

Kapitalın idarə edilməsi prosesi çərçivəsində Maliyyə Direktoru kapitalın məbləği ilə bağlı bütün kənar qurumların tələblərinə riayət edilib-edilməsinə müntəzəm olaraq nəzarət edir. Monitoring hesabatları Audit Komitəsinin Sədri, İdarə Heyətinin Sədri və Daxili Audit Departamentinin Direktoru tərəfindən nəzərdən keçirilir və təsdiqlənir. 33 sayılı Qeyddə göstərilən hallar istisna olmaqla, Qrup və Bank 2008 və 2007-ci illər ərzində kapitalın məbləği ilə bağlı bütün kənar qurumların tələblərinə riayət etmişdir.

33 Təəhhüdlər və Şərti Öhdəliklər

Məhkəmə prosedurları. Vaxtaşırı olaraq və adi fəaliyyət gedində Qrupa qarşı irəli sürülə biləcək iddialarla əlaqədar, Qrupun Rəhbərliyi öz təxminlərinə və daxili peşəkarların məsləhətlərinə əsasən hesab edir ki, bu iddialarla bağlı heç bir əhəmiyyətli zərər baş verməyəcəkdir və müvafiq olaraq hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında zərərlərin ödənilməsi üçün hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır.

Vergi qanunvericiliyi. Qrupa tətbiq edilən vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır. Qrupun əməliyyatlarına və fəaliyyətinə tətbiq edilən bu cür qanunvericiliyə dair Rəhbərliyin şərtlərinə müvafiq vergi orqanları tərəfindən etiraz edilə bilər.

Vergi orqanları qanunvericiliyi şərh edərkən və vergilərin məbləğini müəyyənləşdirərkən daha sərt mövqe nümayiş etdirə bilər və keçmişdə etiraz edilməyən əməliyyat və fəaliyyətlərə yenidən baxıla bilər. Bunun nəticəsində, Qrupa qarşı böyük məbləğdə əlavə vergilər, cərimələr və faizlər hesablanıla bilər. Azərbaycan və Rusiyada vergi orqanları tərəfindən vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyəti yoxlanıla bilər. Qanunvericiliklə müəyyən olunmuş xüsusi hallarda yoxlama daha artıq dövrləri əhatə edə bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, onun tərəfindən müvafiq qanunvericiliyin şərhı düzgündür və vergi, xarici valyuta və gömrüklə bağlı Qrupun mövqeləri qorunacaqdır. Müvafiq olaraq, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə potensial vergi öhdəlikləri üzrə hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır (2007: ehtiyat yaradılmamışdır).

1 yanvar 2002-ci il tarixdən qüvvəyə minmiş Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 18-ci Maddəsinə uyğun olaraq, vergi orqanları qarşılıqlı surətdə asılı olan tərəflər arasında qeyri-bazar qiymətləri ilə aparılan əməliyyatlar və qiyməti bazar qiymətlərinin 30%-dən çox fərqlənən əməliyyatlar üzrə bazar qiymətinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı düzəlişlər apara və əlavə vergi öhdəlikləri tətbiq edə bilərlər. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə Qrupa qarşı vergi orqanları tərəfindən bazar qiymətinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı hər hansı irad tutulmamışdır.

Kapital məsrəfləri ilə bağlı öhdəliklər. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Bankın yeni inzibati binasının inşası ilə əlaqədar olaraq Qrupun yerli inşaat şirkəti qarşısında 2,950 min AZN (2007: 5,589 min AZN) məbləğində kapital öhdəlikləri olmuşdur.

Qrup artıq bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün lazımi resurslar ayırmışdır. Qrup hesab edir ki, bu və ya oxşar öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün gələcək xalis gəlirlər və digər maliyyə vəsaitləri kifayət edəcəkdir.

Əməliyyat lizinqi ilə bağlı öhdəliklər. Qrup lizinq alan kimi çıxış etdikdə, ləğv oluna bilməyən əməliyyat lizinqi üzrə gələcək lizinq ödənişlərin minimal hissəsi aşağıdakı kimidir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
1 ildən az	16,800	1,247
1-5 il ərzində	6,421	916
5 ildən çox	7,499	989
Cəmi əməliyyat lizinqi ilə bağlı öhdəliklər	30,720	3,152

Xüsusi şərtlərə riayət olunması. Bank, borc vəsaitləri üzrə müqavilələrdə nəzərdə tutulan xüsusi şərtlərə riayət etmək məcburiyyətindədir. Bu cür xüsusi şərtlərə əməl edilməməsi Qrup üçün mənfi nəticələrə, o cümlədən borc vəsaitləri ilə əlaqədar xərclərin artmasına və defolt halının elan edilməsinə gətirib çıxara bilər. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə və həmin tarixdə tamamlanan ilin müəyyən vaxtlarında Bank (i) Banka aidiyyəti olan şəxslərə verilmiş məcmu kreditlərin maksimum miqdarının Bankın məcmu kapitalının iyirmi beş faizindən çox olmamasını məhdudlaşdıran normaları və (ii) 1-ci dərəcəli kapitalın adekvatlıq əmsalını pozmuşdur.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında açıqlandığı kimi, Qrupa aidiyyəti olan şəxslərə verilmiş kreditlərin maksimum miqdarının məcmu kapitalla nisbəti 67% (2007: 79%) və 1-ci dərəcəli kapitalın adekvatlıq əmsalı 5.7% (2007: 5%) təşkil etmişdir. Nəticədə, Qrup 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərinə və həmin tarixlərdə tamamlanan hesabat dövrlərinin müəyyən vaxtlarında həmin xüsusi şərtlərə riayət etməmişdir. Qrupun müəyyən digər borcverənlərlə imzaladığı kredit müqavilələrində və subordinasiyalı borc öhdəlikləri üzrə sazişlərdə qarşılıqlı defolt maddələrinin mövcud olması, həmin borcverənlərə öz kreditlərinin müəyyən və ya bütöv hissəsinin istənilən vaxt geri ödənilməsinə tələb etmək imkanı yaradır.

33 Təəhhüdlər və Şərti Öhdəliklər (davamı)

31 sayılı Qeyddə göstəriləni kimi, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə kredit müqavilələri və subordinasiyalı borc öhdəlikləri üzrə sazişlərdə nəzərdə tutulan bəzi xüsusi şərtlərin pozulması nəticəsində cəmi 196,956 min AZN (2007: 208,041 min AZN) məbləğində borc vəsaitləri və cəmi 16,020 min AZN (2007: sıfır) məbləğində subordinasiyalı borc öhdəlikləri ödəmə müddətlərinə görə təhlil cədvəlində "tələb edilənədək" kateqoriyasına aid edilmişdir. Hesabat ilindən sonrakı dövr ərzində rəhbərlik baş vermiş pozuntu halları ilə bağlı borcverənlərin razılıq sənədini almaq prosesindədir. Rəhbərliyin qənaətinə görə, bu razılıq sənədləri həmin kreditlərin və ya subordinasiyalı borc öhdəliklərinin müvafiq müqavilələrdə göstərilən ödəmə tarixlərindən əvvəl borcverən tərəfindən geri tələb edilməməsinə təmin edəcək. Qrupun ayrı-ayrı müddətli borc vəsaitləri və subordinasiyalı borc öhdəlikləri üzrə müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə tarixləri müvafiq olaraq 18 və 21 sayılı Qeydlərdə göstərilir.

Bundan əlavə, Bank 31 dekabr 2008 və 31 dekabr 2007-ci il tarixlərində tamamlanan illər ərzində Azərbaycan Respublikası Milli Bankının bəzi normativ tələblərinə riayət etməmişdir. Rəhbərlik hesab etmişdir ki, Bank, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə qədər bütün normativ tələblərə riayət edilməsini təmin edən tədbirlər planının işləb hazırlanması üçün Azərbaycan Respublikası Milli Bankından rəsmi razılaşma əldə etmişdir. Rəhbərlik, bu razılaşmada 31 dekabr 2008-ci il tarixindən əvvəlki illər üçün həmin tələblərin nəzərdə tutulmadığını hesab etmiş və Bankın bu sahədə potensial uyğunsuzluq halları 31 dekabr 2008-ci il tarixinə qədər mənfi nəticələrə gətirib çıxarmayacaqdır.

Bank, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə qədər yerli qanunvericiliklə müəyyən edilmiş bütün əmsallara riayət edə bilməmişdir. ARMB, Banka qarşı maliyyə sanksiyaları tətbiq etmək və Bankın yerli normativləri davamlı şəkildə pozaraq həmin normativlərə tam şəkildə riayət etmədiyi təqdirdə bank fəaliyyəti haqqında lisenziyasını geri almaq hüququna malikdir. Buna baxmayaraq, rəhbərlik potensial pozuntu hallarının aradan qaldırılması üçün ARMB ilə yeni tədbirlər planının razılaşdırılacağını təxmin edir. Rəhbərlik, növbəti tədbirlər planının razılaşdırılması nəticəsində müəyyən ediləcək yeni tarixlərə qədər Bankın yerli qanunvericiliklə müəyyən edilmiş bütün əmsallara tam şəkildə riayət edəcəyini və müvafiq olaraq ARMB tərəfindən Banka qarşı hər hansı potensial sanksiyaların tətbiq edilməyəcəyini hesab edir.

Kreditlərlə bağlı öhdəliklər. Bu maliyyə alətlərinin əsas məqsədi lazım olduqda müştərilərə maliyyə vəsaitlərinin təqdim edilməsini təmin etməkdir. Müştərinin üçüncü tərəflər qarşısında öz öhdəliklərini yerinə yetirə bilməyəcəyi halda, Qrupun ödənişlər aparması ilə bağlı mütləq öhdəlikləri əks etdirən zəmanətlər və zəmanət akkreditivləri kreditlərlə eyni kredit risk daşıyır. Müəyyən şərtlər çərçivəsində müştərilər adından nəzərdə tutulan məbləğlərdə ödənişlərin həyata keçirilməsi üzrə Qrupun yazılı öhdəliklərini əks etdirən sənədli və kommersiya akkreditivlərinə müvafiq mal təchizatı və ya nağd pul depozitləri formasında təminat alınır. Həmin sənədli və kommersiya akkreditivləri birbaşa kreditləşdirmə ilə müqayisədə az risk daşıyır.

Kreditlərin təqdim edilməsi üzrə öhdəliklərə kreditlər, zəmanətlər və ya akkreditivlər formasında kreditlərin verilməsi üçün rəhbərlik tərəfindən təsdiqlənmiş məbləğlərin istifadə edilməyən hissəsi daxildir. Kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklər ilə əlaqədar, Qrup potensial olaraq istifadə edilməmiş öhdəliklərin ümumi məbləğinə bərabər məbləğdə zərərin yaranması riskinə məruz qalır. Lakin, kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklərin böyük hissəsi müştərilərin ödəmə qabiliyyəti ilə bağlı müəyyən tələblərə əməl etməsindən asılı olduğuna görə, ehtimal edilən zərərlərin məbləği istifadə edilməmiş öhdəliklərin ümumi məbləğindən azdır. Adətən uzunmüddətli öhdəliklər qısamüddətli öhdəliklər ilə müqayisədə daha yüksək kredit riskinə malik olduğu üçün, Qrup kreditlərlə bağlı öhdəliklərin ödəmə müddətinə qədər qalan müddətə nəzarət edir. İlin sonuna kreditlərlə bağlı öhdəliklər aşağıdakı kimi olmuşdur:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
İdخال akkreditivləri	740,653	870,701
Zəmanət məktubları	563,096	431,992
Kreditlərin verilməsi üzrə öhdəliklər və istifadə edilməmiş kredit xətləri	66,791	77,684
Cəmi kreditlərlə bağlı öhdəliklər	1,370,540	1,380,377

31 dekabr 2008-ci il tarixinə kreditlərlə bağlı öhdəliklərin ədalətli dəyəri 903 min AZN (2007: 948 min AZN) təşkil etmişdir.

33 Təəhhüdlər və Şərti Öhdəliklər (davamı)

İstifadə edilməmiş kredit xətləri, akkreditivlər və zəmanətlər üzrə müqavilədə nəzərdə tutulan ümumi borc məbləği mütləq şəkildə pul vəsaitləri üzrə gələcək tələbləri əks etdirmir, belə ki, həmin öhdəliklərin müddəti borcalana vəsaitlər təqdim edilmədən başa çatır və ya ləğv oluna bilər. Kreditlərlə bağlı öhdəliklər aşağıdakı valyutalarda ifadə olunmuşdur:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Azərbaycan manatı	184,897	160,719
ABŞ dolları	692,630	746,018
Avro	473,176	454,924
Digər	19,837	18,716
Cəmi	1,370,540	1,380,377

31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrupun 20 müəssisəyə açılmış idxal akkreditivləri üzrə 615,507 min AZN məbləğində əhəmiyyətli konsentrasiyası yaranmışdır ki, bu da ümumi idxal akkreditivlərinin 83.2%-ni təşkil etmişdir (2007: 20 müəssisəyə 701,161 min AZN məbləğində idxal akkreditivi açılmışdır ki, bu da ümumi akkreditivlərin 80.5%-ni təşkil etmişdir). 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrupun həmçinin 20 müəssisəyə təqdim edilmiş zəmanətlərlə bağlı 454,031 min AZN məbləğində əhəmiyyətli konsentrasiyası yaranmışdır ki, bu da təqdim edilmiş ümumi zəmanətlərin 80.8%-ni təşkil etmişdir (2007: 8 müəssisəyə 360,098 min AZN məbləğində zəmanət təqdim edilmişdir ki, bu da ümumi zəmanətlərin 83.9%-ni təşkil etmişdir).

31 dekabr 2008-ci il tarixinə 122,292 min AZN (2007: 165,019 min AZN) məbləğində kreditlərlə bağlı öhdəliklər üçün Azərbaycan hökumətinin zəmanətləri və ya bloklaşdırılmış müştəri depozitləri formasında təminat alınmışdır. 16 sayılı Qeydə baxın.

Vasitəçi kreditlər. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrup, Azərbaycan hökumətinin adından Azərbaycan Respublikasının dövlət müəssisələri və hökumət idarələrinə vasitəçi kreditlərin verilməsi məqsədilə xarici banklardan və maliyyə təşkilatlarından 10,261 min AZN (2007: 18,047 min AZN) məbləğində borc götürmüşdür. Qrupla xarici banklar və maliyyə təşkilatları arasında bağlanmış kredit müqavilələrinə Azərbaycan Hökuməti tərəfindən şərtsiz zəmanətlər şəklində təminat verilir. Həmin zəmanətlərə əsasən, Hökumət bu borclarla əlaqədar əsas borclu tərəf hesab edilir. Nəticə etibarilə, Qrup yığılmış əsas məbləğ və faiz ödənişlərini xarici banklara və maliyyə təşkilatlarına köçürməklə Azərbaycan Hökuməti üçün kreditlər üzrə xidmətlər göstərən agent kimi çıxış edir və bu kreditlər üzrə heç bir faiz gəliri əldə etmir.

Qrup yuxarıda qeyd olunan vasitəçi kreditlər üzrə qazanc əldə etmədiyinə və risk daşmadığına görə, 10,261 min AZN (2007: 18,047 min AZN) məbləğində həmin vasitəçi kreditləri 31 dekabr 2008-ci il tarixinə balansdankənar hesablarda qeydə almışdır. Müvafiq olaraq, vasitəçi kreditləri maliyyələşdirmək üçün Qrup tərəfindən əldə edilmiş müvafiq vəsaitlər də balansdankənar hesablarda qeydə alınmışdır.

Vasitəçi kreditlərin verilməsi məqsədilə Qrup tərəfindən borc götürülmüş vəsaitlər aşağıda göstərilir:

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
Türkiyənin Eksport Kredit Bankı (Eximbank): - Ticarət maliyyələşdirməsi	10,261	18,047
Cəmi vasitəçi kreditlərin verilməsi məqsədilə borc götürülmüş və balansdankənar hesablara köçürülmüş vəsaitlər	10,261	18,047

34 Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri

Ədalətli dəyər, məcburi satış və ya ləğv etmə halları istisna olmaqla, maraqlı tərəflər arasında cari əməliyyat zamanı maliyyə alətinin mübadilə edilə bildiyi məbləği əks etdirir və ən yaxşı olaraq aktiv bazar qiyməti ilə təsdiqlənir.

Maliyyə alətlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri Qrup tərəfindən mövcud bazar məlumatlarından (əgər mövcud olarsa) və müvafiq qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə müəyyən edilmişdir. Lakin, təxmin edilən ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi üçün bazar məlumatlarını şərh edərkən peşəkar mülahizələr irəli sürmək tələb edilir. Azərbaycan Respublikasında inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatına xas xüsusiyyətlər müşahidə olunmaqdadır, lakin iqtisadi şərtlər maliyyə bazarlarında aktivliyin həcmi məhdudlaşdırmaqda davam edir. Bazar qiymətləri köhnəlmiş ola bilər və ya aşağı qiymətlərlə satışın dəyərini əks etdirə bilər və bu səbəbdən maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini əks etdirməyə bilər.

Ədalətli dəyerdə qeydə alınan maliyyə alətləri. Satıla bilən investisiya qiymətli kağızları konsolidasiya edilmiş balans hesabatında ədalətli dəyerdə qeydə alınır. Ədalətli dəyər kvota olunmuş bazar qiymətlərinə əsaslanır.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, eləcə də mərkəzi banklarda yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar təxminən onların cari ədalətli dəyərində bərabər olan amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır.

Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınan kreditlər və debitor borcları. Sürüşkən faiz dərəcəli maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri onların balans dəyərində bərabərdir. Sabit faiz dərəcəli maliyyə alətlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri analoji kredit riskinə və ödəmə müddətinə malik yeni alətlər üçün mövcud faiz dərəcələrini tətbiq etməklə diskont edilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti metoduna əsaslanır. İstifadə edilmiş diskont dərəcələri qarşı tərəfin valyuta, alətin ödəmə müddəti və kredit riskindən asılıdır. Bu dərəcələrin təhlili aşağıda göstərilir:

	2008	2007
<i>Digər banklardan alınacaq vəsaitlər – Qeyd 8</i>		
Digər banklardakı müddətli yerləşdirmələr	illik 4.5% - 18%	illik 3.1% - 18.0%
ARMB-nin notları	-	illik 10.9% - 11.7%
Rusiya banklarının vekselləri	illik 7.0% - 9.0%	illik 7.3% - 9.2%
Rezident bankların istiqrazları	illik 7.7%	illik 7.0%
<i>Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar – Qeyd 9</i>		
Korporativ kreditlər	illik 6.0% - 30.0%	illik 6.0% - 30.0%
Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	illik 5.0% - 25.0%	illik 9.0% - 25.0%
İstehlak kreditləri	illik 12.0% - 25.0%	illik 11.0% - 25.0%
İşçilərə verilmiş kreditlər	illik 12.0% - 24.0%	illik 12.0% - 24.0%
Avtomobil kreditləri	illik 14.0% - 30.0%	illik 15.0% - 30.0%
İpoteka kreditləri	illik 12.0% - 24.0%	illik 14.0% - 24.0%
Digər	illik 7.0% - 30.0%	illik 10.0% - 30.0%

Digər banklardan alınacaq vəsaitlər və müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların təxmin edilən ədalətli dəyərləri haqqında məlumat üçün müvafiq olaraq 8 və 9 sayılı Qeydlərə baxın.

Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınan passivlər. Bazar qiymətləri mövcud olmayan sabit faiz dərəcəli və müəyyən edilmiş ödəmə müddətinə malik maliyyə alətlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri, analoji kredit riskinə və yerdə qalan ödəmə müddətinə malik yeni alətlər üçün faiz dərəcələrini tətbiq etməklə diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanır. Tələb edildikdə və ya əvvəlcədən bildiriş təqdim edilməklə ödənilən passivlərin ("tələb edilənədək ödənilən passivlər") ədalətli dəyəri, passivlərin ödənilməsinin tələb edildiyi birinci gündən başlayaraq diskont edilmiş tələb edildikdə ödənilən məbləğ kimi hesablanır. Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər, müştəri hesabları, buraxılmış borc qiymətli kağızları, borc götürülmüş digər vəsaitlər və digər maliyyə və sığorta öhdəliklərinin təxmin edilən ədalətli dəyərləri haqqında məlumat üçün müvafiq olaraq 15, 16, 17, 18 və 19 sayılı Qeydlərə baxın. İstifadə edilmiş diskont dərəcələri Bankın kredit riskindən, eləcə də qarşı tərəfin maliyyə alətinin valyutasından və ödəmə müddətindən asılıdır və illik 3%-25% (2007: illik 3%-25%) təşkil edir.

35 Maliyyə Aletləri Növlərinin Qiymətləndirmə Kategoriyaları ilə Üzləşdirilməsi

BMS 39, *Maliyyə Aletləri: Tanınması və Ölçülməsi* Standartına uyğun olaraq Qrup maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: (a) kreditlər və debitor borcları; (b) satıla bilən maliyyə aktivləri; (c) ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə aktivləri və (d) mənfəət və zərər hesabında ədalətli dəyerdə əks etdirilən maliyyə aktivləri ("MZHƏD"). "Mənfəət və zərər hesabında ədalətli dəyerdə əks etdirilən maliyyə aktivləri" kateqoriyası iki alt-kateqoriyaya bölünür: (i) ilkin uçot zamanı bu kateqoriyaya aid edilmiş aktivlər və (ii) dilinq əməliyyatları üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivləri. Maliyyə aktivlərinin növləri ilə yuxarıda qeyd edilən qiymətləndirmə kateqoriyalarının üzləşdirilməsi aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

	2008			2007		
	Kreditlər və debitor borcları	Satıla bilən aktivlər	Cəmi	Kreditlər və debitor borcları	Satıla bilən aktivlər	Cəmi
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>						
Aktivlər						
<i>Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri</i>	526,729	-	526,729	179,704	-	179,704
<i>Milli/Mərkəzi banklarda yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar</i>	108,146	-	108,146	170,347	-	170,347
<i>Digər banklardan alınacaq vəsaitlər</i>						
- Digər banklardakı müddətli yerləşdirmələr	121,902	-	121,902	99,254	-	99,254
- ARMB-nin notları	-	-	-	53,411	-	53,411
- Rusiya banklarının vekselləri	5,246	-	5,246	20,631	-	20,631
- Rezident bankların istiqrazları	254	-	254	295	-	295
<i>Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar</i>						
- Korporativ kreditlər	2,522,958	-	2,522,958	1,718,328	-	1,718,328
- Dövlət müəssisələri və ictimai təşkilatlar	8,475	-	8,475	69,072	-	69,072
- İstehlak kreditləri	123,310	-	123,310	127,488	-	127,488
- İşçilərə verilmiş kreditlər	44,863	-	44,863	17,248	-	17,248
- Avtomobil kreditləri	28,849	-	28,849	28,886	-	28,886
- İpoteka kreditləri	18,347	-	18,347	14,186	-	14,186
- Digər	134,718	-	134,718	60,530	-	60,530
<i>Satıla bilən investisiya qiymətli kağızları</i>	-	-	-	-	12,679	12,679
<i>Digər maliyyə aktivləri:</i>						
Valyuta svop müqavilələri üzrə debitor borcları	23,690	-	23,690	-	-	-
Plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə debitor borcları	3,830	-	3,830	1,619	-	1,619
Ödənilməkdə olan məbləğlər	1,611	-	1,611	2,302	-	2,302
Cəmi maliyyə aktivləri	3,672,928	-	3,672,928	2,563,301	12,679	2,575,980
Qeyri-maliyyə və sığorta aktivləri			183,429			136,432
Cəmi aktivlər			3,856,357			2,712,412

Qrupun konsolidasiya edilmiş bütün maliyyə passivləri amortizasiya olunmuş maya dəyərində uçota alınır.

36 Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar

Tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, onlar eyni qrupun nəzarəti altında olsun və ya onlardan biri digərinə nəzarət edə bilsin və yaxud maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı qərar qəbul edərkən digər tərəfə əhəmiyyətli təsir göstərə bilsin. Əlaqəli tərəflər arasındakı münasibətləri nəzərə alarkən həmin münasibətlərin hüquqi formasına deyil, iqtisadi məzmununa diqqət yetirilir.

Bu qeyddəki "Digər" sütununa "BMS 24 – Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar" Standartındakı "digər əlaqəli tərəflər" anlayışına cavab verən tərəflər, o cümlədən Qrupun baş rəhbərliyinin və ya səhmdarlarının nəzarət etdiyi və ya əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərdiyi müəssisələrlə aparılan əməliyyatlar daxildir.

31 dekabr 2008-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə aparılmış əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimidir:

	Səhmdarlar	Rəhbərlik	Hökumət idarələri və dövlət müəssisələri	Assosiasiya olunmuş müəssisələr	Digər
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (faizsiz)	-	-	111,691	-	-
ARMB-də yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar	-	-	107,449	-	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların ümumi məbləği (müqavilə üzrə illik faiz dərəcəsi: 1% - 25%)	17,059	-	676,659	23,063	330,514
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	-	-	(16,995)	(1,862)	(53,145)
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər					
Digər bankların müxbir hesabları	3,605	-	-	-	-
Müştəri hesabları					
Cari/hesablaşma hesabları	-	-	247,889	-	423
Müddətli depozitlər (müqavilə üzrə illik faiz dərəcəsi: 2% - 7%)	-	-	308,348	-	-
Borc götürülmüş digər vəsaitlər (müqavilə üzrə illik faiz dərəcəsi: 1%)	-	-	14,700	-	-
Cari vergi öhdəliyi	-	-	15,188	-	-
Digər maliyyə passivləri – ödəniləcək dividendlər	10,843	-	-	-	-

2008-ci il üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıda göstərilir:

	Səhmdarlar	Rəhbərlik	Hökumət idarələri və dövlət müəssisələri	Assosiasiya olunmuş müəssisələr	Digər
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>					
Faiz gəlirləri	2,388	-	47,188	2,089	9,781
Faiz xərcləri	-	-	28,847	-	-
Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın bərpa edilməsi/(yaradılması)	-	6	(3,946)	10,781	(5,931)
Sığorta üzrə komissiya xərcləri	-	-	-	-	(2,371)
Haqq və komissiya gəlirləri	-	-	18,641	-	-
İşçilərə sərf olunan xərclər	-	(864)	-	-	-
Cari vergi xərcləri	-	-	(30,989)	-	-

36 Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan digər hüquq və öhdəliklər aşağıda göstərilir:

	Səhmdarlar	Rəhbərlik	Hökumət idarələri və dövlət müəssisələri	Assosiasiya olunmuş müəssisələr	Digər
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>					
Qrup tərəfindən verilmiş zəmanətlər	-	-	179,812	-	-
İdخال akkreditivləri	-	-	359,409	-	8,244

31 dekabr 2007-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə aparılmış əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimidir:

	Səhmdarlar	Rəhbərlik	Hökumət idarələri və dövlət müəssisələri	Assosiasiya olunmuş müəssisələr	Digər
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (faizsiz)	-	-	78,618	-	-
ARMB-də yerləşdirilmiş məcburi ehtiyatlar	-	-	166,512	-	-
Rezident banklardakı müddətli yerləşdirmələr (müqavilə üzrə illik faiz dərəcəsi: 6%)	4,227	-	-	-	-
ARMB-nin notları (müqavilə üzrə illik faiz dərəcəsi: 10% - 11%)	-	-	53,411	-	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların ümumi məbləği (müqavilə üzrə illik faiz dərəcəsi: 1% - 25%)	8.945	285	659,053	59,828	330,701
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	-	(6)	(13,049)	(12,643)	(47,214)
Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər					
Digər bankların müxbir hesabları	423	-	-	-	-
Müştəri hesabları					
Cari/hesablaşma hesabları	-	10	411,740	-	564
Müddətli depozitlər (müqavilə üzrə illik faiz dərəcəsi: 2% - 7%)	-	-	607,582	-	-
Borc götürülmüş digər vəsaitlər (müqavilə üzrə illik faiz dərəcəsi: 1%)	-	-	7,951	-	-
Cari vergi öhdəliyi	-	-	1,084	-	-
Digər maliyyə passivləri – ödəniləcək dividendlər	60	-	-	-	-

2007-ci il üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıda göstərilir:

	Səhmdarlar	Rəhbərlik	Hökumət idarələri və dövlət müəssisələri	Assosiasiya olunmuş müəssisələr	Digər
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>					
Faiz gəlirləri	254	-	40,011	4,291	1,119
Faiz xərcləri	-	-	(14,414)	-	-
Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın bərpa edilməsi/(yaradılması)	(1,089)	6	8,630	10,744	(863)
Haqq və komissiya gəlirləri	-	-	12,935	-	-
Sığorta üzrə komissiya xərcləri	-	-	-	-	(1,190)
İşçilərə sərf olunan xərclər	-	(859)	-	-	-
Cari vergi xərcləri	-	-	(21,545)	-	-

36 Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar (davamı)

31 dekabr 2007-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan digər hüquq və öhdəliklər aşağıda göstərilir:

	Səhmdarlar	Rəhbərlik	Hökumət idarələri və dövlət müəssisələri	Assosiasiya olunmuş müəssisələr	Digər
<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>					
Qrup tərəfindən verilmiş zəmanətlər	-	-	119,547	-	58,685
İdxal akkreditivləri	-	-	1,316,251	-	18,675

Qrup Azərbaycan Hökumətinin nəzarətində olduğuna görə, yenidən işlənmiş 24 sayılı BMS-ə uyğun olaraq, Azərbaycan Hökuməti, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi və yerli dövlət müəssisələri ilə əməliyyatlar yuxarıda göstərilən əlaqəli tərəflərlə aparılmış əməliyyatlar üzrə qalıqlara aid edilir.

31 dekabr 2008-ci il tarixində Bankın ümumi nizamnamə kapitalında Qrupun işçilərinin payı 6.80% və ya nominal dəyəri 12,994 min AZN məbləğində 64,968 ədəd adi səhmlərdən ibarət olmuşdur (2007: 6.30% və ya nominal dəyəri 6,304 min AZN məbləğində 31,518 ədəd adi səhm). 22 sayılı Qeydə baxın.

31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il ərzində İdarə Heyəti üzvlərinin və Qrupun departament rəhbərlərinin əmək haqqı xərcləri, o cümlədən əlavə ödənişlərin cəmi 864 min AZN (2007: 859 min AZN) təşkil etmişdir.

<i>Min Azərbaycan Manatı ilə</i>	2008	2007
<i>Qısamüddətli ödənişlər:</i>		
- Əmək haqqı	610	606
- Əmək fəaliyyəti ilə bağlı mükafatlar	254	253
Cəmi	864	859

9 sayılı Qeyddə açıqlandığı kimi, 31 dekabr 2008-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş cəmi kreditlər və avansların ehtiyat ayırmalarından əvvəlki məbləğinə on beş borcalana səkkiz faizə bərabər və ya ondan aşağı faiz dərəcəsi ilə verilmiş 587,782 min AZN (2007: on beş borcalana verilmiş 501,302 min AZN) məbləğində kreditlər daxildir ki, bu da Qrupun ümumi kredit portfeli üzrə 18% (2007: 24%) həcmində əhəmiyyətli konsentrasiya yaradır. Bu kreditlərin böyük hissəsi əlaqəli tərəflər ilə aparılan əməliyyatlara aiddir. 36 sayılı Qeydə baxın. Bank tərəfindən həmin müqavilələrə əsasən ayrılmış vəsaitlərin alternativ istifadəsini nəzərə alaraq, tətbiq edilən faiz dərəcələri ayrılmış vəsaitlərin ən yüksək və səmərəli istifadəsini əks etdirdiyinə görə ilkin uçot zamanı ədalətli dəyərle qeydə alınan müvafiq məbləğlər ilə bağlı müqavilə üzrə faiz dərəcələrində heç bir düzəliş aparılmamışdır.

15 iyun 2004-cü il tarixində Qrup və yuxarıda "digər əlaqəli tərəflər" kateqoriyasında təsnifləşdirilən əlaqəli tərəf olan Azərbaycan şirkəti arasında Bakı şəhərinin mərkəzində biznes və əyləncə kompleksinin tikilməsi məqsədilə 19,637 min ABŞ dolları məbləğində kredit xəttinin açılmasına dair kredit sazişi imzalanmışdır. Bu sazişdə Azərbaycan şirkəti borcalan, Qrup - bu Azərbaycan şirkətinin zamini, Commerzbank AG – borcverən və ABŞ-ın İxrac İdxal Bankı (Eximbank) - Commerzbank AG-nin zamini kimi çıxış etmişdir. Həmin kredit xətti üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR+ 0.10% təşkil edir və 5 noyabr 2006-cı il tarixindən başlayaraq on altı yarım illik hissələrlə ödənilməsi nəzərdə tutulur. 31 dekabr 2008-ci il tarixinə Qrup tərəfindən həmin borcalana yuxarıda qeyd olunan kredit xətti çərçivəsində 3,000 min ABŞ dolları və ya 2,403 min AZN (2007: 3,000 min ABŞ dolları və ya 2,536 min AZN) məbləğində idxal akkreditivi təqdim edilmişdir.

37 Əsas Törəmə və Assosiasiya Olunmuş Müəssisələr

Qrupun hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilmiş törəmə və assosiasiya olunmuş müəssisələri aşağıdakı cədvəldə əks olunur:

Adı	Fəaliyyət növü	Qeydiyyat ölkəsi	İştirak payı	
			2008	2007
Törəmə müəssisələr:				
ABB-Moskva	Bank	Rusiya Federasiyası	100.0	100.0
Beynəlxalq Sığorta Şirkəti	Sığorta	Azərbaycan Respublikası	100.0	100.0
Azərikard MMC	Plastik kartlar	Azərbaycan Respublikası	100.0	100.0
ABB-Gürcüstan	Bank	Gürcüstan	75.0	75.0
Assosiasiya olunmuş müəssisələr:				
Joint Leasing	Lizinq	Azərbaycan Respublikası	47.6	47.6
Bakı Banklararası Valyuta Birjası	Valyuta birjası	Azərbaycan Respublikası	20.0	20.0

18 iyul 2007-ci il tarixində Qrup İnter Protekt Re AG şirkətindəki 100% iştirak payını 2,620 min İF və ya 1,996 min AZN dəyərində qeyri-rezident fiziki şəxsə satmışdır. Bu sazişin şərtləri əlaqəli olmayan tərəflər arasında həyata keçirilən əməliyyatların şərtlərinə uyğundur. Bu əməliyyat nəticəsində Qrupun konsolidasiya edilmiş mənfəət və zərər hesabatında hər hansı gəlir və ya zərər qeydə alınmamışdır.

Satış tarixinə İnter Protekt Re AG şirkətinin cəmi aktiv və passivlərinin əsas kateqoriyalar üzrə təsnifatı aşağıdakı kimidir:

Min Azərbaycan Manatı ilə**Aktivlər**

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

1,806

Beynəlxalq Sığorta Şirkətindən alınacaq məbləğlər

246

Digər aktivlər

29

Cəmi aktivlər**2,081****Passivlər**

Digər passivlər

85

Cəmi passivlər**85****Xalis aktivlər****1,996**

38 Hesabat Tarixindən Sonra Baş Vermiş Hadisələr

Hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində Bank, "Midas" proqram təminatından "Flexcube" avtomatlaşdırılmış bank sistemində keçmişdir. Yeni sistem Bankın ümumi əməliyyat effektivliyini artırmağa imkan yaradacaqdır. Hazırda Bank 2010-cu ilin sonuna kimi tam olaraq "Flexcube" sistemində keçmək məqsədilə hər iki sistemdən paralel istifadə edir.

3 mart 2009-cu il tarixində Bank ilə LandesBank Baden Württemberg (Almaniyada qeydiyyatdan keçmişdir) arasında idxalını maliyyələşdirmək məqsədilə kreditin alınmasına dair Əsas Kredit Müqaviləsi imzalanmışdır. Hər bir kredit xəttinin məbləği fərdi qaydada müəyyən ediləcəkdir. Bu kredit xətti üzrə bazar faiz dərəcəsinə uyğun faiz hesablanır.

12 fevral 2009-cu il tarixində Bank, Citibank-dakı 25,000 min ABŞ dolları məbləğində qısamüddətli öhdəliyini geri ödəmişdir.

9 yanvar 2009-cu il tarixində Bank, JPMorgan-dakı 30,000 min ABŞ dolları məbləğində qısamüddətli öhdəliyini geri ödəmişdir.

15 yanvar 2009-cu il tarixində Bank, Barclays Bank-dakı 5,500 min ABŞ dolları məbləğində qısamüddətli öhdəliyini geri ödəmişdir.

4 mart 2009-cu il tarixində Bank, Kapital Bank-dakı 4,500 min ABŞ dolları məbləğində qısamüddətli öhdəliyini geri ödəmişdir.